

Asia: VN/2245/2020

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184 §n muuttamisesta

Vastaajan rooli ja toimiala. Valitse parhaiten kuvaava

1. Tekijä tai esittävä taiteilija (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

2. Sisältöteollisuus (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

3. Välittäjät (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

4. Työntekijä- tai työnantajaliitto

-

5. Kulttuuriperintöorganisaatio (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

6. Opetus- ja tutkimusalan organisaatio

-

7. Julkinen sektori

-

8. Kansalainen, kuluttaja tai muu loppukäyttäjä (ml. näitä edustavat yhdistykset ja organisaatiot) tai muu yhteisö

Muu organisaatio. Mikä? [Yhteishallinnointiorganisaatio]

Yleistä. Valitkaa jokin näistä, ellei esityksestä ole tarkempaa lausuttavaa

Valitkaa jokin näistä, ellei esityksestä ole tarkempaa lausuttavaa. Jättäkää tällöin vastaamatta tätä seuraaviin kysymyksiin.

1. Kysymyksiä esityksestä kokonaisuudessaan

Esityksellä pyritään modernisoimaan tekijänoikeutta ja saattamaan se paremmin vastaamaan digitaalisen ajan vaatimuksia. Onko esitys kokonaisuudessaan oikeansuuntainen?

Ei. Perustelkaa halutessanne lyhyesti: [HE luonnos ei ole oikeasuuntainen sen enempää yksityiskohtien kuin kokonaisuudenkaan kannalta. Esityksessä modernisointina tarjottu oikeudenhaltijoiden neuvotteluaseman heikentäminen perustuu virheelliseen käsitykseen siitä, mitkä ovat digitaalisen ajan vaatimukset. Sopimusvapaus ja oikeudenhaltijoiden laaja päätäntävalta ovat parhaat keinot taata moniääninen sananvapaus, elinkeinonvapaus ja lopulta myös sivistykselliset ja kulttuuriset oikeudet. Esitysluonnoksen perustelut ovat monin kohdin vakavalla tavalla puutteelliset ja arvoväritteiset (esimerkiksi opetuspoikkeus, edelleen lähettäminen ja arvokuilu). Esitettyjen lakimuutosten vaikutukset käsitellään ylimalkaisesti eikä tutkimustietoon perustuvia arvioita ole, vaikka tutkimustietoa olisi paljonkin tarjolla (esim. opetus- ja tutkimustoiminnan osalta). Vaikutusarviot ovat olemattomia tai erittäin suppeita. Esimerkiksi opetuksen osalta taloudellisten vaikutusarvioiden lähtökohdat on kerätty huolimattomasti ja päädytty selvästi virheellisiin lukuihin. Minkäänlaista arviota ehdotettujen rajoitusten vaikutuksesta kustannustoimintaan ei tehdä. HE luonnoksen näkökulma on vallitsevasti käyttäjälähtöinen. Oikeudenhaltijoiden oikeuksia heikennetään monissa kohdin ratkaisevalla tavalla. Luonnos ehdottaa säädettäväksi opetuspoikkeuksen hyvin laajassa merkityksessä ja nykyisen sopimuslisenssijärjestelmän purkamista, mitä direktiivi ei suinkaan ehdota tai edellytä. Ehdotus katkaisisi lisenssinsaajien ja ministeriön kanssa kehitetyn tutkimusten ja sopimusten tasapainoisen tradition, jonka puitteissa osapuolet voivat muuttaa lupakäytäntöjä tarpeiden muuttuessa. Luonnos jättää edelleen lähettämistä koskevan ja direktiivin edellyttämän harmonisoinnin tekemättä ja hämärtää tarkoitushakuisella tavalla primäärin lähettämisen, edelleen lähettämisen ja ns. suoran lähettämisen (direct injection) käsitteet. Esitysluonnos on jyrkkä poikkeama pohjoismaisesta tekijänoikeuden kehittämisen yhteisestä traditiosta. Tämä käy ilmeiseksi, kun vertaa luonnosta Tanskassa jo toteutettuun direktiivin osien implementointiin (erityisesti verkkolähetysdirektiiviä ja artikla 17 eli ns. arvokuilua koskien) ja Ruotsissa vastikään annettuun hallituksen esitykseen. Ruotsin esitys on luonteeltaan säilyttävä, vallitsevan tradition ja direktiivin edellyttämien muutosten taitava yhteenliitos. Luonnoksessa omaksuttu lainkirjoittamisen tyyli on monin paikoin liian detaljiorientoitunut. Pohjoismaainen yleisempi lain kirjoittamisen tapa olisi mielestämme toimivampi. Olemmekin ehdottaneet useassa kohdassa, että lakiluonnoksesta poistettaisiin osia, jotka eivät nähdäksemme laintason säätelyä tarvitse. Opetusalaa koskevat ehdotukset ovat, niiden hyvin laajan yhteiskunnallisen vaikuttavuutensa vuoksi, tehty huolestuttavan kevyillä perusteilla. Edelleen lähettämisen osalta esitys on käsitteellisesti sekava, jos ei peräti direktiivin vastainen. Kulttuuriperintölaitoksia ja sopimuslisenssiä koskevat ehdotukset ovat joiltakin osin hyväksyttäviä.]

Esityksessä pyritään saavuttamaan oikeudenmukainen tasapaino tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden, sisältöteollisuuden ja muiden kaupallisten toimijoiden sekä yhteiskunnan (ml. kulttuuriperintölaitosten, oppilaitosten ja kansalaisten ja loppukäyttäjien) etujen välillä. Onko esitys kokonaisuudessaan tältä osin oikeansuuntainen?

Ei. Perustelkaa halutessanne lyhyesti: [Ei, HE luonnos ei kokonaisuudessaan ole oikeansuuntainen. Näkemyksemme mukaan keskeisten asiakokonaisuuksien, opetuspoikkeuksen ja edelleen lähettämisen osalta, esitys on yksipuolisesti käyttäjälähtöinen. Edelleen lähettämisen käsite on tarkoituksellisesti häivytetty niin, että EU:n alueella täysin vakiintunut kotimaisten kanavien edelleen lähettäminen näyttäisi käytännössä katoavan Suomesta oikeudellisena ilmiönä. Tämä on käsittääksemme direktiivin vastaista. Opetuksen osalta nykyinen kontrolloitu sopimuslisenssimenettely korvataan epämääräisellä opetusta koskevalla rajoituksella, johon ei sisälly minkäänlaista sopimusmekanismia, saati asiakassuhdetta. Tehty taloudellinen vaikutusarviointi on perusteiltaan virheellinen. Rajoituksen ulottuvuus menee paljon laajemmalle kuin direktiivin sallima opetuksen havainnollistaminen teoksia digitaalisesti käyttämällä, se vaarantaa oppimateriaalikustantamisen ja tuhoaa ammattimaisten tekijöiden ja kustantajien sekä käyttäjien turvaksi rakennetun sopimuslisenssijärjestelmän ja sen ympärille syntyneen talouden.]

Puuttuuko esityksestä kokonaan jotain sellaista, mistä olisi tarpeen säätää tässä yhteydessä? Mikä?

Sopimuslisenssijärjestelmää tulee kehittää tässä yhteydessä sekä päivittämällä voimassa olevia sopimuslisenssisäännöksiä että säätämällä alla kuvatulla tavalla uusista sopimuslisenssin sovellusalueista

Kopiosto on esittänyt jo vuodesta 2014 lähtien, että TekL 13 a § ja 25 g §:n 2 momentti tulisi päivittää vastaamaan käyttäjien tarpeita ja muiden Pohjoismaiden lainsäädäntöä.

Sisäistä tiedotuskäyttöä koskeva TekL 13 a § tulisi päivittää siten, että se mahdollistaa myös muiden teosten kopioimisen ja digitaalisen käytön kuin ainoastaan painettujen sanoma- ja aikakauslehtien skannaamisen. Muissa Pohjoismaissa on tämän sisältöinen yritysten ja julkishallinnon sisäistä käyttöä koskeva sopimuslisenssi. Sopimuslisenssin nojalla tulisi voida valmistaa kappaleita kaikenlaisista julkistetuista teoksista ja käyttää niitä viranomaisen, elinkeinonharjoittajan ja yhteisön sisäisessä käytössä. Kopioston tekemien kopiointitutkimusten perusteella viranomaisten, yritysten ja muiden yhteisöjen sisäisessä käytössä kopioidaan laajasti myös digitaalisessa muodossa olevia sanoma- ja aikakauslehtiä, kuvia ja muuta sisältöä verkosta sekä skannataan kaiken tyyppisiä painettuja julkaisuja. Kaikissa muissa Pohjoismaissa sopimuslisenssisäännösten sisältöä on kehitetty vastaamaan teknistä kehitystä ja käyttäjien tarpeita myös julkishallinnon ja elinkeinoelämän puolella.

TekL 25 g §:n 2 momentista tulee poistaa vuosiraja. Vuosiraja ei vastaa lehtikustantajien tarpeita. Kaikilla lehtikustantajilla ei ole kattavasti hankittu kaikkia tarvittavia oikeuksia lehtiarkistojensa digitoimiseen ja avaamiseen yleisölle vuodesta 1999 alkaen. Vuosirajan määrittäminen tulee jättää sopimuksen varaan kunkin luvansaajan kohdalla, eikä säätää sitä lain tasolla. Sopimuslisenssi ei edellytä, että kustantajan tulisi hankkia sopimuslisenssilupaa siltä osin, kuin kustantajalle on jo siirtynyt tarvittavat oikeudet tekijöiltä ja muilta oikeudenhaltijoilta. Niiden kustantajien kohdalla, joilla ei ole kattavasti oikeuksia vuodesta 1999 eteenpäin, nykyinen lainsäädäntö rajoittaa kohtuuttomasti mahdollisuutta hankkia tarvittavia sopimuslisenssilupia arkistonsa digitointiin ja uudelleen julkaisemiseen. TekL 25 g §:n 2 momentista tulee poistaa ”ennen 1 päivää tammikuuta 1999”.

Opetuksen sopimuslisenssi tulee säätää kattamaan myös rajat ylittävä opetustoiminta.

- DSM-direktiivin 5 artikla edellyttää, että teosten käyttö opetuksen havainnollistamiseen tulee olla mahdollista myös ylitse rajojen tapahtuvassa opetustilanteessa.

- Direktiivin 5 artiklan 2 kohta sallii jäsenvaltion säätävän, että direktiivin tarkoittama käyttö toteutetaan kollektiivisella lisenssillä, eli sopimuslisenssillä. On tärkeää, että sopimuslisenssillä voidaan tarvittaessa vastata ainakin niihin käyttötilanteisiin, joita direktiivi edellyttää myös rajat ylittävässä opetuksessa kuten 5 artiklan 3 kohdassa säädetään.

- Rajat ylittävää opetustoimintaa koskevaan TekL 64 c §:ään tulee lisätä viittaus 14 §:n sopimuslisenssisäännökseen, jolloin sekä sopimuslisenssin että rajoituksen mukaisia teosten käyttötilanteita koskevat samat periaatteet.

Sopimuslisenssisäännökset direktiivin uusille käyttöalueille:

Direktiivin säännökset tuovat mukanaan uusia lisensiointitilanteita, joilla sopimuslisenssi parantaisi niin oikeudenhaltijoiden kuin käyttäjien asemaa. Nämä sopimuslisenssisäännökset ovat tarpeen säätää samassa yhteydessä kuin direktiivin muutkin säännökset. Näistä syistä ehdotamme sopimuslisenssisäännöksen säätämistä lehtijulkaisun verkkokäyttöä koskevan kustantajan lähioikeuden tueksi sekä verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajan vastuuta koskevaan kokonaisuuteen. Vaikka näitä alueita koskeva sopimuslisenssi rajoittuisi teosten käyttöön Suomessa, se yhtä kaikki tarjoaisi tälle maantieteelliselle alueelle oikeudellisesti eheän luparatkaisun ja olisi siksi omiaan parantamaan tilannetta. Suomalaisten julkaisujen ja teosten pääkäyttöalue on Suomi.

Lehtijulkaisujen suoja verkkokäytössä, Art.15

- Säädettävä sopimuslisenssisäännös lehtikustantajien ja tekijöiden oikeuksien mahdollisimman sujuvaksi toteuttamiseksi sopimusteitse.

Verkkosisällönjakopalvelut, Art. 17

- Tarve järjestää riittävän kattavia lisenssejä on ilmeinen.

- Lain säätämisen yhteydessä tulee harkittava heti kansallisen sopimuslisenssin mahdollisuutta ja säätämistä.

Säädettävä ”yleinen sopimuslisenssi”, joka rajoittuu av-teoksiin

- Av-teosten erilaiset massakäyttötilanteet ovat lisääntyneet verkon merkityksen kasvaessa.
- Yleinen sopimuslisenssi ratkaisisi mm. opetuksen ja Ahvenanmaan av-teosten käyttöön liittyviä lupaongelmia.
- Yleinen sopimuslisenssi antaisi myös mahdollisuuden julkisen esittämisen lisensointiin ja oikeuksien hallinnointiin ravintoloissa yms.
- Esityksemme vastaa muiden Pohjoismaiden ratkaisuja.

Korvausoikeuden toteuttaminen saatettaessa aineistoa lukemisesteisten saataville (tekijänoikeuslaki 17 b §):

Ehdotamme tässä yhteydessä myös muutettavaksi tekijänoikeuslain nykyistä 17 b § 7 momenttia siten, että siinä säädetään tekijälle oikeus saada korvaus valtuutetulta yhteisöltä 17 b §:n 1–4 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa. Olemme esittäneet muutosta lausunnossamme eduskunnan sivistysvaliokunnalle vuonna 2018 ja OKM:lle lausuntopyynnön yhteydessä vuonna 2020.

2. Kysymyksiä tekstin- ja tiedonlouhinnasta (TekL 13 b §, DSM-direktiivin 3 ja 4 artikla)

Tekijänoikeuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 13 b § kappaleen valmistamisesta tiedonlouhintaa varten. Pykälällä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 3 artikla (tiedonlouhinta tieteelliseen tarkoitukseen) ja 4 artikla (tiedonlouhinta yleiseen tarkoitukseen). Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia.

- Lakiin tai sen perusteluihin tulee lisätä tiedonlouhinnan määritelmä direktiivin 2 artiklan 2 kohdan mukaisesti.
- Lain perusteluissa tulee todeta, että rajoitussäännös ei luo offensiivista oikeutta saada aineistoa käytettäväksi.
- 13 b § 1 momentin lakitekstiä tulee tarkentaa siten, että siinä puhutaan julkistetusta teoksesta.
- Oikeudenhaltijan mahdollisuus kieltää tai estää teoksen kappaleen valmistaminen muussa kuin tieteellisessä tutkimuksessa tapahtuvassa tiedonlouhinnassa tulee olla joustavaa ja helppoa.

Ehdotetussa laissa tai sen perusteluissa ei määritellä, mitä tiedonlouhinnalla tarkoitetaan. Laintasolla tulee olla selvää, mitä tiedonlouhinta tarkoittaa ja tämä on määritelty direktiivissä. Direktiivin 2 artiklan 2 kohdan tiedonlouhinnan määritelmä tulee lisätä lakitekstiin tai lain säännöskohtaisiin perusteluihin 13 b §:n kohdalle: Tekstin- ja tiedonlouhinnalla tarkoitetaan automaattista analyysitekniikkaa, jonka tarkoituksena on analysoida digitaalisessa muodossa olevaa

tekstiä ja dataa tietojen, esimerkiksi mallien, suuntausten tai korrelaatioiden tuottamiseksi. Ehdotetun 13 b §:n mukainen tiedonlouhinta tulee rajata kattamaan vain direktiivissä tarkoitettua tekstin- ja tiedonlouhintaa.

Rajoitussäännösten soveltamisen peruseriaatteisiin kuuluu, että rajoitussäännös ei luo offensiivista oikeutta saada aineistoa haltuun. Rajoitussäännöksen hyödyntäminen edellyttää, että käyttäjällä on teos tai muu aineisto laillisesti hallussaan tai saatavillaan. Tämä on todettu tietoyhteiskuntadirektiivin poikkeuksia ja rajoituksia säädettyä tekijänoikeuslakiin (HE 28/2004 s. 25 ja s. 142) ja se tulee lisätä myös tässä yhteydessä säännöksen perusteluihin koskien 13 b §:n 1 ja 2 momentteja.

Rajoitussäännösten edellytyksenä on myös aina, että teos on julkaistu tai saatettu oikeudenhaltijan suostumuksella yleisön saataville. Tämä on myös direktiivin 3 ja 4 artiklan edellytyksenä. 13 b §:n 1 momentin lakitekstissä tulee puhua sen vuoksi julkistetusta teoksesta.

Oikeudenhaltijalla on oikeus pidättää itsellään oikeus tiedonlouhintaa varten valmistettavan kappaleen valmistamiseen muussa kuin tieteellisessä tutkimuksessa tapahtuvassa tiedonlouhinnassa. Tämä oikeus tulee voida toteuttaa joustavasti ja helposti, esimerkiksi palvelun tai verkkosivun käyttöehdoissa tai aineiston hankintasopimuksissa oikeudenhaltijan parhaaksi katsomallaan tavalla.

Selvyyden vuoksi olisi aiheellista lisätä lain perusteluihin maininta, että kirjastojen, arkistojen ja museoiden kokoelmien avaamisesta ja välittämisestä muun muassa tutkimuskäyttöön voidaan TekL 16 d §:n nojalla sopia ja on jo sovittukin. Uudet rajoitussäännökset eivät ole tätä varten tarpeellisia eivätkä mahdollisiakaan direktiivien sallittuja rajoituksia koskevien sitovien säännösten ja kolmen kohdan testin vuoksi.

Luonnoksen s. 42 väitetään virheellisesti, että kirjastot olisivat hankkineet lupia Kopiostolta tiedonlouhintaan. Kirjastojen kanssa on tehty TekL 16 d §:n sopimuslisenssin mukaisia sopimuksia aineistojen välittämisestä yleisölle. Tältä osin tekstistä tulee poistaa virheellinen lause ”Vastaava summa säästyisi kirjastoilta, jotka ovat lupia hankkineet.” Korkeakoulujen kopiointilupaan sisältyvällä oikeudella kopioida ja käyttää kopioimaansa aineistoa myös tiedonlouhintaan ei ole ollut korvausvaikutusta kopiointikorvauksiin, kuten Kopiostolle annetun hyväksymispäätöksen erityisissä ehdoissa on asetettu pyrkimykseksi. Tältä osin ehdotetulla 13 b §:n rajoitussäännöksellä ei ole taloudellisia vaikutuksia oikeudenhaltijoille.

Luonnoksessa s. 5 on esitetty väite, että kustantajat olisivat estäneet tieteellisten artikkelitietokantojensa tiedonlouhinnan ja tutkimusorganisaatioiden ja tieteellisten kustantajien välit olisivat tulehtuneet tästä syystä. Lähemmin perustelematta esitetty väite ei pidä

paikkaansa ainakaan kotimaisten kustantajien osalta ja on sopimaton yleistys yhdestä oikeudenhaltijaryhmästä. Siksi se on poistettava lopullisesta hallituksen esityksen tekstistä.

3. Kysymyksiä teosten käytöstä opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (TekL 14, 18, 19 a, 21, 50 c, 64 c §, DSM-direktiivin 5 artikla)

a. Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (TekL 14 §:n 1 ja 4 momentti)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

- Kopiosto vastustaa esitettyä rakenteellista muutosta.
- Olemme järkyttyneitä ehdotetusta ratkaisusta, jolla olisi vakavia ja peruuttamattomia kotimaisiin tekijöihin ja kustantajiin sekä Kopioston toimintaan vaikuttavia seurauksia. Ratkaisu tuhoaisi ammattimaisten tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden turvaksi rakennetun sopimuslisenssijärjestelmän ja sen ympärille syntyneen talouden luovan alan tekijöille ja muille oikeudenhaltijoille. Tämä sivuutetaan luonnoksen perusteluissa kokonaan. Tällaista hyökkäystä tekijöitä, tekijänoikeutta ja pohjoismaista sopimisen traditiota vastaan ei voida pitää hyväksyttävänä.
- Ehdotettu rajoitus ei ole tekijänoikeudenhaltijoiden perusoikeuksien näkökulmasta vaaditulla tavalla oikeasuhtainen ja tasapainoinen, se on omiaan aiheuttamaan vakavan häiriön koko kustannusallalla. Epämääräinen kompensatio ei tätä asiaa muuta.
- Ehdotus vaikeuttaa opettajien työtä muuttamalla teosten käyttötilanteet entistä epäselvemmäksi ja oikeudellisesti epävarmemmiksi, kun kollektiivisen sopimisen mahdollisuus poistetaan.
- Esitetyssä sanamuodossa ja laajuudessa ehdotettu säännös ei ole DSM- ja tietoyhteiskuntadirektiivien sallima rajoitus ja poikkeus eikä täytä ns. kolmen kohdan testin edellytyksiä.
- Esitämme ratkaisuna direktiivin 5 artiklan 2 kohdan mukaisesti, että sopimuslisenssi säilytetään ensisijaisena teosten käytön opetuksessa mahdollistavana keinona ja sitä täydentämään säädetään opetuksen havainnollistamista koskeva, direktiivin mukainen rajoitussäännös siltä osin, kun saatavilla ei ole lisenssiä (= Ruotsissa valittu ratkaisu)

Esitetyssä sanamuodossa ja laajuudessa ehdotettu säännös ei ole DSM- ja tietoyhteiskuntadirektiivien sallima rajoitus ja poikkeus eikä täytä ns. kolmen kohdan testin edellytyksiä. Se ei ole myöskään tekijänoikeudenhaltijoiden perusoikeuksien osalta oikeasuhtainen ja tasapainoinen ja muuttaisi teosten käyttötilanteet käyttäjän näkökulmasta entistä epäselvemmiksi ja oikeudellisesti epävarmemmiksi.

Ehdottamamme ratkaisun yksityiskohtaiset perustelut:

Sopimuslisenssi tulee säilyttää ensisijaisena opetuksen teoksia koskevana lupajärjestelynä ja sen rinnalle voidaan säätää DSM-direktiivin 5 artiklan mukainen täydentävä rajoitussäännös opetuksen havainnollistamiseen. Opettajat kokevat nykyiset oppilaitosten sopimuslisenssiluvat (kopiointilupa ja

tv-ohjelmien tallennuslupa) toimiviksi ja oikeusvarmoiksi ratkaisuuksi ja lupia kehitetään jatkuvasti ja ollaan kehittämässä entisestään selkeämmiksi ja kattavammiksi käyttötarpeiden mukaan.

Jäsenvaltio saa 5 artiklan 2 kohdan mukaan todeta, että tiettyihin käyttötarkoituksiin ei sovelleta rajoitusta, siltä osin kuin markkinoilla on helposti saatavilla soveltuvia lisenssejä. Tämä tulee ottaa Suomessa 5 artiklan implementoinnin lähtökohdaksi. Ainoastaan niissä tapauksissa, kun sopimuslisenssiä tai muuta kattavaa lisenssiä ei ole saatavilla, sovellettaisiin DSM-direktiivin 5 artiklan mukaista rajoitusta. Rajoitussäännöksestä tulee myös jättää nuotit ja koulutusmarkkinoille suunnatut teoksen ulkopuolelle, kuten 5 artiklan 2 kohdassa sallitaan. Direktiivin 5 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot saavat säätää, että rajoitusta ei sovelleta tiettyntyyppisiin teoksiin tai muuhun suojattuun aineistoon, kuten ensisijaisesti koulutusmarkkinoille tarkoitettuun materiaaliin tai nuotteihin. Sitä, että lisenssin ehdoista ei ole päästy sopimukseen, ei tule tulkita siten, että lisensointipohjaisia ratkaisuja ei olisi saatavilla. Täydentävä rajoitussäännös tulisi säätää vain DSM-direktiivin 5 artiklan edellyttämään käyttöön eli kattamaan ainoastaan teoksen digitaalinen käyttö opetuksen havainnollistamiseen. Ruotsissa direktiivin 5 artiklan implementoinnissa tämä on otettu lähtökohdaksi ja todettu se täysin direktiivin edellytysten mukaiseksi (Ruotsin lakiesityksen 13 §). Tietojemme mukaan myös Tanskassa tämä ratkaisulinja on esillä.

Miksi tämä Ruotsin valitsema malli tulee valita ratkaisuksi myös Suomessa?

1. Esitetyssä sanamuodossa ja laajuudessa ehdotettu 14 § ei ole DSM- ja tietoyhteiskuntadirektiivien sallima rajoitus ja poikkeus eikä täytä ns. kolmen kohdan testin edellytyksiä. DSM-direktiivi ja tietoyhteiskuntadirektiivi sallivat teosten käytön ainoastaan opetuksen havainnollistamiseen. Laajemmalle menevä rajoitus ei ole direktiivien sallima.
2. DSM-direktiivin 5 artiklan 2 kohdan mukaan rajoitussäännöstä ei tarvitse säätää siltä osin, kuin markkinoilla on helposti saatavilla käyttöluja. DSM-direktiivi hyväksyy sopimuslisenssin tällaisena lupana (johdantokappale 23).
3. Sopimuslisenssiä täydentäisi opetuksen havainnollistamista koskeva rajoitussäännös. Jos jollekin teostyyppille ei ole saatavilla luparatkaisua tai oikeudenhaltija kielto-oikeudellaan sulkisi teoksensa sopimuslisenssiluvan ulkopuolelle, siirtyisi tällainen teostyyppi tai kielto-oikeutta käyttäneen oikeudenhaltijan teos rajoitussäännöksen piiriin. Tällöin käyttäjällä olisi mahdollista käyttää teosta opetuksen havainnollistamiseksi rajoitussäännöksen sallimissa kapeammissa puitteissa.
4. Sopimuslisenssiin perustuva ratkaisu on opettajan (käyttäjän) kannalta oikeusvarmempi ja parempi ratkaisu. Opettaja voi turvallisesti toimia kattavien sopimuslisenssilupien mukaisesti. Sopimuslisenssijärjestely luo käyttäjälle täyden oikeusvarmuuden.
5. Ratkaisuehdotuksemme on kaikkien osapuolten oikeuksien kannalta tasapainoisin. Sopimuslisenssi huomioi omaisuuden suojan ja sivistykselliset oikeudet tasapainoisesti siihen kuuluvan neuvottelu- ja sopimusrakenteen vuoksi, toisin kuin rajoitussäännös.
6. Ratkaisuehdotuksemme mahdollistaa kattavammin opetuksen käyttötarpeet. Opetuksen havainnollistaminen jättää ulkopuolelleen merkittävän osan käyttötarpeista ja sallii vain

suppeamman kopioinnin. Rajoitus ei myöskään voi koskea nuottien ja koulutusmarkkinoille suunnattujen teosten kopiointia. Sopimuslisenssilupaa voidaan sitä vastoin nopeasti ja joustavasti kehittää vastaamaan muuttuvia opetuksen tarpeita. Tästä on runsaasti näyttöä opetus- ja kulttuuriministeriön ja Kopioston aikaisemmasta yhteistyöstä.

Ratkaisuehdotuksemme täyttää kaikki opetuksen tarpeet

Esittämämme ratkaisu luo opetustyöhön oikeusvarman ratkaisun. Nykyistä sopimuslisenssiä täydentäisi direktiivin tarkoittamalla tavalla rajoitussäännös sellaisten teostyyppien käyttämiseksi opetuksen havainnollistamisessa, joille ei ole saatavilla luparatkaisuja opetukseen. Toisin sanoen, jos jokin teostyyppi, esimerkiksi mainosvideo tai YouTube-video ei olisi luparatkaisun piirissä, olisi sen käyttö mahdollista opetuksen havainnollistamiseen rajoitussäännöksen nojalla.

Sopimuslisenssi on tekijänoikeuden yhteisvalvonnan sujuvoittamiseksi ja erityisesti käyttäjien suojaamiseksi säädetty oikeudellinen konstruktio. Sopimuslisenssin tarkoituksena on helpottaa teosten käytettävyyttä. Kopioston tarjoamat TekL 14 §:ään perustuvat oppilaitosluvat ovat nimenomaan kehitetty oppilaitosten ja koulutuksen eri tasojen tarpeet huomioon ottaen. Kuten DSM-direktiivin johdantokappaleessa 45 todetaan, sopimuslisenssimekanismit tarjoavat käyttäjille täyden oikeusvarmuuden. Sopimuslisenssi on todettu useassa eri direktiivissä sallituksi oikeuksien hallinnointijärjestelyksi (mm. tietoyhteiskuntadirektiivi johdantokappale 18 ja DSM-direktiivi johdantokappale 23).

Sopimuslisenssi ja yleisön saataville saattaminen:

Ehdotetussa 14 §:n 4 momentissa on onnistuneesti määritelty sopimuslisenssin oikeudellinen ulottuvuus niin, että se kattaa kaikenlaisen yleisön saataville saattamisen. Tämä antaa mahdollisuuden sopia aikaisempaa laajemmin sopimuslisenssiluvalla tv-ohjelmien ja muiden av-teosten käytöstä ja julkisesta esittämisestä opetuksessa. Opetuskäyttöä koskevassa sopimuslisenssisäännöksessä tulee jatkossakin turvata, että sopimuslisenssi kattaa yleisön saataville saattamisen millä tahansa tavalla opetuksessa ja tieteellisessä tutkimuksessa.

Sopimuslisenssin sovellusalue:

Ehdotetussa 14 §:n 4 momentin sopimuslisenssisäännöksessä on myös hyvää se, että sillä mahdollistetaan muiden kuin 14 §:n 2 ja 3 momenttien sallimien tilanteiden osalta teosten käyttö sopimuslisenssin nojalla. Tämä selkeyttää oikeudellista tilannetta ja mahdollistaa käyttäjille kattavien käyttö lupien myöntämisen sopimuslisenssin nojalla. Tämä mahdollistaisi esimerkiksi ylioppilastutkintokokeiden ja niihin sisällytettyjen teosten käytön sopimuslisenssillä muissa

tilanteissa kuin koetilanteessa, kuten esimerkiksi erilaisissa palveluissa ja julkaisuissa, sekä teosten käytön lisensoinnin myös muun tyyppisissä kokeissa kuin 3 momentin sallimissa.

Rajat ylittävää opetustoimintaa koskevaan TekL 64 c §:ään tulee lisätä viittaus myös 14 §:n sopimuslisensoinnin sääntöön. DSM-direktiivin 5 artiklan 3 kohdassa todetaan, että teosten ja muun suojatun aineiston käyttö annettuja kansallisia säännöksiä noudattaen katsotaan tapahtuvaksi yksinomaan siinä jäsenvaltiossa, johon oppilaitos on sijoittautunut. 5 artiklan mukaiset käyttötarpeet saadaan toteuttaa myös sopimuslisensoinnilla, joten rajat ylittävä vaikutus tulee kattaa myös sopimuslisensoinnin. Näin asia on ratkaistu myös Ruotsissa (Ruotsin esityksen 61 c §).

Tekijänoikeuslain 54 a §:ää on tarkoituksen mukaista muuttaa siten, että siinä viitataan ainoastaan rajoitussääntöihin, ei sopimuslisensoinnin sääntöihin. Sopimuslisensointi ei ole rajoitussääntö vaan direktiivienkin hyväksymä oikeuksien hallinnointijärjestely. Tällainen lupa tulee voida myöntää myös ansiotoiminnassa tapahtuvaan opetustoimintaan järjestön ja käyttäjän välisessä sopimuksessa sovituin ehdoin. Ruotsissa tämä on säädetty jokaisessa rajoitussääntöksessä omana momenttinaan, eikä se siten ulotu sopimuslisensoinnin sääntöön.

Rajoitussääntö tulee kattaa ainoastaan perusopetuksen ja toisen asteen maksuttoman koulutuksen sekä korkeakoulujen perustutkintokoulutuksen. Rajoitussääntöstä ei tule laajentaa maksulliseen kurssimuotoiseen koulutukseen, avoimeen korkeakouluopetukseen, täydennyskoulutukseen, henkilöstökoulutukseen, yritysten tilauskoulutuksiin ja vapaan sivistystyön koulutuksiin. Näille voidaan tarjota luparatkaisuja sopimuslisensoinnin nojalla. Perusteluista tulee myös poistaa sivulta 72 viittaus työpaikalla tapahtuvaan koulutukseen.

Luonnoksessa sivulla 14 väitetään virheellisesti, että yhteishallinnointiorganisaatioiden tulkinnan mukaan ylioppilastutkintokokeen käyttäminen kokeeseen harjoitteluun ei olisi rajoituksen piirissä. Asia ilmeisesti liittyy tekijänoikeusneuvoston lausuntoon 2020:4. Tapauksessa ei ollut kyse ylioppilaskokeen käyttämisestä kokeeseen harjoitteluun, vaan kolmannen tahon tuottamasta palvelusta, jonne kokeista ja erityisesti niihin liitettyistä tekijänoikeuden suojaamista teoksista tai muista suojan kohteista on valmistettu kappaleita ja jossa niitä välitetään yleisölle, myös koetehtävistä irrallaan. Luonnoksen sivulla 14 oleva virheellinen väite olisi hyvä korjata tai poistaa lopullisesta hallituksen esityksestä ja todeta, että 14 §:n sopimuslisensointi kattaa ylioppilastutkinto- ja vastaavien kokeiden ja niihin liitettyjen teosten käytön muussa tilanteessa kuin koetilaisuudessa.

Tekijänoikeuden rajoitus (TekL 14 §:n 3 mom tai 25 d §:n 4 mom) ei voi mahdollistaa sitä, että ilman tekijänoikeuden haltijan lupaa luotaisiin laajamittaisia palveluita, julkaisuja tai vastaavaa. Voidaan myös kysyä, onko tällainen tekijänoikeusneuvoston rajoitussääntöksen laajentava tulkinta enää kolmen kohdan testin mukainen, jos kokeiden ja niihin liitettyjen teosten käyttöä laajennetaan TekL 25 d §:n 4 momentin rajoitussääntöksen laajentavalla tulkinnalla mahdollistamaan kokeiden ja niihin sisältyvien teosten käyttö kokeesta irrallisina erillisissä palveluissa ja teosten välittämisen

avoimesti kenen tahansa saatavilla verkossa. Kokeisiin on saatettu liittää sellaisiakin teoksia, jotka eivät ole oikeudenhaltijan suostumuksella verkossa muutoin saatavilla.

Sallitus rajoitukset ja kolmivaihetesti:

Kansainvälisten sopimusten ja direktiivien mukaan tekijöillä on yksinoikeus päättää tai kieltää teostensa millä tavalla ja missä muodossa tahansa tapahtuva toisintaminen. Tähän yksinoikeuteen saadaan tehdä rajoituksia ainoastaan tietyissä erityistapauksissa edellyttäen, ettei toisintaminen ole ristiriidassa teoksen normaalin käytön kanssa eikä kohtuuttomasti loukkaa tekijän laillisia etuja. Tekijänoikeuden poikkeusten ja rajoitusten tulee täyttää tämä ns. kolmen kohdan testi. Kolmen kohdan testin vaatimukset on säädetty Bernin sopimuksen 9 artiklan 2 kappaleessa, WCT:n 10 artiklan 2 kappaleessa, WPPT:n 16 artiklan 2 kappaleessa, TRIP-sopimuksen 13 artiklassa sekä tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 5 kohdassa. Kansallisen lainsäätäjän tulee rajoitussäännöksiä säädettäessä tarkastella rajoitussäännöksen sallittavuutta tämän kolmen kohdan testin valossa.

Ehdotettu 14 §:n 1 momentin uusi rajoitussäännös ei täytä kolmen kohdan testin edellytyksiä ainakaan seuraavilta kohdilta:

1. Kokonaisten teosten kappaleen valmistaminen ja saattaminen yleisön saataville on ristiriidassa teosten tavanomaisen hyödyntämisen kanssa. DSM-direktiivin 5 artikla koskee ainoastaan digitaalista käyttöä opetuksen havainnollistamiseen. Perusteluja laajemmalle rajoitukselle ei ole.
2. Ehdotettu rajoitussäännös haittaa kohtuuttomasti oikeudenhaltijoiden perusoikeudellisia oikeuksia, kuten omaisuuden suojaa ja elinkeinon vapautta.
3. Tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklassa luetellaan tyhjentävästi sallitut rajoitukset ja poikkeukset. Sallittua on rajoitusten ja poikkeusten säätäminen ainoastaan opetuksen tai tieteellisen tutkimuksen havainnollistamiseksi. Opetuksen havainnollistaminen ei tarkoita yleensä kokonaisten teosten kappaleen valmistamista ja yleisön saataville saattamista. (Tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 3 kohta a alakohta, myös Bernin sopimuksen 10 artiklan 2 kappale)
4. Tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 2 kohdan a-alakohta ei salli nuottilehtien kopioimista rajoitussäännöksen nojalla. Ehdotettu rajoitussäännös sallisi rajoituksetta myös nuottien kopioimisen - myös valokopioimalla. Tällainen rajoitus ei ole sallittu.
5. Tietoyhteiskuntadirektiivin johdantokappaleen 44 mukaan jäsenvaltioiden tulee säätäessään poikkeuksista tai rajoituksista erityisesti ottaa huomioon lisääntynyt taloudellinen vaikutus, joka tällaisilla poikkeuksilla tai rajoituksilla voi olla digitaalisessa ympäristössä. Tämän vuoksi poikkeusten tai rajoitusten soveltamisalan on oltava entistäkin rajoitetumpi silloin, kun kyse on tekijänoikeudella suojattujen teosten tai muun aineiston käyttötavoista digitaalisessa ympäristössä.

Luonnoksen s. 72 väitetään, että tekijänoikeuden rajoitus ei olisi ristiriidassa teoksen tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eikä kohtuuttomasti haittaisi oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja. Kopioiden

valmistaminen kokonaisista teoksista ja jopa julkaisuista on ristiriidassa teosten tavanomaisesta hyödyntämisestä. Jos esimerkiksi oppilaitokset jatkossa kopioisivat tietokirjat, kaunokirjalliset teokset ja nuottijulkaisut sen sijaan, että hankkisivat niitä koulun kirjastoon tai opiskelijoiden käyttöön, olisi tällä suora vaikutus teosten kaupallisen tuotannon edellytyksiin sekä tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden taloudellisiin ja muihin oikeutettuihin etuihin. Rajoittamaton kopiointioikeus on räikeästi ristiriidassa teosten tavanomaisen hyödyntämisen kanssa.

Sopimuslisenssi eli laajennettu kollektiivinen lupa on tietoyhteiskuntadirektiivin johdantokappaleessa 18 nimenomaisesti mainittu oikeuksien hallinnointijärjestely. Vuonna 2004 tietoyhteiskuntadirektiivin kansallisen implementoinnin yhteydessä todettiin, että direktiivin 5 artiklan 3 kohdan a alakohta ei edellytä uusia rajoituksia eikä muutoksia TekL 14 §:n sopimuslisenssisääntöön. Myös DSM-direktiivin johdantokappaleessa 23 todetaan, että jäsenvaltioiden voivat hyödyntää kansallisella tasolla tehtyjä olemassa olevia järjestelyjä, kuten laajennettuja kollektiivisia lupia eli sopimuslisenssiä. DSM-direktiivin 5 artiklan 2 kohdan mukaan tällaisissa tilanteissa voidaan säätää, ettei rajoitusta sovelleta, siltä osin kuin markkinoilla on helposti saatavilla soveltuvia lisenssejä.

Direktiivi sallii ainoastaan opetuksen havainnollistamisen:

DSM-direktiivin 5 artikla koskee ainoastaan digitaalista käyttöä opetuksen havainnollistamiseen. Tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 2 ja 3 kohdassa on lueteltu tyhjentävästi kaikki sallitut rajoitukset ja poikkeukset. Listassa on ainoastaan kaksi opetusta koskevaa kohtaa: tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 2 kohdan a-alakohta, joka sallii valokopioimalla tapahtuvan kappaleen valmistamisen, pois lukien nuottilehdet, ja 5 artiklan 3 kohdan a-alakohta, joka sallii teoksen käytön yksinomaan opetuksen tai tieteellisen tutkimuksen havainnollistamiseen. Sekä DSM-direktiivissä että tietoyhteiskuntadirektiivissä käyttö rajoittuu toisin sanoen ainoastaan opetuksen havainnollistamiseen.

DSM-direktiivin johdantokappaleessa 21 todetaan, että havainnollistamisen käsite viittaa useimmissa tapauksissa teosten osan tai otteiden käyttöön. Nyt ehdotetussa 14 §:n 1 momentissa ei käyttöä rajata ainoastaan opetuksen ja tutkimuksen havainnollistamiseen eikä lakipykälässä tai perusteluissa todeta havainnollistamisen tarkoittavan vain otteiden tai teoksen osien käyttöä. Tältäkin osin ehdotettu 14 §:n 1 momentti ei ole tietoyhteiskuntadirektiivin sallima rajoitus.

Johdantokappaleessa 21 edellytetään lisäksi, että jäsenvaltioiden on poikkeusta tai rajoitusta täytäntöön pannaan täsmennettävä erityyppisten teosten tai muun suojatun aineiston osalta, kuinka suuri osuus teoksesta tai muusta suojatusta aineistosta voidaan käyttää yksinomaan opetuksen havainnollistamiseen. Niissä maissa, joissa opetuksen havainnollistaminen on säädetty pakkolisenssinä tai rajoituksena, on laissa määritelty sallitun kopioinnin raja, yleensä hyvin pieni

osuus, kuten 5 % teoksesta. Rajoitussäännös ei minkään maan lainsäädännössä mahdollista kokonaisten teosten, saati julkaisujen, käyttöä tai kopiointia opetuksen havainnollistamiseksi.

Bernin sopimuksen selitysteoksessa (1978, s. 60) todetaan, että opetuksen havainnollistamista koskeva säännös asettaa samat ehdot kuin siteerausta koskeva säännös. Opetuksen havainnollistamisessa kyse on siis siteeraukseen verrattavasta teoksen käytöstä. Olettamana on myös, ettei käyttö opetuksen havainnollistamiseksi voi olla laajempaa kuin käyttötilanne edellyttää. Bernin sopimuksen selitysteoksessa myös todetaan, että tieteellinen tutkimus ei sisälly opetuksen havainnollistamista koskevaan poikkeukseen.

Esityksessä ehdotettu sääntely heikentää oikeusvarmuutta:

Päinvastoin kuin luonnoksen s. 41 todetaan, ehdotettu sääntely heikentää oikeusvarmuutta opetus- ja tutkimustoiminnassa ja luo nykyistä epäselvemmät ja ennakoimattomammat puitteet opettajille ja tutkijoille. Rajoitussäännöksiin liittyy aina tulkinnanvaraisia rajapintoja, joiden ratkaiseminen jää viime kädessä tuomioistuimen ja oikeuskäytännön varaan. Jos käyttäjä, esimerkiksi opettaja, on ylittänyt, vaikka ymmärtämättömyytäänkin, rajoitussäännöksen salliman käytön eli loukannut tekijän oikeuksia, on hän käytöstä korvaus- ja mahdollisesti myös rikosoikeudellisessa vastuussa.

Ehdotettu säännös sisältää useita tulkinnanvaraisia käsitteitä, kuten koulutusmarkkinoille suunnattu teos, tilapäinen käyttö ja tarkoituksen edellyttämä laajuus. On myös tulkinnanvaraista, millainen käyttö on opetuksen tai tutkimuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaista. Rajoitussäännöksiä tulee aina tulkita suppeasti. Tulkinnanvaraisten käsitteiden ja rajoitussäännöksen rajojen määrittäminen on omiaan lisäämään oikeusriitoja ja aiheuttamaan käyttäjille epävarmuutta. Rajoitussäännösten sisällöstä ei käydä neuvotteluja tai sovita käyttöoikeuden kehittämisestä yhteistyössä. Niiden sisältö ratkaistaan tuomioistuimissa.

Sopimuslisenssijärjestely on ratkaisevasti joustavampi menettely ja tarjoaa mahdollisuuden sallittua rajoitusta kattavampaan lupaan. Sopimukseen perustuva lupa on myös kehitettävissä ja joustavasti muutettavissa muuttuvien käyttötarpeita vastaamaan. Kopioston nykyinen oppilaitoslupa onkin laajempi ja kattavampi kuin tietoyhteiskuntadirektiivin ja DSM-direktiivin sallimat opetuksen ja tutkimuksen havainnollistamisen sallimat rajoitukset ja myös laajempi kuin luonnoksessa ehdotettu TekL 14 § 1 momentin rajoitus. Sopimuslisenssiluvan sisältöä ja ehtoja voidaan myös yhteistyössä käyttäjien edustajien kanssa kehittää.

Lupien hankinta- ja neuvottelutarve säilyy edelleen:

Ehdotettu rajoitussäännös ei kata kaikkea Kopioston ja Opetushallituksen sekä koulutuksen järjestäjien kanssa yhdessä toteuttamien käyttöselvitysten osoittamaa käyttöä eikä kaikkia nykyisen luvan mahdollistamia käyttötilanteita. Tästä syystä lupien hankinta- ja neuvottelutarve eivät koulutusten järjestäjien osalta vähene nykyisestä. Koulutuksen järjestäjät joutuisivat edelleen hankkimaan tarvittavat käyttöluvut rajoitussäännöksen ulkopuolella oleviin käyttötilanteisiin. Tältä osin ehdotettu järjestely tekisi käyttölupien hallinnoinnista opettajille ja koulutuksenjärjestäjille sekavan ja epäselvän sekä saattaisi jopa asettaa opettajat ja opiskelijat eriarvoiseen asemaan, jos kaikki koulutuksenjärjestäjät eivät hankkisi tarvittavia luparatkaisuja.

Ehdotuksen taloudelliset ja muut vaikutukset:

Toisin kuin luonnoksen s. 42 ja s. 52 väitetään, ehdotuksella on taloudellisia vaikutuksia koulutuksenjärjestäjille, kunnille ja valtiolle. Tällä hetkellä valtio (eli Opetushallitus) hankkii kopiointi- ja tv-ohjelmien käyttöluvut varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle sekä taiteen perusopetukseen. Korkeakoulut ja vapaan sivistystyön oppilaitokset hankkivat kopiointiluvat itse. Näiden koulutusasteiden liittäminen ehdotetun rajoituksen ja valtion maksaman korvauksen piiriin lisäisi valtion korvausvastuuta arviolta vähintään 6 MEUR verran.

Esitetty rajoitussäännös lisää korvauksen piiriin myös sellaisia teoksia, jotka eivät nyt ole Opetushallituksen luvan piirissä, kuten elokuvat ja tietokoneohjelmat. On ilmeistä, että teosten käyttö kasvaa aikaisemmasta, mistä syystä esityksestä aiheutuu välttämättä suuremmat kustannukset kuin tällä hetkellä valtion talousarviossa on luparatkaisujen hankintaan varattu. Mikäli ehdotettu laki tulisi voimaan jo ensi vuoden aikana, tulisi asia huomioida jo ensi vuoden valtion talousarviossa.

Jos valtio ei hanki oppilaitoksille rajoitussäännöksen ulkopuolelle jäävää teosten käyttöä koskevia lupia keskitetysti, jää niiden hankkiminen koulutuksenjärjestäjien vastuulle. Neuvottelu- ja kustannusvastuu luvista siirtyy kunnille ja oppilaitoksille itselleen. Nykyiseen keskitettyyn sopimusratkaisuun verrattuna ehdotettu sääntely kasvattaa hallinnollista taakkaa kunnissa ja koulutuksen järjestäjissä.

Luonnoksessa väitetään virheellisesti (s. 42 ja s. 52), ettei esitys vaikuttaisi tekijöiden oikeutettuihin etuihin ja taloudelliseen asemaan, koska ehdotetut rajoitukset koskevat ainoastaan yleishyödyllistä opetusta ja tutkimusta eivätkä ne oikeuta hyödyntämään teoksia ansiotarkoituksessa. Päinvastoin. Esitys kaventaa merkittävästi oikeudenhaltijoiden oikeutettuja etuja ja taloudellista asemaa. Ehdotettu rajoitussäännös sallisi esimerkiksi kokonaisten nuottijulkaisujen, romaanien, tietokirjojen, elokuvien ja muiden teosten kopioimisen ja jakamisen opiskelijoiden saataville. On selvää, että tämä olisi omiaan korvaamaan alkuperäistuotteiden hankintaa. Ehdotettu rajoitus onkin laajuutensa

vuoksi räikeässä ristiriidassa teoksen tai muun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa ja sillä tulisi olemaan merkittäviä kielteisiä taloudellisia vaikutuksia tekijöille, kustantajille ja muille oikeudenhaltijoille.

Ehdotettu rajoitussäännös ei muuta tai selvennä opettajan tilannetta, vaan hän joutuisi edelleen perehtymään useampien hankintasopimusten, palveluiden ja sovellusten käyttöehtoihin. Erilaisten käyttö- ja sopimusehtojen soveltaminen ja ymmärtäminen on digitaalisessa ympäristössä välttämätöntä, siitä ei päästä eroon säätämällä nykyistä käytäntöä entisestään sekoittava, uusi rajoitussäännös. Sopimuslisenssiluvan ehdot ovat tässä yhtälössä ne kaikista selkeimmät osat, ja niitä on mahdollisuus aina neuvotteluteitse vielä yksinkertaistaa ja tehdä paremmiksi. Sopimuksen sitovuuden periaatteen johdosta hankintasopimuksen ehdot menevät rajoitussäännöksen edelle (HE 28/2004, s. 25) vaikka sellainen säädettäisiinkin. Ehdotetulla sääntelyllä ei teosten käyttötilanne opetuksessa parane nykyisestä, vaan siihen tulee lisäksi vielä tulkinnanvarainen rajoitussäännös ja uudet epäselvät rajapinnat, joiden välissä opettaja joutuu puikkelehtimaan.

Ehdotettu rajoitus ja opetusorganisaation järjestämät tallennuspalvelut:

Luonnoksen s. 73 esitetään, että ”säännöksellä ei olisi vaikutusta nykyisen käytännön mukaiseen mahdollisuuteen valmistaa kappaleita säilytettäväksi ja tarjottavaksi opettajien käyttöön kunnan tai muun opetustoimintaa järjestävän organisaation sisällä keskitetysti, kun kappaleet eivät olisi yleisön saatavilla.”

Tällainen teoskopioiden keskitetty tarjoaminen vaikkapa oppilaitoksen verkossa eli ns. serveritallennus ei ole sallittua DSM-direktiivin 5 artiklan perusteella. Myöskään tietoyhteiskuntadirektiivin opetuksen havainnollistamista koskeva 5 artiklan 3 kohdan a-alkohta ei salli teosten käyttöä muuhun kuin yksinomaan opetuksen havainnollistamiseen. Rajoitussäännöksellä ei voi laillistaa esimerkiksi useampaa oppilaitosta palvelevaa teosten saataville saattamista varten tehtyä tallennuspalvelua tai -palvelua. Tällaisen käytön salliva rajoitussäännös olisi selkeästi ristiriidassa av-teosten tavanomaisen hyödyntämisen kanssa sekä haittaisi kohtuuttomasti oikeudenhaltijoiden oikeutettuja etuja, minkä vuoksi se ei täyttäisi myöskään kolmen kohdan testin vaatimuksia. Opetuksen havainnollistaminen ei mahdollista kokonaisten elokuvien, tv-ohjelmien tai muiden av-teosten tallentamista tai ”nauhoittamista”, koska havainnollistaminen ei lähtökohtaisesti käsitä kokonaisen teoksen käyttöä, vaan ainoastaan osien tai otteiden käyttämistä opetuksen havainnollistamiseksi.

Virheellisiä väitteitä direktiivin sisällöstä:

Epäselvät ja epämääräiset väittämät tulee poistaa lopullisesta hallituksen esityksestä.

DSM-direktiivin johdantokappaleista emme ole löytäneet tukea luonnoksessa esitetyle väitteelle, (s. 6, 15 ja 74) että DSM-direktiivi lähtisi ajatuksesta, että oppilaitosten ns. ”sisäisellä käytöllä”, jolla ei tarjota laajalle yleisölle pääsyä teoksiin, ei olisi sellaista kielteistä vaikutusta tekijöiden etuihin, että käytön tulisi kuulua tekijän yksinoikeuden piiriin tai edellyttää erillisen korvauksen maksamista. Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien alalla annettujen direktiivien tarkoitus on erityisesti vahvistaa korkeatasoinen suoja oikeudenhaltijoille.

Epäselväksi myös jää, mihin perustuu sivulla 74 viitattu EU-oikeudellinen opetustoiminnan jaottelu sisäiseen ja yleisölle suunnattuun avoimeen opetukseen. DSM-direktiivistä tai tietoyhteiskuntadirektiivistä tällaista jaottelua ei ole löydettävissä. DSM-direktiivin 5 artikla sallii tietyissä rajatuissa tilanteissa rajoituksen säätämisen teosten digitaaliseen käyttöön opetuksen havainnollistamiseksi. Käyttö on rajattu kattamaan vain tietyille opetusryhmälle tapahtuva opetustilanne.

Luonnoksen s. 52 väitetään, että ”se, että kyseessä olevasta käytöstä ei direktiivissä edellytetä tekijöille maksettavaa korvausta, perustuu siihen, että tällaisella käytöllä ei katsota olevan merkittävää vaikutusta tekijöiden oikeutettuihin etuihin, kun kysymys on muussa kuin ansiotarkoituksessa tapahtuvasta käytöstä.” Tällaista tulkintaa tai perustelua ei ole DSM-direktiivin johdantokappaleissa. DSM-direktiivi pikemminkin lähtee siitä, että jäsenvaltioille on säädetty oikeus säätää oikeudenhaltijoille korvausoikeus. Direktiivin ensisijainen tavoite on parantaa oikeudenhaltijoiden asemaa, eikä heikentää sitä. Luonnoksessa harhaillaan epäselvästi (s. 74), kun siinä todetaan, että ”suljetussa” opetustilanteessa tapahtuvalla käytöllä ei olisi juurikaan merkitystä teosmarkkinoihin, koska käyttö ei kuitenkaan saa tapahtua laajemmin kuin mitä ei-kaupallinen opetustarkoitus edellyttää.

Perusteluteksteistä tulee myös poistaa viittaukset siihen, että TekL 13 §:n valokopiointia koskevaa sopimuslissenssisäännöstä ei sovellettaisi opetus- ja tutkimustoimintaan. TekL 13 §:n soveltamisala on säilytettävä entisellään. Tätä koskevia mainintoja on ainakin sivulla 71.

DSM-direktiivin 5 artikla koskee ainoastaan opetuksen havainnollistamista, ei opetustoimintaa, saati tutkimustoimintaa yleensä. Perusteluteksteissä tulee poistaa viittaukset siihen, että 5 artikla koskisi opetustoimintaa (s. 71).

Av-teoksien käyttöön opetuksessa on tarjolla lupia:

Luonnoksen s. 52 viitataan ainoastaan TekL 21 §:ään, mutta unohdetaan, että av-teosten käyttö opetuksessa on mahdollistettu useilla luparatkaisuilla. Opetushallitus on hankkinut laajasti tv-ohjelmien käyttöluvan varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle, mukaan lukien taiteen

perusopetuksen. Lisäksi elokuvien esittämiseen opetuksessa on saatavilla useita luparatkaisuja. Se, että kaikkia lupia ei ole hankittu kattavasti, ei johdu lupien tai sopimuslisenssin puutteesta, vaan Opetushallituksen määrärahan niukkuudesta.

Harrastusluonteinen opiskelu ja varhaiskasvatus eivät kuulu tähän yhteyteen:

DSM-direktiivin johdantokappaleessa 20 määritellään, että rajoitusta voidaan hyödyntää alemmasta perusasteesta, ylemmän perusasteen ja keskiasteen, ammatillisen ja korkea-asteen koulutuksen oppilaitoksiin. Esitetty rajoitus on laajennettu kattamaan myös varhaiskasvatusta, taiteen perusopetusta ja vapaata sivistystyötä. DSM-direktiivin tarkoittamia oppilaitoksia ei ole tarkoituksen mukaista laajentaa vapaaehtoiseen harrastusluonteiseen opiskeluun eikä varhaiskasvatukseen. Myöskään avoin korkeakoulu- ja yliopisto-opetus, täydennyskoulutus, henkilöstökoulutukset ja vastaavat ammatilliset lisäkoulutukset eivät kuulu rajoituksen ja ei-ansiotarkoituksessa tapahtuvan opetustoiminnan piiriin rajoitussäännösten suppean tulkinnan perusteella. Kaikille koulutusasteille varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin, mukaan lukien kurssimaksulliset koulutukset, on tarjolla sopimuslisenssin nojalla luparatkaisuja ja niin tulee olla jatkossakin. Rajoitussäännöstä ei myöskään ole syytä laajentaa oppilaitoksen järjestämästä opetuksesta oppi- tai koulutus sopimukseen perustuvaan työpaikalla järjestettävään koulutukseen.

Epämääräiset opetusta ja tieteellistä tutkimusta koskevat pohdinnat pois:

Luonnoksessa s. 15 pohditaan, että tutkimustoiminnan ja opetustoiminnan rajanveto olisi epäselvä ja jatkotutkintoseminaarien ynnä muiden tilaisuuksien kohdalla voidaan kysyä, onko kyse opetus- vai tutkimustoiminnasta. Myös luonnoksen s. 72 pyritään tulkitsemaan, että tieteellinen tutkimus olisikin opetusta eikä tutkimusta, ja annetaan ymmärtää DSM-direktiivin 5 artiklan sallivan opetuskäytön laajemminkin ja väitetään, että opetuskäytöllä ja tieteellisellä tutkimuskäytöllä ei olisi merkittävää eroa. Tällaiset pohdinnat lain esitöistä tulisi poistaa. Nykyinen sopimuslisenssisäännös mahdollistaa teosten käytön sopimuslisenssillä molemmissa, joten käyttäjän näkökulmasta ei ole ongelmaa.

Teosten käyttö opetukseen muissa kuin varsinaisissa opetustiloissa:

Luonnoksen s. 73 todetaan, että teoksia saa käyttää oppilaitoksen vastuulla toteutettavan opetustoiminnan yhteydessä myös muissa tiloissa, kuten kirjastoissa ja museoissa, siinä määrin kuin teosten käyttö on tarpeellista tätä toimintaa varten. Todettakoon, että tämä on mahdollista jo

nykyisten Opetushallituksen sopimusten perusteella ja tulisi jatkossakin olemaan mahdollista sopimuslisenssiluvan nojalla.

b. Opetuksessa käytettävät kokoomateokset (TekL 18 §)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia.

- Ei ole perusteltua, eikä myöskään oikeasuhtaista ja tasapainoista, säätää tekijänoikeuden rajoituksesta (tai pakkolisenssiä), jolla opetusalan käyttäjäorganisaatiot voisivat rajoitussäännöksen nojalla koota opetusmateriaalia kaiken tyyppisistä teoksista tai niiden osista ja jakaa niitä avoimesti verkossa opetuskäyttöön.
- Ehdotuksessa ei lainkaan käsitellä sitä, mitä taloudellisia vaikutuksia opetusalan kustantajille on siitä, että laajennettaisiin pakkolisenssin ala ensinnä painamalla valmistetuista teoksista digitaalisiin ja yleisön saataville saattamiseen ja edelleen kirjallisista ja sävelteoksista kaikkiin teoslajeihin. Erilaiset julkisin varoin toimivat opetusmateriaalituottajat ovat keskeinen uhka kaupallisesti toimivalle kustannustoiminnalle, koska ne luovat verovaroin maksuttomia sisältöpalveluja. Esitys luo perusteettoman kilpailuedun ensin mainituille julkisille toimijoille.
- Pakkolisenssi laajennetaan mitenkään asiaa käsittelemättä kattamaan myös esimerkiksi AV-teokset, mitä ei voida pitää hyväksyttävänä.
- Ehdotettu 18 § ei ole direktiivien sallima rajoitus ja poikkeus, kuten on jo todettu tietoyhteiskuntadirektiivin implementoinnin yhteydessä (KM 2002:5, HE 177/2002 ja HE 28/2004). Ehdotetut muutokset 18 §:ään tulee poistaa esityksestä.
- Jos rajoitus katsottaisiin ehdotetussa muodossa direktiivien sallimaksi, tulee sen kohdistua ainoastaan yli 10 vuotta sitten julkaistuihin teoksiin ja taideteoksiin.
- Välimiesmenettelyä koskevasta 54 §:ään tulee korjata viittaus oikeaan momenttiin eli 18 §:n 1 momenttiin, jos tekijän korvausoikeus siirretään pykälän 1 momenttiin.

Luonnoksessa ehdotettua 18 §:n muutosta perustellaan DSM-direktiivin tavoitteella edistää opetuksen digisiirtymää sekä muissa Pohjoismaissa tapahtuneella kehityksellä (s. 16). Rajoitussäännöksiä tulee aina arvioida ns. kolmen kohdan testin ja direktiivien sallimien rajoitusten kautta. DSM-direktiivin 5 artikla sallii rajoitussäännöksen säätämisen ainoastaan opetuksen havainnollistamiseksi, kun käyttö tapahtuu suljetussa oppimisympäristössä ja rajatulle opetusryhmälle. TekL 18 §:n ehdotettu säännös ei rajaa käyttöä vain suljettuun oppimisympäristöön ja rajatulle opetusryhmälle, minkä vuoksi se ei ole DSM-direktiivin 5 artiklan sallima rajoitus eikä muutosta voi perustella DSM-direktiivillä.

Tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artikla luettelee tyhjentävästi sallitut rajoitukset ja poikkeukset. Yksikään tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan kohdista ei salli sellaista poikkeusta tai rajoitusta, joka mahdollistaisi yleisölle avoimeen käyttöön laadittavien digitaalisten opetusmateriaalien tekemisen. Tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 3 kohdan a alakohta sallii ainoastaan opetuksen

havainnollistamisen – ei opetusmateriaalin valmistamista laajemman yleisön käyttöön. Tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 3 kohdan o alakohda sallii rajoitusten säätämisen ainoastaan analogiseen käyttöön. Tähän kohtaan perustuu voimassa oleva TekL 18 §.

Ehdotettu 18 § mahdollistaisi niin useammasta teoksesta opetuskäyttöön kootun kokonaisuuden julkaisemisen ja välittämisen avoimesti verkossa kenen tahansa saataville. Verkkojulkaisuun voisi ottaa mistä tahansa teoksesta otteita ja tekstiin liittyviä kuvia. Tällainen kappaleen valmistaminen ja avoin yleisön saataville saattaminen on ristiriidassa teosten tai muun suojatun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa ja haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja kohtuuttomasti.

Tietoyhteiskuntadirektiivin implementointia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 28/2004) sekä sitä edeltäneessä HE 177/2002 on todettu, että vuoden 2004 muutoksia edeltäneessä muodossa TekL 18 § ei ollut direktiivin sallima rajoitus. Ennen vuoden 2004 muutoksia 18 § vastasi muiden Pohjoismaiden säännöstä. Nykyisen muotoinen TekL 18 § on katsottu olevan mahdollinen tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 3 kohdan o-alakohdan perusteella, mutta tämä kohta mahdollistaa vain analogisessa muodossa kappaleen valmistamisen (HE 28/2004, s. 96 ja s. 147). Samoilla perusteilla nyt ehdotettu muutos 18 §:ään ei ole direktiivien sallima rajoitus.

Jos rajoitus katsottaisiin ehdotetussa muodossa direktiivien sallimaksi, tulee sen kohdistua ainoastaan yli 10 vuotta sitten julkaistuihin teoksiin ja taideteoksiin.

Jos tekijöiden korvausoikeus siirretään 18 §:n 1 momenttiin, tulee välimiesmenettelyä koskevasta 54 pykälästä tulee korjata viittaus oikeaan momenttiin.

c. Korvausta hallinnoiva yhteishallinnointiorganisaatio (TekL 19 a §)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

- 14 §:n osalta tulee tekijä-sana korjata oikeudenhaltijaksi. Korvausoikeus koskee oikeudenhaltijoita, kuten DSM-direktiivissä säädetään.
- Jos artikla 5 implementoidaan ehdotuksemme mukaisesti, korvaus hoidetaan sopimuslisenssijärjestelyn kautta.
- Jos pakkolisenssi jäisi, tulee TekL 54 §:n välimiesmenettelyä koskevaan säännöksen 1 kohtaan lisätä viittaus pakkolisenssisäännökseen (14 § 1 mom).

DSM-direktiivin 5 artiklan 4 kohdan mukaan korvausoikeus koskee oikeudenhaltijoita – ei pelkästään tekijöitä. Tältä osin 19 a § ja 14 § tulee korjata vastaamaan direktiiviä. 19 a §:ssä tulee tekijä-sanasta käyttää termiä ”oikeudenhaltija”, kun viitataan 14 §:n pakkolisenssiin.

Luonnoksen s. 73 esitetään, että korvaus maksettaisiin yhteishallinnointiorganisaation välityksellä, jolle tekijän tulisi esittää korvausvaatimus. Esitys ei millään tavoin käsittele sitä, miten korvaus määriteltäisiin, vaikka Kopiostolla ja opetus- ja kulttuuriministeriöllä ja opetushallituksella on vuosikymmenten yhteistyö tämän alan korvausperusteista sopimisesta. Jos vastoin oikeudenhaltijoiden kantaa päädyttäisiin pakkolisenssiin, tulee, kuten muutenkin säädettäessä pakkolisensseistä markkinaympäristöön, säätää neuvottelumenettelystä ja välimiesmenettelystä samoilla periaatteilla kuin on esimerkiksi äänitallenteiden osalta säädetty. Hallituksen esityksessä tulisi lisäksi todeta, että korvaukset maksetaan ja korvausosuudet määritellään yhteishallinnointilain mukaisesti ja oikeudenhaltijat voisivat esimerkiksi sopia, että korvaukset maksetaan kollektiivikorvauksina. Edellä kohdassa a) esittämämme ratkaisuehdotuksessamme oikeudenhaltijoiden korvaus tulee hoidetuksi sopimuslisenssijärjestelyn kautta.

Nykyisessä laissa pakkolisenssisäännösten osalta, mikäli korvauksesta ei päästä sopimukseen oikeudenhaltijan ja käyttäjän välillä, on säädetty, että erimielisyys ratkaistaan TekL 54 §:n mukaan välimiesmenettelyssä. Sama menettely tulee säilyttää myös opetuksen havainnollistamista koskevassa pakkolisenssisäännöksessä. Välimiesmenettelyä koskevaan TekL 54 pykälän 1 kohtaan tulee tehdä viittaus TekL 14 §:n pakkolisenssisäännökseen. Ehdotetussa luonnoksessa TekL 54 §:ssä viitataan vain 14 §:n 4 momenttiin (sopimuslisenssisäännös).

d. Julkinen esittäminen (TekL 21 §)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

- TekL 21 § tulee säilyttää nykyisessä muodossaan.
- Elokuvateosten siirtäminen vapaan ja korvauksettoman esittämisoikeuden mahdollistavan täyden rajoituksen piiriin tarkoittaa kotimaisille av-tekijöille 1,8 MEUR korvausten häviämistä.
- AV-teosten käyttö opetuksessa voidaan tehokkaimmin järjestää säätämällä sopimuslisenssin ensisijaisuudesta opetuskäytön luparatkaisuna ja kehittämällä nykyistä sopimuslisenssisäännöstä ehdotetun 14 §:n 4 momentin mukaisella tavalla, jolloin sopimuslisenssi laajennee koskemaan yleisön saataville saattamista opetuksessa ja näin ollen myös julkista esittämistä. Sopimuslisenssiä täydentäisi DSM-direktiivin mukainen rajoitus sellaisten teosten osalta, joita ei koske luparatkaisut.

DSM-direktiivin 5 artiklassa ei säädetä, että se koskisi digitaalisessa muodossa olevan audiovisuaalisen aineiston yleisön saataviin saattamista, kuten luonnoksen s. 15 väitetään. DSM-direktiivi ei sääntele julkista esittämistä eikä sen 5 artikla edellytä muutoksia TekL 21 §:ään. 21 § tulee säilyttää entisellään. Tällaisella muutoksella on merkittävä taloudellinen vaikutus av-tekijöille. Av-teosten siirtäminen korvauksettomaan, vapaaseen esittämisoikeuteen vähentää suoraan 1,8 MEUR korvaustuloja kotimaisilta av-tekijöiltä.

Ruotsin DSM-direktiivin implementointia koskevassa lakiluonnoksessa ei ole esitetty muutoksia Ruotsin lain vastaavaan säännökseen. Myös muissa Pohjoismaissa elokuvateokset ja näytelmäteokset ovat kyseisen rajoitussäännöksen ulkopuolella. Suomessa tulee säilyttää vastaava oikeudentila. Av-teosten käyttöä opetuksessa voidaan lisensoida TekL 14 §:n sopimuslissenssillä.

Luonnoksen s. 15 ja s. 81 virheellisesti väitetään, että TekL 21 §:n ja elokuvateos-käsitteen tulkinta Suomessa olisi viime vuosikymmenen aikana alkanut muuttua niin, että pykälän tarkoittamana elokuvateoksena pidetään mitä tahansa audiovisuaalista aineistoa. Elokuvateoksen käsite on tulkittu laajasti jo Bernin sopimuksesta lähtien, ja se on ymmärretty vastaavalla tavalla läpi vuosikymmenien oikeuskirjallisuudessa sekä tekijänoikeusneuvoston lausunnoissa, eikä tulkintalinja ole tästä muuttunut 2010- tai 2020-luvulla. Paikkansa pitämättömänä tällaiset väitteet tulee poistaa lopullisesta hallituksen esityksestä.

Bernin sopimuksen selitysteoksen mukaan elokuvan käsite kattaa kaikki elokuvateokset ja elokuvaamiseen verrattavalla tavalla ilmaistut teokset riippumatta niiden tyypistä, pituudesta, valmistusmenetelmästä, käytetystä teknisestä prosessista, tarkoituksesta taikka tekijästä (s. 15-16). Tekijänoikeuskomitea on määritellyt (KM 1990:31), että tekijänoikeudellisessa mielessä elokuvateoksena pidetään liikkuvista kuvista tai liikkuvista kuvista ja äänestä muodostuvia teoksia sekä muita elokuvaamiseen rinnastettavalla tavalla ilmaistuja teoksia, jotka ylittävät tekijänoikeudellisen teoskynnyksen. Tekijänoikeusneuvosto on jo 1990-luvulla todennut, että ”lähes kaikkia kuvallisia menetelmiä käyttäen valmistetut tallenteet voivat olla elokuvateoksia, jos ne ovat riittävän omaperäisiä” (TN 1995:9). Bernin sopimuksen selitysteoksen uudistetussa laitoksessa todetaan, että elokuvateoksista puhutaan uudemmissa kansainvälisissä ja kansallisissa normeissa ja oikeuskirjallisuudessa audiovisuaalisina teoksina (2003, s. 26). Vuokraus- ja lainausdirektiivissä elokuvalla tarkoitetaan äänellä varustettua tai äänetöntä elokuvateosta taikka audiovisuaalista teosta tai liikkuvaa kuvasarjaa.

Tulkintalinja ei kuitenkaan oikeuskirjallisuudessa eikä tekijänoikeusneuvoston tulkintakäytännössäkään koskaan ole ollut, että mikä tahansa audiovisuaalinen aineisto olisi TekL 21 §:n tarkoittama elokuvateos. Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa 2015:12 todetaan, että kaikkea internetiin ladattua materiaalia, johon sisältyy liikkuvaa kuvaa ja joka ylittää teostasoon, ei ole välttämättä pidettävä TekL 21 §:n tarkoittamana elokuvateoksena. Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa 2017:1 todetaan, että ratkaisevaa on se, että kuvastaako video ilmaisultaan tekijän persoonaa ja niistä käyvät ilmi tekijän tai tekijöiden vapaat ja luovat valinnat teosta tehtäessä eli toisin sanoen ylittykö teoskynnys.

Toisin kuin luonnoksen s. 65 väitetään, myös muissa Pohjoismaissa elokuvateoksen käsitteen sekä TekL 21 §:ää vastaavan säännöksen tulkinta on yhteneväinen. Myös muissa Pohjoismaissa elokuvateos käsittää kaikenlaiset av-teokset, eikä ne ole TekL 21 §:ää vastaavan säännöksen piirissä. Tämä virheellinen teksti luonnoksen sivulta 65 tulee poistaa. Asian voi tarkistaa esimerkiksi Ole-Andreas Rognstadin kirjasta *Opphavsrett (fra 2019)* s. 124-127 ja Henry Olssonin ”Upphovsrättslagstiftningen – en kommentar” s. 41-42.

Toisin kuin s. 81 väitetään Yleisradion ohjelmia niin Yle Areenasta, Elävästä arkistosta kuin yle.oppiminen-sivustoltakin saa esittää opetuksessa. Näiden esittämisestä on sovittu Opetushallituksen kanssa. Tällainen virheellinen väite tulee poistaa lopullisesta hallituksen esityksestä. Opetuksessa voidaan myös elokuvia esittää ja hyödyntää, kun oppilaitos tai koulutuksen järjestäjä hankkii siihen luvan joko APFI ry:stä tai Elokuvalisenssin M&M Viihdepalvelusta. Tämän lisäksi Kansallinen audiovisuaalisen instituutin Elokuvapolku-verkkosivustolla on elokuvakasvatukseen ja opetukseen elokuvia ja elokuvanäytteitä.

On kuitenkin kiistatonta, että nykyiset oppilaitosten luvat eivät mahdollista kaiken tyyppisten audiovisuaalisten teosten esittämistä opetuksessa. Tältä osin kohdassa 3 a) ehdottamamme ratkaisu mahdollistaisi sellaisten av-teosten käytön opetuksen havainnollistamiseen, jotka eivät sisältyisi oppilaitoksille markkinoilla olevien luparatkaisujen piiriin.

Teosten julkisen esittämisen osalta ongelmallista on lähinnä se, että nykyisin niitä käytetään erilaisten suoratoistopalveluiden kautta. Opettajilla ei ole enää esimerkiksi musiikkia tai äänikirjoja CD-levyillä, vaan heillä on henkilökohtaisia suoratoistopalveluita. Näissä palveluissa, esimerkiksi YouTube, Spotify, Netflix, Bookbeat, Storytel ja muissa vastaavissa suoratoistopalveluissa, on omat käyttöehdot, jotka määrittävät, millä tavalla niiden sisältöjä saa käyttää. Palveluiden sisältöjä saa käyttää ainoastaan henkilökohtaisessa tarkoituksessa. Käyttäjä sitoutuu näihin käyttöehtoihin hankkiessaan palvelun käyttöönsä. Sopimuksen sitovuuden periaatteen johdosta rajoitussäännös ei voi mennä sopimusehdon edelle (HE 28/2004, s. 25).

e. Opetuskäyttöä koskevan rajoituksen alueellinen soveltaminen (TekL 64 c §)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

- Rajat ylittävää vaikutusta ei saa toteuttaa esitetyllä tavalla. Esitys ei rajaa teosten jakamista opetuksessa käytettäväksi muissa EU-maissa direktiivin tarkoittamalla tavalla opetuksen havainnollistamiseen vaan laajentaa rajat ylittävän käytön koskemaan kaikkea uudessa, hyvin laajassa rajoituspykälässä 14§:n 1 momentissa tarkoitettua teosten käyttöä.
- Rajat ylittävän käytön ala tulee rajoittaa direktiivin tarkoittamaan opetuksen havainnollistamiseen.
- Direktiivin 5 artiklan mukaiset käyttötarpeet saadaan toteuttaa myös sopimuslisenssillä, joten myös direktiivin edellyttämä rajat ylittävä vaikutus kattaa 14 §:n sopimuslisenssin.

TekL 64 c §:ssä tulee viitata myös 14 §:n sopimuslisenssisäännökseen. Tämä on tarpeen jo sen vuoksi, että jos halutaan, että sopimuslisenssisäännöksellä voisi mahdollistaa korkeakoulujen tarpeet avointen, rajoittamattomalle yleisölle tarkoitettujen verkkokurssien esim. MOOC:ien osalta. Avoimille verkkokursseille osallistuu opiskelijoita myös Suomen rajojen ulkopuolelta.

DSM-direktiivin 5 artiklan 3 kohdassa todetaan, että teosten ja muun suojatun aineiston käyttö, annettuja kansallisia säännöksiä noudattaen, katsotaan tapahtuvaksi yksinomaan siinä jäsenvaltiossa, johon oppilaitos on sijoittautunut. 5 artiklan mukaiset käyttötarpeet saadaan toteuttaa myös sopimuslisenssillä, joten myös rajat ylittävä vaikutus kattaa sopimuslisenssin. Tämä on toteutettu näin myös Ruotsissa (esitetty 61 c §).

4. Kysymyksiä kulttuuriperinnön säilyttämisestä (TekL 16.1 §, 16 d ja 16 e §, DSM-direktiivin 6 artikla)

Tekijänoikeuslain 16 §:n 1 momentissa säädettäisiin yleisölle avoimen yleishyödyllisen kirjaston, arkiston tai museon oikeudesta valmistaa kappaleita omissa kokoelmissaan olevasta teoksesta kulttuuriperinnön säilyttämistä varten. Nykyistä 16 d ja 16 e §:ää muutettaisiin niin, että valtioneuvoston asetuksen sijasta arkistoja, kirjastoja ja museoita koskevien säännösten organisatorisesta soveltamisalasta säädettäisiin jatkossa tyhjentävästi 16 e §:ssä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Ehdotus laajentaa merkittävästi niiden laitosten piiriä, jotka voivat joko sopimuslisenssin mukaisella luvalla tai rajoituksen nojalla laittaa teoksia kokoelmistaan verkkoon. Esityksessä tulisi seikkaperäisesti käydä läpi, mitkä uudet organisaatiot tulevat laajennuksen myötä säännöksen piiriin.

HE luonnoksessa siirrytään valtioneuvoston päätöksellä tehdystä suljetusta listasta käytännössä täysin avoimeen kulttuuriperintölaitoksen käsitteeseen, koska ehdotuksen 16e §:n 4-kohtaan ehdotetaan lisättäväksi lähemmin määrittelemätön, hyvin yleinen kuvaus järjestelyn piiriin myös kuuluvista laitoksista:

”...4) laitoksen toiminta palvelee merkittävässä määrin taiteen ja kulttuuriperinnön säilyttämistä ja yleisön saataviin saattamista; tai...”

Nykyisen, selvärajaisen sovellusalueen sijasta ehdotetaan siirryttäväksi hyvin laajaan ja kokonaisuutena vaikeasti hahmotettavaan kulttuuriperintölaitosten joukkoon. Ongelmaa korostaa se, että myös laitokset, joiden palvelujen avoimuus toteutuu vain verkossa, luettaisiin lainkohdan tarkoittamiksi kulttuuriperintölaitoksiksi.

Luonnoksesta puuttuu soveltamisalueen kunnollinen kuvaus, mitkä kaikki ja millaiset laitokset sen piiriin kuuluisivat. Koska tällaista selvitystä ei tehdä, on mahdotonta arvioida muutoksen oikeasuhtaisuutta ja vaikutuksia. Asiallinen vaikutusarviointi ja yksilöity kuvaus, miten laitosten piiri käytännössä muuttuisi, on vähimmäisvaatimus näin radikaalin sovellusalueen laajentamisen toteuttamiseksi. Vaatimus yksilöidystä kuvauksesta, mitkä kaikki uudet laitokset nyt otetaan säädösten piiriin, koskee ehdotettua järjestelyä kokonaisuudessaan.

5.1. Yleisiä kysymyksiä, jotka liittyvät kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöön kulttuuriperintölaitoksissa

a. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käytöstä kulttuuriperintölaitoksissa säädettäisiin 16 g – 16 j §:ssä. Käytön piiriin voisi kuulua ainoastaan kulttuuriperintölaitosten kokoelmiin kuuluvia teoksia. Valmistelussa on lähdetty siitä, että direktiivin salliman ”kaupallisesta jakelusta poistuneen teoksen (tai teosjoukon)” käytön tavoitteena on varmistaa, että sopimuslisenssin tai tekijänoikeuden rajoituksen nojalla tapahtuvalla käytöllä ei olisi merkittäviä kielteisiä vaikutuksia teosten kaupallisiin markkinoihin. Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miten direktiivin käsite tulisi ymmärtää?

Vastustamme

Kopiosto on samaa mieltä sen yllä todetun lähtökohdan kanssa, että kulttuuriperintölaitosten hyväksi säädettyjen, teosten käyttöä helpottavien direktiivin säännösten tarkoituksena on varmistaa, ettei teosten käytöllä säännösten nojalla ole kielteistä vaikutusta teosten kaupallisiin markkinoihin. Tästä asiasta ei kuitenkaan ole perusteltua säätää lain tasolla.

Pidämme outona yllä esitettyä ajatusta, että direktiivin tarkoituksena olisi rajata relevanttien kielteisten vaikutusten piiri vain merkittäviin kielteisiin vaikutuksiin teosten kaupallisiin markkinoihin. Tältä osin käsityksemme poikkeaa yllä esitetystä, vaikka näkökulma onkin sama. Edellä mainittua kriteeriä merkittävistä kielteisistä vaikutuksista ei kuitenkaan mainita ehdotetussa lakitekstissä, jossa todetaan paremmin muotoillusti (16 g § 3 mom. 2 kohta):

”2) sopimuslisenssiorganisaatio arvioi, että käyttöluvalla ei ole haitallista vaikutusta käyttöluvan kohteena olevaan teosjoukkoon kuuluvien teosten kaupallisiin markkinoihin.”

b. Ehdotetun 16 g §:n mukaan kulttuuriperintölaitoksen kokoelmissa olevan teoksen tai teosten joukon saisi sopimuslisenssin nojalla saattaa yleisön saataviin maantieteelliset rajat ylittävästi (64 d §). Yhdyttekö siihen, että on tarkoituksenmukaista, että yhteishallinnointiorganisaatio tekee arvioinnin siitä, voidaanko käyttöluva teokseen myöntää siten, ettei sillä olisi haitallista vaikutusta käyttöluvan kohteena olevan teosjoukon kaupallisiin markkinoihin? Jos ette, kenen tulisi tehdä tämä arvio ja millä perustein arvio tulee tehdä?

Kannatamme muutettuna

Yhteishallinnointiorganisaatio joutuu joka tapauksessa, neuvotellessaan oikeudenhaltijoidensa kanssa mahdollisesta luvasta, sen ehdoista, laajuudesta, hinnoista jne. käytännössä aina tarkastelemaan myös kysymystä, voiko suunnitellulla yhteishallinnoinnilla olla haitallista vaikutusta käyttöluvan kohteena olevan teosjoukon kaupallisiin markkinoihin. Tämä tilanne ei millään muotoa rajoitu nyt käsiteltävänä olevaan sopimuslisenssisäännökseen. Mainittu tehtävä sopii tästä syystä yhteishallinnointiorganisaatiolle. Emme kuitenkaan pidä tarpeellisena, että tämä asia lisättäisiin lakitekstiin, siksin, että herää kysymys, tulisiko vastaava asia lisätä muihinkin sopimuslisenssiyksiin - mitä emme pidä laisinkaan perusteltuna.

c. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttämisestä tekijänoikeuden rajoituksen nojalla eräissä tapauksissa säädettäisiin 16 h §:ssä. Pykälässä asetetaan tietyt kriteerit, joiden täyttyessä teoksen voidaan katsoa poistuneen kaupallisesta jakelusta, ellei tiedossa ole, että teos on edelleen kaupallisessa jakelussa. Kriteerien tavoitteena on helpottaa sen arvioimista, milloin teoksen voidaan (yleensä) katsoa poistuneen kaupallisesta jakelusta. Onko säännöksistä apua sen arvioimisessa, millä edellytyksin teoksia saa käyttää tekijänoikeuden rajoituksen nojalla?

Kyllä, mutta kriteereitä tulee muuttaa. Miten? [Kaupallisen saatavuuden kriteeri on riittämätön, se soveltuu kirjoihin ja kirjastoihin, mutta kulttuuriperintölaitoksen kokoelmat koostuvat myös uniikeista teoksista tai yksityishenkilöiden arkistoista. Esitys sivuuttaa näihin, julkistamattomiin teoksiin liittyvät kysymykset. Direktiivin johdosta säädettävät, teosten käyttöä kulttuuriperintölaitoksissa koskevat lakimuutokset on rajoitettava koskemaan kaupallisessa tarkoituksessa julkaistuja teoksia. Direktiivin 8 artikla koskee ainoastaan kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia tai muita suoritteita. Kulttuuriperintölaitoksen kokoelmissa olevia teoksia ja muita suojan kohteita koskee jo TekL 16 d pykälän sopimuslissenssisäännös, joka ei ole rajoitettu sen suhteen, onko teos julkistettu, julkaistu vai ei. Se ja direktiivin vaatima yhteisön laajuista käyttöä koskeva poikkeus tulee säätää hyvään tasapainoon, niin, ettei aiheuteta holtitonta yksityisten henkilöiden julkistamattomien aineistojen tulvaa verkkoon. Katsomme, että olisi parasta, että koko kulttuuriperintölaitoksia koskeva ja kaupallisen jakelun ulkopuolella olevia teoksia koskeva sääntely rajoitettaisiin koskemaan kaupallisessa tarkoituksessa julkaistuja teoksia. Direktiivi ei tällaista vaihtoehtoa estä ja se selventäisi rajoituksen soveltamisalaa ja rajaisi sääntelyn piiristä teokset, joita ei koskaan ole julkistettukaan tai jotka eivät koskaan kaupallisessa jakelussa ole olleetkaan. Lainkohdan keskeinen kaupallista saatavuutta koskeva käsitteistö ei julkistamattomiin teoksiin millään tavoin sovellu. Kaupallisesta jakelusta poistuneisiin teoksiin keskittyvällä säännöstöllä yritetään nyt ratkaista sekä julkistettuja teoksia että julkistamattomia, yksityishenkilöiden arkistoista yms. lähteistä peräisin olevia aineistoja. Julkistettuja ja julkaistuja teoksia voidaan tarkastella dikotomian - ”kaupallisessa jakelussa olevat / sieltä poistuneet teokset”- avulla, joka on koko esityksen eräs kantava näkökulma. Tämä näkökulma ei kuitenkaan lainkaan sovi yksityishenkilöiden lahjoittamaan arkistoaineistoon tai vastaaviin teoksiin, joita ei ole koskaan julkisuuteen saatettukaan – eikä sinne tarkoitettukaan. Tätä näkökulmaa hallituksen esitysluonnos ei lainkaan tarkastele. Tällaisia yksityishenkilöiden aineistoja kulttuuriperintölaitoksissa ovat esimerkiksi kaikki yksittäiset kirjailijoiden käsikirjoitukset, kuvataiteilijoiden luonnokset, myös muut teokset, joita ei ole markkinoille tarjottu. Yksityishenkilöiden luovuttamasta arkistoaineistosta tulisikin tehdä tekijänoikeudellisen käytön osalta sopimus perikunnan tai oikeudenhaltijoiden kanssa. Esityksessä ei kuitenkaan lainkaan viitata tämän sopimuskulttuurin merkitykseen laitosten ja arkistojen toteuttamassa aineistojen verkkojulkistamisessa. Pidämme tätä vakavana puutteena sekä kulttuuriperintölaitosten että arkistoaineistojen alkuperäisten oikeudenhaltijoiden kannalta. Emme myöskään huomaa viittauksia orpoteoksia koskevaan lainsäädäntöön, vaikka julkistamattomien teosten osalta sellaisia on runsaasti laitosten kokoelmissa. Herää kysymys, ollaanko kulttuuriperintölaitoksille rakentamassa verkkomonopolia sellaisten teosten jakeluun, joita ei ole syystä tai toisesta laitettu myyntiin.]

d. Ehdotetun 16 j §:n mukaan pääasiallinen vastuu tietojen ilmoittamisesta Euroopan immateriaalioikeusvirastoon olisi kulttuuriperintölaitoksilla. Kielto-oikeuden käyttämisestä voisi ilmoittaa myös yhteishallinnointiorganisaatio. Ehdotukseen ei sisälly säännöksiä ns. yhteyspisteestä (Contact Point), joka päättäisi, mitkä organisaatiot voivat käyttää Euroopan immateriaalioikeusviraston kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia koskevaa tietokantaa. Tarvitaanko Suomessa tällaista yhteyspistettä ja jos tarvitaan, minkä tahon tulisi hoitaa tehtävä?

Kannatamme

Pidämme perusteltuna HE luonnoksen kantaa, että vastuu tietojen ilmoittamisesta EUIPO:n tietokantaan on ensi sijassa kulttuuriperintölaitoksilla.

5.2. Tarkemmat pykäläkohtaiset kannat TekL 16 g - 16 j sekä 64 d §:stä

a. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen sopimuslisenssin nojalla (TekL 16 g §)

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Ehdotettu säännös on kokonaisuutena hyväksyttävä. Siinä on kuitenkin kolme kohtaa, jotka tulee tarpeettomina poistaa lakitekstistä.

1. Yleisön saataville saattaminen ja teoskappaleen valmistaminen:

16 g §:n 2 momentissa todetaan, että ”lupa sisältää oikeuden käyttää myös 16 §:n rajoituksen nojalla valmistettua teoskappaletta.” Lainkohdan perusteluissa todetaan, että ”ei voida edellyttää, että laitos digitoi aikaisemmin aineiston säilyttämisen turvaamiseksi valmistetun teoksen kappaleen uudelleen” ja ”kyseistä kappaletta voitava käyttää teoksen yleisön saataviin saattamiseen sopimuslisenssin perusteella”.

DSM-direktiivin johdantokappaleessa 27 todetaan: ”Kappaleen valmistamiseen, jonka kulttuuriperintölaitokset suorittavat muuhun tarkoitukseen kuin pysyvissä kokoelmissaan olevien teosten ja muun suojatun aineiston säilyttämiseksi, olisi edelleen saatava oikeudenhaltijoiden lupa, paitsi jos se sallitaan unionin oikeudessa säädettyjen muiden poikkeusten tai rajoitusten nojalla.”

On lähtökohtaisesti selvää, että rajoitussäännöksen nojalla valmistettua teoskappaletta ei saa käyttää muuhun kuin rajoituksessa mainittuihin tarkoituksiin. Toisaalta ei ole estettä sille, että tekijä tai hänen edustajansa antavat esimerkiksi kulttuuriperintölaitokselle tällaiseen käyttöön luvan. Tässä tilanteessa ei tekijä eikä ainakaan yhteishallinnointiorganisaatio vaadi, että teos tulisi uudelleen digitoida. Kyse on yksin teoskappaleen valmistamista koskevasta luvasta, johon laki edellyttää oikeudenhaltijan luvan hankkimista ja joka voi kattaa mainitun jo valmiin teoskappaleen käytön. Kopiostolla on kokemusta monista tällaisista sopimusratkaisuista.

Yhteishallinnointiorganisaatioiden tulee kuitenkin kohdella jo lainkin mukaan asiakkaitaan samalla tavalla. Kopiosto antaa TekL 16 d§:n nojalla tapahtuvaan teosten käyttöön lupia tekijöiden ja kustantajien puolesta kulttuuriperintölaitoksille, esimerkiksi sanomalehtiarkistojen digitointiin ja avaamiseen yleisölle. Kopiosto antaa toisaalta (osin) aivan samoihin aineistoihin lupia TekL 25 g §:n

nojalla tekijöiden edustajana kustantajille, jotka haluavat saattaa verkossa yleisön saataville vanhoja julkaisujaan. On selvää, että luvan rakenteen on oltava näissä molemmissa tapauksissa perusteiltaan sama.

Ei tule kyseeseen, että kulttuuriperintölaitos voisi taloudellisesti hyötyä rajoituksen nojalla valmistamansa teoskappaleen käytöstä, kun taas saman teoksen alkuperäinen kustantaja joutuisi lain edellyttämällä tavalla sopimaan teoskappaleiden valmistamisesta ja niiden yleisön saataville saattamisesta. Molemmissa tapauksissa yhteishallinnointiorganisaation luvan tulee kattaa samat oikeudelliset ulottuvuudet – teoskappaleen valmistaminen ja yleisön saataviin saattaminen. Sillä ei ole merkitystä, mikä on teoskappaleen valmistamisen prosessi – olkoonpa vaikka rajoituksen nojalla aiemmin toteutettu.

Sama lähtökohta tulee enemmän sekavuuden välttämiseksi säilyttää ehdotetussa 16 g §:ssä, vaikka sen puitteissa ei mainittua useamman asiakkaan ongelma olekaan. Säännöksen perustelut ovat virheelliset ja otettu toisesta yhteydestä. Säännös on omiaan vain sekoittamaan tekijänoikeudellisesti muuten selvää asetelmaa. Asialla ei ole sen enempää kappaleen valmistamiseen liittyvää kuin merkittävämpää taloudellistakaan ulottuvuutta.

2. Edustuksen uudelleenarviointi:

Lainkohdan 3 momentin mukaan, jos yhteishallinnointiorganisaatio katsoo, ettei se ole riittävän edustava tietyn teosjoukon osalta, sen tulee ilmoittaa OKM:lle tästä, jolloin näiden teosten osalta käyttöön tulevat edustamattomia teoksia koskevat rajoitussäännökset.

Kyseinen säännös ei ole tarpeellinen lain tasolla, vaan tätä asiaa koskeva ohje tulisi sisällyttää - jos se nähdään tarpeelliseksi - hyväksymispäätökseen, jossa voidaan muutenkin antaa sopimuslisenssijärjestön toimintaa koskevia ohjeita ja asettaa ehtoja. Kyse on sopimuslisenssin soveltamisen harvinaisesta erityistapauksesta, jollaisia ei Kopioston historian aikana ole toistaiseksi tullut ainuttakaan. Lain tasolla määrättyinä säännös olisi omiaan vain aiheuttamaan epävarmuutta sopimuslisenssiluvan pysyvyydestä ilman minkäänlaista nähtävää hyötyä. Säännökseen sisältyy myös sisäinen ristiriita sikäli, että hyväksymispäätöksessä edustavuus on todettu ja harkittu järjestön hakemuksen ja selvitysten perusteella. Järjestö voi nytkin esteettä hakea ministeriöltä hyväksymispäätöksen perumista tai purkoa muuttuneiden tilanteiden johdosta, esimerkiksi jos tekijät päättävät siirtää valtuutensa toiselle yhteishallinnointiorganisaatiolle.

3. Käyttöluvan haitallisuuden arviointi:

Pidämme tarpeettomana myös 2 momentin 2 kohdan säännöstä, jonka mukaan sopimuslisenssijärjestö voi myöntää käyttöluvan, jos järjestö on edustava käyttöluvan kohteena olevaan teosjoukkoon nähden ja arvioi, että käyttöluvalla ei ole haitallista vaikutusta käyttöluvan kohteena olevaan teosjoukkoon kuuluvien teosten kaupallisiin markkinoihin.

Yhteishallinnointiorganisaation johdossa toimivat oikeudenhaltijoiden edustajat kykenevät arvioimaan kollektiivisen lisensioinnin mahdollisen haitallisen vaikutuksen kohteena olevan teosjoukon kaupallisiin markkinoihin, tästä ei tarvita erillistä lakiin perustuvaa velvollisuutta. Kyseisen säännöksen luonne on epäselvä – kenelle se tuottaa oikeuksia ja kenelle velvollisuuksia? Miten se pantaisiin täytäntöön? Mitkä olisivat arvioinnin kriteerit?

Sellaisessa tapauksessa, että lisensioiva yhteishallinnointiorganisaatio ei lainkaan edusta teosten julkaisijoita tai tuottajia, on eräissä hyväksymispäätöksissä asetettu velvollisuus ennen lisensiointia esimerkiksi neuvotella kyseisen teosjoukon kustantajien, tuottajien tai julkaisijoiden kanssa lisensioinnista. Tällainen ratkaisu olisi paljon parempi kuin nyt ehdotettu laintasoinen säännös. Ymmärrämme, että tässä viime mainitussa tapauksessa saattaa olla aihetta kiinnittää erityistä huomioita kaupallisten markkinoiden arviointiin. Laki ei kuitenkaan ole oikea taso säätää siitä.

b. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen rajoituksen nojalla eräissä tilanteissa (TekL 16 h)

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Kannatamme muutettuna.

Ehdotamme ensisijaisesti, että direktiivin kulttuuriperintölaitosten kokoelmien käyttöä lisenssin tai rajoituksen nojalla koskevat kohdat rajoitetaan koskemaan julkaistuja teoksia. Toissijaisesti ehdotamme, että 16§ 1mom 1 kohtaa muutetaan niin, että yksityishenkilöiden julkistamattomien teosten, jotka ovat päätyneet arkistoon, käytön aloittamisen aikaraja olisi 25 vuotta siitä vuodesta, jolloin teos luovutettiin kokoelmaan. Teosten, jotka eivät ole olleet myytävänä, käytön aloittamisen aikarajaksi esitämme 10 vuotta.

Kantamme perustelut:

Pidämme mainittua säännöksen kohtaa puutteellisesti valmisteltuna ja sopimattomana säätelymään esitetystä muodosta samoilla periaatteilla niin julkistettuja kuin julkistamattomiakin teoksia.

Katsomme, että olisi parasta, että koko kulttuuriperintölaitoksia koskeva ja kaupallisen jakelun ulkopuolella olevia teoksia koskeva sääntely rajoitettaisiin koskemaan kaupallisessa tarkoituksessa julkaistuja teoksia. Direktiivi ei tällaista vaihtoehtoa estä ja se selventäisi rajoituksen soveltamisalaa ja rajaisi sääntelyn piiristä teokset, joita ei koskaan ole julkistettukaan. Lainkohdan keskeinen käsitteistö kaupallisesta saatavuudesta ei-julkistamattomiin teoksiin millään tavoin sovellu.

Ehdotettu säännös ilmentää kulttuuriperintölaitoksia koskevaa säännöskokonaisuutta vaivaavaa perusongelmaa: samalla järjestelyllä ja samoilla pelisäännöillä koetetaan säädellä sekä julkaistuja ja julkistettuja teoksia että julkistamattomia, yksityishenkilöiden arkistoista yms. lähteistä peräisin olevia aineistoja.

Mainitun säännöskohdan sovellusalue on heikosti määritelty ja siihen kuuluu liian laaja kirjo eri aineistolajeja, joiden osalta olisi tullut tehdä huolellisempi analyysi. Mitä yhteistä on Sibeliuksen perikunnan Kansalliskirjastolle luovuttamalla arkistolla ja Lidl-kaupan mainoslehtisillä? Vain se, että kyseinen säännös koskee samalla tavoin molempia.

Joka tapauksessa ehdotettu aikamäärä on aivan ilmeisesti sopimaton sellaisen aineiston kohdalla, joka on julkistamaton. Jos kyseinen lainkohta nähdään välttämättömäksi säilyttää esitetyssä muodossa, yksityishenkilöiden julkistamattomien teosten, jotka ovat päätyneet arkistoon, aikarajan tulisi olla esimerkiksi 25 vuotta. Aikaraja vastaisi ns. editio princeps -suoja, jonka mukaan se, joka ensimmäisen kerran julkaisee tai julkistaa aikaisemmin julkaisemattoman tai julkistamattoman teoksen, joka on ollut Suomen lain mukaan suojattu ja jonka suoja on lakannut, saa teokseen samat taloudelliset oikeudet, kuin tekijällä on luomaansa teokseen. Oikeus on voimassa, kunnes 25 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona teos julkaistiin tai julkistettiin.

Myös säännöksen tarkoittamien julkistettujen teosten suoja-ajan tulisi olla pidempi, vähintään 10 vuotta.

c. Kielto-oikeuden käyttäminen (TekL 16 i §)

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

d. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä koskevien tietojen rekisteröinti (TekL 16 j §)

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

6. Kysymyksiä sopimuslisenssijärjestelmästä (TekL 26 §, DSM-direktiivin 12 artikla)

a. DSM-direktiivin 12 artiklassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus säätää vaikutukseltaan laajennetusta kollektiivisesta lisensioinnista. Suomessa hyödynnettäisiin tämä kansallinen liikkumavara säilyttämällä tekijänoikeuslain 26 §:ssä säädetty sopimuslisenssijärjestelmä. Pykälää ehdotetaan kuitenkin

direktiivin perusteella tarkennettavaksi. Samassa yhteydessä tehtäisiin eräitä teknisiä ja rakenteellisia muutoksia pykälään. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Lakiehdotus on sellaisenaan hyväksyttävissä, mutta sitä koskeissa esitysluonnoksen perusteluissa on sen sijaan kohtia, jotka muuttavat sopimuslisenssiä koskevaa tulkintalinjaa niin radikaalisti, että ne ovat mielestämme harhaanjohtavia, tarpeettomia ja vaillinaisesti perusteltuina ne tulisi poistaa.

Esitysluonnoksen sivulla 19 oleva kuvaus sopimuslisenssin, tekijänoikeuden rajoituksen ja oikeudenhaltijan kielto-oikeuden suhteesta toisiinsa tulee poistaa. Sopimuslisenssi ei vallitsevan eurooppalaisen käsityksen mukaan ole rajoitus, vaikka kielto-oikeutta ei olisikaan tai se on rajoitettu (esim. TV-ohjelmien verkkotallennuspalveluja koskeva TekL 25 l §). Kyseessä on oikeuksien hallinnoinnin muoto, jolla on omat erityispiirteensä. Vaikka kielto-oikeus joissakin kohdin puuttuu, sopimusvapauden elementit ovat niin vahvoja, ettei ole ensinkään perusteltua kuvata sopimuslisenssiä rajoitukseksi. Direktiivi ei mielestämme tällaista tulkintaa estä.

b. DSM-direktiivin 12 artiklan 3 kohdan a-alakohdassa edellytetään yhteishallinnointiorganisaation olevan valtuutustensa perusteella riittävän edustava lisenssin kohteena olevien teosten oikeudenhaltijoiden ja oikeuksien suhteen. Miten riittävä edustavuus varmistetaan, ja miten sitä tulisi arvioida sopimuslisenssiorganisaation hyväksymisen yhteydessä?

Sopimuslisenssijärjestön hyväksymistilanteet vaihtelevat voimakkaasti eikä ole tarkoituksenmukaista säätää mekanistisia tai liian sitovia ennako-ohjeita. Ehdotuksessa käytetty edustavuuden kriteeristö; ”riittävä edustus nimenomaisten kirjallisten valtakirjojen perusteella Suomessa käytettyjen teosten tietyn alan tekijöiden osalta sopimuksen kohteena olevan teostyyppin ja oikeuksien alueella” antaa ministeriölle hyvät puitteet käyttää harkintaa järjestöjä hyväksyessään. Ei ole tarkoituksenmukaista sitoa ministeriön käsiä tarpeettomasti ennalta lisäämällä lakiin tai perusteluihin asiaa koskevaa muuta ohjeistusta, jonka käyttökelpoisuutta on ennalta jokseenkin mahdoton arvioida.

c. Olennaisimmat muutokset 26 §:ssä koskisivat direktiivin 12 artiklan mukaista velvoitetta tiedottaa tekijöille sopimuslisensseistä, tekijän oikeudesta hakea korvausta sekä kielto-oikeuden käyttämisestä. Ehdotus perustuu siihen, että yhteishallinnointiorganisaatiot itse esittävät suunnitelman siitä, miten tekijöille (ja erityisesti ns. ”ulkopuolisille tekijöille”) tiedotetaan direktiivin edellyttämistä asioita. Näin tarvittavat toimenpiteet pysyisivät oikeasuhtaisina tekijöiden etua ajatellen. Onko tämä lähtökohta perusteltu, vai tulisiko tiedottamisesta säätää tarkemmin laissa ns. ”ulkopuolisten tekijöiden” oikeuksien turvaamiseksi? Jos pitäisi säätää tarkemmin, mitä velvoitteita tulisi asettaa?

Mielestämme ei ole aiheellista lisätä tiedottamistoimenpiteitä, sillä esitysluonnos vastaa direktiiviä.

7.1. Alkuperäinen lähetystoiminta

Pykäliin ehdotetaan muutoksia, joiden tavoitteena on selkeyttää nykyisiä, varsin vaikeaselkoisina pidettyjä säännöksiä. Lisäksi ehdotuksella pantaisiin täytäntöön verkkolähetysdirektiiviä siten, että 25 f §:ssä alkuperäiseen lähetystoimintaan rinnastettaisiin lähettäjäyritysten verkko-oheispalvelut (esim. YLE Arena) ja 64 b §:ään tehtävällä muutoksella varmistettaisiin, että alkuperäiseen lähetystoimintaan

hankitut oikeudet kattavat myös radiolähetysten sekä television uutis- ja ajankohtaisohjelmien lähettämisen EU:n alueella, ellei toisin ole sovittu. Verkkolähetysdirektiivin 8 artiklan säännökset, jotka koskevat oikeuksien hankkimista silloin, kun lähettäjäyritys ei oman toimintansa puitteissa itse lainkaan lähetä lähetystä, vaan sen tekee jakelijayritys, ehdotetaan sisällytettäväksi alkuperäistä lähetystoimintaa koskevaan 25 f §:ään. Direktiivi mahdollistaa sen, että tällaisissa tapauksissa voidaan nojautua samankaltaiseen lisensointimalliin kuin edelleenlähetysten yhteydessä. Valmistelussa on arvioitu, että Suomessa ei esiinny direktiivin 8 artiklassa tarkoitettuja tilanteita, eikä siten ole pidetty tarpeellisena käyttää hyväksi direktiivin tarjoamaa mahdollisuutta, että tarvittavia oikeuksia voitaisiin hankkia pakollista kollektiivista hallinnointia koskevan sääntelyn perusteella yhteishallinnointiorganisaatiolta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Esitämme, että HE luonnos palautetaan lausunnossamme tarkemmin kerrotuista syistä verkkolähetysdirektiivinkin osalta uudelleen valmisteluun.

Direktiivi tulee implementoida Suomen tekijänoikeuslakiin niin, että sen tarkoitus ja sanamuodot toteutuvat. HE luonnoksesta tulee riisua pois kaikki sellainen, joka ei liity verkkolähetysdirektiivin implementointiin. Käsittelemme mukaan verkkolähetysdirektiivi tulisi implementoida seuraavasti:

1. Televisiokanavien edelleen lähettämistä ei saa hävittää määrittelemällä se alkuperäiseksi lähettämiseksi vastoin kansainvälisiä sopimuksia, direktiivejä ja EUT:n ratkaisuja.

- 25 f §:ään ei tule tehdä muutoksia, koska direktiivi ei säädä alkuperäisestä lähettämisestä.

- 25 f §:ään ei voida säätää käsitteellisiä päällekkäisyyksiä edelleen lähettämisen (25 h §) kanssa.

2. Kotimaisten televisiokanavien edelleen lähettämiseen liittyy tekijöiden erittäin merkittävä, suuruusluokaltaan verkkotallennuspalveluihin verrattavissa oleva taloudellinen intressi (10-20 miljoonaa euroa), jota ei saa HE luonnoksen 25 f §:n esittämällä tavalla hävittää.

3. Ohjelmien lähettämistä suoran siirron menetelmällä (direct injection) tulee valmistella ja säätää oma pykälä.

- Direct injectiota ei voi sisällyttää 25 f §:ään, koska direct injection ei ole alkuperäistä lähettämistä tai edelleen lähettämistä, tässä yhteydessä alkuperäisestä lähettämisestä ei edellytetä sääntelyä, eikä siitä tule säädellä

- Direct injectioniin tulee käyttää direktiivin sisältämä optio ja säätää pakollinen kollektiivinen hallinnointi. Ohjelmien lähettämistä suoran siirron menetelmällä ei voida lisensoida käytännössä ilman kollektiivista hallinnointia.

4. Alkuperämaaperiaate tulee ulottaa direktiivin edellyttämällä tavalla ainoastaan lähettäjäyrittäjien direktiivissä tarkoin määriteltyihin verkossa tarjottaviin oheispalveluihin.

5. Koska HE luonnos käsittelee edustamillemme oikeudenhaltijoille erittäin merkittäviä kysymyksiä ja se on lausunrossamme tarkemmin kuvatuilla tavoilla poikkeuksellisen puutteellisesti valmisteltu ja perusteltu, osin ristiriitainen sekä keskeiseltä sisällöltään virheellinen, esitämme, että HE luonnos palautetaan verkkolähetydirektiivinkin implementoinnin osalta uudelleen valmisteluun.

Kommentteja sähköisen kyselyn johdantokappaleeseen 7.1. (alkuperäinen lähetystoiminta)

1. Verkkolähetydirektiivin tärkeimpiä tavoitteita on selkiyttää EU:n alueella edelleen lähettämisen ja suoran siirron (direct injection) menetelmällä tapahtuvan lähettämisen tilanteita, joista on olemassa noin 20 EUT:n ratkaisua. Valitettavasti HE luonnos ei toteuta näitä tavoitteita, vaan tekee alkuperäisen lähettämisen, suoran siirron menetelmällä tapahtuvan lähettämisen ja edelleen lähettämisen tulkinnan ja rajapintojen määrittelemisen entistä vaikeammaksi. HE luonnos käytännössä hävittää kotimaisten televisio-ohjelmien edelleen lähettämisen tilanteissa, joissa alkuperäistä televisiolähetystä lähetetään maanpäällisessä verkossa, määrittelemällä tämän samanaikaisen lähettämisen alkuperäiseksi lähettämiseksi. Tämä on kansainvälisten sopimusten (Bern 11bis artiklan 1 kappaleen 2 alakohta), SatCab direktiivin (93/83/ETY), implementoitavan verkkolähetydirektiivin (EU 2019/789) ja EUT:n ratkaisujen (C-607/11) vastaista. Tekijänoikeuslain 25 f §:ää ei voida muuttaa HE luonnoksessa esitetyllä tavalla.

2. Direktiivin implementointi ei edellytä alkuperäistä lähettämistä koskevan tekijänoikeuslain 25 f §:n sääntelyä miltään osin. Verkkolähetydirektiivin valmistelun yhteydessä ei ole käyty minkäänlaista kansainvälistä tai kotimaista keskustelua sidosryhmien kanssa siitä, että tämän, satelliitti- ja kaapelidirektiivin teknisen päivityksen ("SatCab2") yhteydessä tehtäisiin muutoksia alkuperäisen lähettämisen käsitteeseen, jakelutapoihin tai alkuperäiseen lähettämiseen liittyvään kollektiiviseen hallintointiin. Tältä osin HE luonnos tuli yllätyksenä edustamillemme oikeudenhaltijoille. HE luonnoksessa esitetty sääntelymalli ollut esillä, eikä sitä käsitelty missään vaiheessa valmistelua sidosryhmien kanssa. Alkuperäinen lähettäminen on yksi keskeisimpiä sähköisen median ilmiöitä, jolla on laajoja toiminnallisia ja taloudellisia vaikutuksia. Tästä sääntelemisen vaatisi perusteellisen valmistelun, jota tässä yhteydessä ei ole tehty. Verkkolähetydirektiivissä ei rinnasteta lähettäjäyrittäjien tarjoamia verkko-oheispalveluita alkuperäiseen lähetystoimintaan, toisin kuin HE luonnoksessa väitetään.

3. Alkuperäinen lähettäminen (transmit) on yhdestä pisteestä ennalta määrittelemättömälle vastaanottajajoukko (one to many) tapahtuvaa joukkoviestintää. Lähettäjäyrittäjien oheispalvelut ovat Video On Demand (VOD) palveluita, joissa teoksista valmistetaan kappaleita, joita pidetään - niitä lähettämättä - tarjolla yleisölle ja joissa niitä on mahdollista välittää yksittäisille vastaanottajille (one to one) suojattua yhteyttä käyttäen. Alkuperäinen lähettäminen ja VOD palvelut ovat toiminnallisesti, kaupallisesti, kilpailu- ja tekijänoikeudellisesti eri asioita, eikä niitä voida HE

luonnoksessa esitetyllä tavalla kansallisesti määritellä yhteen käsitteeseen, alkuperäisen lähettämiseen kuuluviksi.

4. Toisin kuin kyselyn johdantokappale antaa ymmärtää, direktiivi ei edellytä eikä sen ole tarkoitus ulottaa alkuperämaan periaatteen soveltamista alkuperäiseen lähettämiseen, vaan ainoastaan oheispalveluihin (art 3). Alkuperäiseen lähettämiseen hankitut oikeudet eivät voi verkkolähetydirektiivin vastaisesti lain nojalla laajentua kattamaan myös oheispalvelujen tarjoamista, vaan näitä varten tulee oikeudet hankkia jatkossakin erikseen.

5. Verkkolähetydirektiivin 8 artiklan säännöksiä (direct injection/suoran siirron menetelmä) ei tule sisällyttää alkuperäiseen lähetystoimintaan liittyvään 25 f §:ään, koska niiden osalta ei ole kysymys alkuperäisestä lähettämisestä. Lakiin säänneltävä direct injectionista oma pykälä perusteluineen.

6. Direktiivin 8 artiklan 2 kohdan sisältämä optio pakollisesta kollektiivisesta hallinnoinnista tulisi käyttää, koska direct injection tilanteisiin kattavien ja oikeusvarmojen lupien myöntäminen ei ilman kollektiivista lupien myöntämismekanismia ole käytännössä mahdollista.

Lausunnon antaminen sähköisesti ryhmiteltynä kahteen kysymykseen alkuperäisestä lähettämisestä – jota direktiivi ei käsittele - ja edelleen lähettämisestä on haasteellista ottaen huomioon käsiteltävien kysymyksien moniulotteisuus ja liittyminen toisiinsa. Verkkolähetydirektiivin osalta kysymykset olisi ollut luontevampaa ryhmitellä direktiivin rakenteen mukaisesti: lähettäjäyrityksen oheispalvelut, edelleen lähettäminen ja direct injection. Lausuntopalvelussa tekstiä ei ollut juurikaan mahdollista muokata esim. lihavoineilla, eikä ollut mahdollista liittää tekstiin sisältöä avaavia ja havainnollistavia kuvia. Tämä olisi helpottanut lausunnon tekemistä ja sen sisällön omaksumista. Olemme toimittaneet opetus- ja kulttuuriministeriölle tekstin muokkauksia ja kuvia sisältävän samasanaisen pdf-version lausunnostamme. Olemme valmiit tarvittaessa täydentämään ja tarkentamaan lausuntoamme.

KANTAMME PERUSTELUT:

Yleisiä kommentteja HE luonnoksesta

HE luonnos menee huomattavasti pidemmälle ja sellaisille alueille, joita verkkolähetydirektiivi ei käsittele eikä edellytä. Kannatamme mahdollisimman tarkkaan direktiivin sisältöä ja sanamuotoa vastaavaa implementointia, kuten esim. Ruotsissa on menetelty. HE luonnos sisältää mielestämme paljon epätarkkuuksia, virheellisiä tulkintoja ja sen perustelut ovat puutteellisia tai lähes olemattomia. HE luonnos käsittelee edelleen lähettämistä ja alkuperäistä lähettämistä kansainvälisten sopimusten (Bern 11bis artiklan 1 kappaleen 2 alakohta) ja direktiivien

(SatCab direktiivi (93/83/EYT) ja verkkolähetyksdirektiivi (EU 2019/789) vastaisesti. Suomen tekijänoikeuslakiin ei voida säännellä kansallisesti kansainvälisten sopimusten ja direktiivien vastaisia määritelmiä edelleen lähettämistä ja alkuperäisestä lähettämistä. Perustelut sisältävät lähes poikkeuksetta teosten käyttäjien argumentaatiota, eivätkä ne sisällä lähes lainkaan edustamiemme oikeudenhaltijoiden näkökantoja tai käsittele heidän intressejään. Puramme edellä esitettyjä näkökantoja tarkemmin jäljempänä lausunnossamme.

Verkkolähetyksdirektiiviin johtanut valmistelulainsäädäntöprosessi lähti liikkeelle ajatuksesta säätää lähettäjäyriyten oheispalveluihin alkuperämaaperiaate asetuksen avulla. Myöhemmin tästä luovuttiin ja päädyttiin sääntelemään tästä direktiivin muodossa. Direktiiviin sisällytettiin edellä mainitun alkuperämaaperiaatteen lisäksi SatCab-direktiivin päivittäminen teknologianeutraaliksi siten, että rajat ylittävien lähetysten edelleen lähettäminen kattaisi myös muilla teknologioilla kuin perinteisen kaapeliverkon välityksellä tapahtuvan edelleen lähettämisen. Tämän lisäksi direktiiviin sisällytettiin niin sanottujen direct injection (suora siirto) menetelmällä tapahtuvaa ohjelmien lähettämistä koskevaa sääntelyä.

Edellä kuvatus direktiivin keskeisen sisällön implementointi Suomen tekijänoikeuslakiin olisi toteutettavissa hyvin kevyellä, teknisellä ja täsmällisellä implementoinnilla.

HE luonnoksen yksityiskohtainen kommentointi teemoittain

Teema: Alkuperäinen lähettäminen

HE luonnoksen kirjaus sivulla 12

”Direktiivin säännökset jakautuvat yhtäältä alkuperäistä lähetystoimintaa koskeviin säännöksiin ja toisaalta edelleen lähettämistä koskeviin säännöksiin.”

”Alkuperäiseen lähetystoimintaan sovellettaisiin ns. alkuperämaan periaatetta, jolla tarkoitetaan sitä, että lähetyksen on katsottava tapahtuvan ainoastaan siinä jäsenvaltiossa, johon lähetystoiminnan harjoittaja on sijoittautunut.”

Kommenttimme sivulla 12 olevaan HE luonnoksen kirjaukseen

Direktiivi ei sisällä säännöksiä koskien alkuperäistä lähetystoimintaa, eikä siitä tule tässä yhteydessä säännellä. Direktiivi ei esitä alkuperämaan periaatteen soveltamista alkuperäiseen lähetystoimintaan toisin kuin HE luonnoksessa esitetään.

Direktiivin säännökset koskevat

1. alkuperämaaperiaatteen ulottamista lähettäjäyritysten verkko-oheispalveluihin,
2. edelleen lähettämistä ja
3. ohjelmien lähettämistä suoran siirron menetelmällä (direct injection).

Direktiivin tarkoituksena on helpottaa oikeuksien hankkimista lähettäjäyhtiöiden verkossa tarjottavien oheispalvelujen tarjoamiseksi maiden rajojen yli ja sen vuoksi siinä vahvistetaan näitä varten alkuperämaan periaate.

Teema: HE luonnoksessa käytetystä käsitteestä teknologianeutraalisuus

HE luonnoksen kirjaus sivuilla 29 ja 30

Sivu 29: ”Suomessa alkuperäiseen lähetystoimintaan ja edelleen lähettämiseen liittyvän sääntelyn lähtökohtana on teknologianeutraalisuus.”

Sivu 30: ”Vaikka sääntelyn lähtökohtaa on pidetty teknologianeutraalina, sopimuskäytäntö ei välttämättä ole teknologianeutraalia. Näin ollen 2000-luvulla ongelmaksi muodostui eräässä vaiheessa se, että ohjelmaostoa koskevissa sopimuksissa lähetystoiminta sidottiin DVB-T ja DVB-C-standardilla tapahtuvaksi, mikä poissulki ohjelmien lähettämisen mobiililähetyksenä (DVB-H). Sopimusvapaudesta johtuen sopimuskäytäntö voi siten muodostua tekniikkasidonnaiseksi.”

Kommenttimme sivuilla 29 ja 30 oleviin HE luonnoksen kirjauksiin

Suomessa alkuperäiseen lähetystoimintaan ja edelleen lähettämiseen liittyvän sääntelyn lähtökohtana on teknologianeutraalisuus. Alkuperäistä lähettämistä (25 f §) ja edelleen lähettämistä (25 h §) koskevat pykälät ovat sanamuotojensa mukaisesti teknologineutraaleja. Näihin pykäliin ei ole tarvetta tehdä muutoksia muilta osin, kuin poistamalla ”kaapeleitse” 25 h §:n toisesta momentista. Pidämme kummallisena, että HE luonnoksen perusteluissa kommentoidaan 2000-luvun alun ns. monikanavajakelukeskustelua tässä yhteydessä ja kuvataan oikeudenhaltijoiden sopimusvapautta ongelmaksi. Tässä yhteydessä on mainittava, että Kopiosto päätyi monikanavakeskustelun jälkeen lisensioimaan operaattoreille DVB-H edelleen lähettämistä sopimuslisenssivaikutuksiin.

Sopimusvapaus mahdollistaa sen, että osapuolet voivat sopia millä tekniikoilla esimerkiksi alkuperäistä lähettämistä ja edelleen lähettämistä saa toteuttaa. Alkuperäistä lähetystoimintaa harjoittavan yrityksen ei siten tarvitse hankkia lähetysoikeuksia kaikkiin mahdollisiin jakeluteihin, vaan ainoastaan sitä jakelutietä varten, jota se harjoittaa.

HE luonnoksen kirjaukset sivuilla 30 ja 84

Sivu 30: ”Alkuperäisestä lähetystoiminnasta säädetään tekijänoikeuslain 25 f §:ssä. Pykälän 5 momentin mukaan alkuperäistä lähetystoimintaa koskevia säännöksiä sovelletaan satelliittilähetykseen ainoastaan silloin, jos se tapahtuu samanaikaisesti kuin saman lähettäjäyhtiön lähetyksen maanpäällisessä verkossa. Pykälä ei vastaa verkkolähetyksdirektiivin 3 artiklan vaatimuksia. Kyseinen pykälä on tarpeen muuttaa teknologianeutraaliksi siten, että lähetystoimintaa koskevia säännöksiä sovelletaan mihin tahansa lähetykseen, joka tapahtuu samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa saman lähettäjäyhtiön toimesta. Säännöstä on tarpeen muuttaa myös siten, että pykälän mukainen lähetystoiminta kattaa myös lähettäjäyhtiön verkossa tarjottavat oheispalvelut, jotka voivat olla saatavilla siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada ohjelmat saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana (on-demand)”

Sivu 84: ”Pykälän nykyinen 5 momentti siirtyisi 4 momentiksi ja momentin sanamuoto muutettaisiin teknologianeutraaliksi. Voimassa olevan pykälän 5 momentin mukaan pykälän 1 momentin säännöksiä sovelletaan radio- tai televisio-ohjelman lähettämiseen satelliitin välityksellä, jos satelliittilähetyksen tapahtuu samanaikaisesti kuin saman lähettäjäyhtiön lähetyksen maanpäällisessä verkossa. Säännös on tarkoitettu kattamaan tilanteet, joissa alkuperäistä lähetystä lähetetään eri jakelukanavilla. Tällöin on kysymys eri jakelukanavilla tapahtuvasta alkuperäisestä lähetystoiminnasta (simulcasting).”

Kommentit HE luonnoksen sivulla 30 ja 84 oleviin kirjauksiin

Tekijänoikeuslain nykyinen 25 f §:n 5 momentti perustuu SatCab direktiivin (93/83/ETY) 3 artiklan 2 kohtaan, jonka mukaisesti jäsenvaltiot voivat kuitenkin säätää, että yhteisvalvontajärjestön ja yleisradio-organisaation välinen sopimus voidaan laajentaa koskemaan sellaisia saman lajin oikeuksien haltijoita, joita järjestö ei edusta. Edellytyksenä tälle on, että satelliittilähetyksen tapahtuu samanaikaisesti kuin saman lähettäjän yleisradiolähetyksen maaverkossa.

Verkkolähetyksdirektiivin 3 artikla koskee ainoastaan alkuperämaan periaatteen soveltamista lähettäjäyhtiön verkossa tarjottaviin oheispalveluihin. Siinä ei säännellä alkuperäistä lähettämistä eikä siinä esitetä HE luonnoksessa esitettyjä vaatimuksia, joiden mukaisesti 25 f §:n 5 momentti olisi tarpeen muuttaa teknologianeutraaliksi. Verkkolähetyksdirektiivi käsittelee teknologianeutraaliutta ainoastaan suhteessa edelleen lähettämiseen 25 h §:ään. Esitetylle muutokselle ei ole direktiivin tukea, eikä sitä sen vuoksi tule tehdä varsinkaan ilman kunnollista käsittelyä ja perusteluja.

Lähettäjäyhtiön verkossa tarjottavissa oheispalveluissa ei ole kyse alkuperäisestä lähetystoiminnasta. Alkuperäinen lähetystoiminta (broadcasting) on lineaarista, yhdestä pisteestä ennalta määrittelemättömälle vastaanottajajoukolle (one-to-many) kohdistettua yleisölle välittämistä. Tekijänoikeudellisesti verkossa tarjottavissa oheispalveluissa on kyse pyynnöstä tapahtuvasta osoitteellisesta yleisölle välittämisestä (one-to-one) ja kappaleen valmistamisesta,

joten sitä ei voi eikä tule sekoittaa alkuperäiseen lähetystoimintaan. Alkuperäisessä lähetystoiminnassa ja oheispalveluiden tarjoamisessa on kyse toiminnallisesti, tekijän- ja kilpailuoikeudellisesti ja taloudellisesti eri asioista, joita ei voi kansallisesti niputtaa yhden käsitteen, alkuperäisen lähettämisen alle HE luonnoksen esittämällä tavalla.

Teema: HE luonnoksen esitys edelleen lähettämisen hävittämisestä osaksi alkuperäistä lähettämistä

HE luonnoksen kirjaus sivulla 84:

”Pykälän 4 momentiksi siirrettävän momentin mukaan 1 momentin säännöksiä sovellettaisiin riippumatta siitä, millä jakeluteknologialla lähetys lähetetään, jos lähetys tapahtuu samanaikaisesti kuin saman lähettäjäyhteyden lähetys maanpäällisessä verkossa.”

Kommenttimme HE luonnoksen sivulla 84 olevaan kirjaukseen:

Kaikki tämänhetkinen edelleen lähettäminen muuttuisi HE luonnoksen seurauksena alkuperäiseksi lähettämiseksi ilman erillistä korvausta. HE luonnos mahdollistaisi sen, että alkuperäinen lähettäjäyhtiö ja edelleen lähettäjä voisivat sopia, että samanaikaisessa ja muuttamattomassa, jonkun muun kuin alkuperäisen lähettäjäyhteyden toimesta tapahtuvassa edelleen lähettämässä olisikin kyse alkuperäisestä lähettämisestä. Ei voi olla mahdollista, että kaikki aidot edelleen lähettämistilanteet voitaisiin näin sopimusteitse määritellä alkuperäiseksi lähettämiseksi kahden teosten käyttäjän välisissä sopimuksissa - ja tällä tavalla hävittää kolmansien osapuolten, tekijöiden yksinoikeuden piirissä oleva edelleen lähettäminen. Tätä samaa ajatusta on esitetty aiemminkin HE 305/2014:n yhteydessä ja sen on sivistysvaliokunta tyrmännyt selkeäsanaisesti mietinnössään SiVM 27/2014: ”... hallituksen esityksen...perustelutekstin tarkoituksena ei ole mahdollistaa lähettäjäyhteyden ja teleyhteyden välistä sopimista siten, että teleyhteyden toiminta olisi tekijänoikeudellisesti jotain muuta kuin edelleen lähettämistä. Sivistysvaliokunta toteaa, että edelleen lähettämistä arvioitaessa ratkaisevaa on toiminnan oikeudellinen luonne itsessään.”.

HE luonnoksen pykälän 4 momentin ehdotus vastaa verkkolähetysdirektiivissä olevaa edelleen lähettämisen määritelmää, kuitenkin niin, että määritelmän mukaista toimintaa pidettäisiin alkuperäisenä lähettämisenä. Tämä on ristiriitaista, eikä tällaista toiminnallisesti samaa asiaa voida määritellä laissa kahdella eri tavalla. Miten voitaisiin ratkaista, onko kyse alkuperäisestä lähettämisestä vai edelleen lähettämisestä, kun molemmissa pykälissä puhutaan samanaikaisesti alkuperäisen lähettämisen kanssa tapahtuvasta lähettämisestä? Tältä osin HE luonnos tekee alkuperäisen lähettämisen ja edelleen lähettämisen määrittelyä entistä vaikeammaksi, toisin kuin oli verkkolähetysdirektiivin tarkoitus – selkiyttää eri lähetystilanteiden määrittelyä ja tulkintaa.

HE luonnoksen 25 f §:n mukaan edelleen lähettämistä ei tapahtuisi, jos on olemassa samanaikaista alkuperäistä lähettämistä. Tämä vaikuttaa hyvin kummalliselta ja on täysin kansainvälisten sopimusten, direktiivien ja EUT:n ratkaisujen ja lisensiointikäytäntöjen vastaista. Suurimmassa osassa maailman edelleen lähetystilanteista edelleen lähetettävä alkuperäisen lähetystyksen signaali

vastaanotetaan maanpäällisestä tai satelliittisignaalista. Verkkolähetydirektiivin, eikä HE luonnoksen mukaan signaalin vastaanottotavalla ole edelleen lähettämisen kannalta merkitystä. HE luonnoksen kirjausta ei voida pitää pätevänä edelleen lähettämisen ja alkuperäisen lähettämisen tulkintaohjeena ja se tulee poistaa HE luonnoksesta.

HE luonnos on Bernin sopimuksen 11 bis 2 artiklan, SatCab direktiivin, implementoitavan verkkolähetydirektiivin, EUT:n C-607/11 ratkaisun sekä tekijänoikeudessa ja sopimuskäytännöissä vakiintuneen edelleen lähettämisen käsitteen vastainen. Edelleen lähettäminen on samanaikaista ja muuttamatonta, muun kuin alkuperäisen lähettäjäyrittäjän harjoittamaa televisiolähetyksiin sisältyvien teosten yleisölle välittämistä. Edelleen lähettämisen ja alkuperäisen lähettämisen tulkinnan kannalta sillä ei ole merkitystä, lähettääkö alkuperäinen lähettäjäyrittäjä lähetyksiä maanpäällisessä verkossa vai ei. EUT:n C-607/11 ratkaisussa todetaan:

”Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY3 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua yleisölle välittämisen käsitettä on tulkittava siten, että se kattaa maanpäälliseen televisiolähetykseen sisältyvien teosten edelleen lähettämisen...vaikka tilaajat ovat kyseisen maanpäällisen televisiolähetyksen peittoalueella ja voivat vastaanottaa sen laillisesti televisiovastaanottimeen”.

Tekijänoikeudellisesti merkittävää edelleen lähettämistä voi tapahtua ja tapahtuu samaan aikaan, riippumatta siitä millä lähetystekniikalla alkuperäistä lähetystä lähetetään maanpäällisessä tai muussa verkossa. Edelleen lähettäminen on jo kansainvälisesti sitovasti määritelty, eikä maanpäällisen lähettämisen kanssa samanaikaista lähettämistä voida määritellä kansallisesti alkuperäiseksi lähettämiseksi HE luonnoksen esittämällä tavalla.

HE luonnoksessa kuvattua edelleen lähettämisen hävittämistä on yritetty aiemminkin ja samoin argumentein. HE 305/2014:

”Teknisesti ohjelmistojen siirtämisen maanpäällisessä verkossa toteuttaa lähettäjäyrittäjän toimeksiannosta, aloitteesta ja vastuulla verkkopalveluyhtiö (Suomessa tällä hetkellä esimerkiksi Digita Oy), jolle lähettäjäyrittäjä toimittaa signaalin.

Osa lähettäjäyrittäjistä hankkii tällä hetkellä lähetysoikeudet koko Suomen alueelle eri jakeluteitä varten.

Lähettäjäyrittäjät voivat toteuttaa lähetyksensä paitsi maanpäällisissä verkoissa myös johtimilla tai erilaisten siirtotekniikoiden yhdistelmillä riippumatta siitä, lähetetäänkö ohjelmistot samanaikaisesti myös maanpäällisessä televisioverkossa. Näissä tapauksissa lähetys voi tapahtua teleyritysten tai vastaavien toimesta, joille lähettäjäyrittäjä toimittaa signaalin.

Jos lähettäjäyrittäjä harjoittaa lähetystoimintaansa sekä maanpäällisessä verkossa että muissa verkoissa, se voi hankkia ohjelmien oikeudenhaltijoilta kaikkien käyttämiensä jakeluteiden osalta oikeudet, jotka kattavat sekä lähettämisen että ohjelmien siirtämisen siirtovelvoitteen piiriin kuuluvien ja muiden ohjelmistojen osalta.

Tällaisessa tapauksessa ohjelmistojen siirron lähettäjäyhtymisen toimeksiannosta koteihin suoritettavan verkkopalvelun tarjoajan toiminta ei ole edelleen lähettämistä.”

Tuolloin sivistysvaliokunta tyrmäsi edellä mainitussa HE:ssä (HE 305/2014) olevan argumentaation ja kirjauksen mietinnössään (SiVM 27/2014) toteamalla:

”Asiantuntijakuulemisessa on esitetty, että hallituksen esityksen perustelut asettavat kyseenalaiseksi aiemmin tässä mietinnössä todetun peruslähdekohtaan, että edelleen lähettämisen sisältö on jo kansainvälisesti sitovasti määritelty. Perustelukirjaukset voivat lausuntojen mukaan vaarantaa korvausoikeuden toteutumisen käytännössä. Opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksen mukaan hallituksen esityksen sivun 11 viimeisen kappaleen perustelutekstin tarkoituksena ei ole mahdollistaa lähettäjäyhtymisen ja teleyhtymisen välistä sopimista siten, että teleyhtymisen toiminta olisi tekijänoikeudellisesti jotain muuta kuin edelleen lähettämistä.

Sivistysvaliokunta toteaa, että edelleen lähettämistä arvioitaessa ratkaisevaa on toiminnan oikeudellinen luonne itsessään. Hallituksen esitykseen sisältyvää sivun 11 viimeisen kappaleen kirjausta ei tule epäselvänä ottaa huomioon edelleen lähettämistä koskevana tulkintaohjeena.

Säädettäessä esityksessä tarkoitettua korvausoikeudesta on lähtökohtana oltava se yleinen tekijänoikeuslain soveltamisen periaate, että korvauksesta vastaa se, joka käyttää teosta tekijänoikeudellisesti merkityksellisellä tavalla. Korvauksen maksamisesta on näin ollen vastuussa lähtökohtaisesti edelleen lähettäjä. Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että säännös on tältä osin selvä ja yksiselitteinen, jotta varmistetaan tarvittavien oikeuksien hankinta ja korvausten maksaminen asianmukaisella tavalla.”

Sivistysvaliokunnan mietinnössä selkiytettiin sitä, että edelleen lähettäminen on jo kansainvälisesti sitovasti määritelty, eikä se ole lähettäjäyhtymisen ja kaapelioperaattorien välisissä sopimuksissa määriteltävissä muuksi kuin edelleen lähettämiseksi, toisin kuin verkkolähetysdirektiivistä annetussa HE luonnoksessa nyt esitetään. Edellä mainitussa sivistysvaliokunnan mietinnössä kirkastettiin myös operaattorin vastuuta edelleen lähettämisestä ja osoitettiin niille näyttövelvoite korvauksen maksamisesta, jos siihen vedotaan.

Kuten HE 305/2014:n, myöskään tämän HE luonnoksen osalta esitys edelleen lähettämisen hävittämisestä läpinäkyvämmäksi osaksi alkuperäistä lähettämistä, käytännössä samoin perustein kuin aiemmin, ei saa toteutua. Verkkolähetysdirektiivi ei edellytä 25 f §:ään minkäänlaisia muutoksia. 25 f §:ää ei tule muuttaa HE luonnoksessa esitetyllä tavalla, eikä tässä yhteydessä muutoksia kyseessä olevaan pykälään tule tehdä.

HE luonnoksen kirjaus sivulla 83:

”Alkuperäisellä lähetystoiminnalla tarkoitetaan lähettäjäyhtymisen toimesta tai sen valvonnassa ja vastuulla tapahtuvaa radio- ja televisiolähetystoimintaa, joka voi tapahtua niin johtimitse kuin johtimitta. Alkuperäinen lähetys voidaan lähettää siten vapaasti etenevillä radioaalloilla, kaapeleitse tai satelliitin tai IP-verkon välityksellä yleisön vastaanotettavaksi. IP-

pohjaiset ratkaisut mahdollistavat lähetyksen vastaanottamisen joko johtimitse langallisella yhteydellä, kuten ADSL-yhteydellä tai valokuidulla, tai johtimitta 4G- tai 5G-verkossa. Jakelutavalla sinänsä ei ole merkitystä arvioitaessa sitä, onko kysymys alkuperäisestä lähetyksestä vai edelleen lähettämisestä. Lähettäjäyritys voi lähettää lähetyksen itse tai ulkoistaa lähetyksen teknisen toteuttamisen signaalin jakelijalle, joka toimii tältä osin lähettäjäyrityksen valvonnassa ja vastuulla. Alkuperäisenä lähetystoimintana pidetään esimerkiksi tilanteita, joissa signaalin jakelija toimii lähettäjäyrityksen lukuun, alihankkijana tai muutoin tarjoaa teknisen välineen signaalin saattamiseksi yleisön saataviin. Näissä tilanteissa lähetystoiminnan harjoittajan tulee hankkia lupa tekijöiltä, ja lupa kattaa lähtökohtaisesti jakelijan toimet.”

Kommenttimme HE luonnoksen sivulla 83 olevaan kirjaukseen:

Verkkolähetyksdirektiivi ei edellytä alkuperäisestä lähettämisestä sääntelemistä tai sen määrittelyä, eikä siitä tule tässä yhteydessä säännellä. Verkkolähetyksdirektiivissä säädetään edelleen lähettämisen osalta teknologianeutraaliudesta, ei alkuperäisestä lähettämisestä tai sen teknologianeutraaliudesta. Kuten HE luonnoksessakin on todettu, alkuperäinen lähettäminen on nykyisen lain mukaan teknologianeutraalia. Pykälässä ei määritellä millä tekniikalla tapahtuva lähettäminen voi olla alkuperäistä lähettämistä. HE luonnoksen kirjaus on tältä osin tarpeeton.

Toisin, kuin HE luonnos esittää, lähetystoiminnan harjoittajan ei tarvitse hankkia lupaa jakelijalle, joka tarjoaa vain teknisen välineen signaalin saattamiseksi yleisön saataviin. Olemme kuvanneet lausunnossamme jäljempänä teemojen ”HE luonnoksen väite siitä, että jakeluyritykset toimivat ainoastaan signaalien jakelijoina ja lähettäjäyritykset ovat hankkineet oikeudet koko lähetyksetjuun” ja ”Kaapelitelevisio-operaattorien ja Digitan toiminnan eroavaisuus ” alla tarkemmin kaapelioperaattorien ja teknistä lähetyksen siirtokapasiteettia tarjoavan Digitan toiminnan eroavaisuuksia.

Toisin kuin HE luonnos esittää, Suomessa toimivia kaapelioperaattoreita ei voida pitää teknisen välineen tarjoajina signaalin saattamiseen yleisön saataviin, vaan televisiolähetyksen - myös kotimaisten televisiolähetyksen - edelleen lähettäjänä, kuten kaapelioperaattorit muissakin pohjoismaissa ja EU:n alueella ovat.

HE luonnoksen kirjaus sivulla 86 :

”Säännöksessä ei tarkasti määriteltäisi sitä, miten edelleen lähettäminen teknisesti toteutettaisiin, sillä todennäköisesti ajan myötä syntyy uusia teknisiä ratkaisuja myös oheispalveluiden edelleen lähettämiseksi.”

Kommenttimme HE luonnoksen sivulla 86 olevaan kirjaukseen:

Oheispalveluilla tai niiden toteuttamiseen käytettävällä tekniikalla ei ole merkitystä niiden edelleen lähettämiseen, koska oheispalveluita ei voida edelleen lähettää.

Teema: HE luonnokseen sisältyvä esitys verkko-oheispalveluiden rinnastamisesta alkuperäiseen lähetystoimintaan

HE luonnoksen kirjaukset:

Sivu 12: "Alkuperäisen lähetystoiminnan osalta olennainen muutos satelliitti- ja kaapelidirektiiviin nähden on se, että alkuperäisenä lähetystoimintana pidetään myös lähettäjäyritysten tietoverkoissa tarjoamia oheispalveluita."

Sivu 34 "Verkkolähetysdirektiivin edellyttämällä tavalla alkuperäiseen lähetystoimintaan rinnastettaisiin vastaisuudessa myös lähettäjäyritysten verkko-oheispalvelut."

Sivu 84 "Momenttia muutettaisiin myös siten, että siinä säädettäisiin 1 momentin soveltamisesta myös teoksen saattamiseen yleisön saataviin lähettäjäyrityksen oheispalvelussa. Säännös perustuu verkkolähetysdirektiivin 3 artiklaan."

Sivu 85 "Verkko-oheispalvelut olisi rinnastettava lähetyksiin."

Kommenttimme HE luonnoksen sivuilla 12, 34, 84 ja 85 oleviin kirjauksiin:

HE luonnoksessa esitetty tulkinta siitä, että verkko-oheispalvelut olisi rinnastettava alkuperäiseen lähettämiseen, ei pidä paikkaansa. Verkkolähetysdirektiivi ei esitä eikä edellytä, että alkuperäiseen lähetystoimintaan rinnastettaisiin myös lähettäjäyritysten verkko-oheispalvelut.

Esitettyä rinnastamista on pidettävä outona, koska alkuperäisessä lähettämässä ja verkko-oheispalvelujen tarjoamisessa on tekijänoikeudellisesti kyse eri asiasta ja eri oikeuksista. Alkuperäinen lähetystoiminta on yleisölle välittämistä, kun taas lähettäjäyritysten verkko-oheispalveluiden tarjoamisessa on kyse pyynnöstä tapahtuvasta yleisölle välittämisestä (on demand) ja kappaleen valmistamisesta.

Direktiivi edellyttää ainoastaan alkuperämaan periaatteen ulottamista lähettäjäyritysten verkko-oheispalveluihin. Tämä esitetään HE luonnoksessa toteutettavaksi uudella 64 b §:llä, joka on tosin kirjoitettu liian laajaksi koskien maantieteelliset rajat ylittävän radio- ja televisio-ohjelman yleisön saataville saattamista. Direktiivi ei mahdollista näin laajaa alkuperämaan periaatteen soveltamista, eikä sitä siten esitettyssä muodossa voida toteuttaa.

HE luonnoksen kirjaus sivulla 85:

"Kyseiset palvelut on kuitenkin erikseen syytä mainita laissa lähettämisen yhteydessä, sillä tekijänoikeudessa on perinteisesti katsottu, että ohjelman saattaminen yleisön saataville siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja

itse valitsemana aikana (on demand), ei ole ohjelman lähettämistä yleisölle. Direktiivillä mahdollistetaan kuitenkin se, että lähettäjäyritykset voivat hankkia oikeudet myös on demand - pohjaisesti tarjottaviin palveluihin samalla tavalla kuin tavanomaiseen lähetystoimintaan.”

Kommenttimme HE luonnoksen sivulla 85 olevaan kirjaukseen:

Aivan kuten HE luonnoksessa edellä todetaan, on verkko-oheispalveluiden tarjoamisessa ja lähetystoiminnassa tekijänoikeudellisesti kyse eri asiasta ja oikeuksista. Kahta tekijänoikeudellisesti eri toimintaa ei voida lailla säätää samaksi verkkolähetysdirektiivin implementoinnin yhteydessä. Esitys ei ole linjassa Suomea sitovien tekijänoikeudellisten sopimusten ja direktiivien kanssa, eikä asiassa voida yhdessä EU-maassa säätää kansallisesti, HE luonnoksen esittämällä tavalla.

Teema: HE luonnokseen sisältyvä tematiikka siitä, onko kyse alkuperäisestä vai edelleen lähettamisestä?

HE luonnoksen sivulle 64 sisältyvä kirjaus:

”Voimassa olevan tekijänoikeuslain 25 f §:n 4 momentin mukaan pykälän 1 momentissa säädettyä ei sovelleta radio- tai televisiolähetykseen sisältyvän teoksen edelleen lähettämiseen samanaikaisesti alkuperäisen lähettämisen kanssa lähetystä muuttamatta. Säännös on omiaan aiheuttamaan sekaannusta, koska pykälässä säädetään vain alkuperäiseen lähetykseen liittyvien oikeuksien hankinnasta, eikä edelleen lähettamisestä. Momentti ehdotetaan poistettavaksi. Momentin poistamisen sijaan olisi mahdollista säilyttää momentti ja selventää, että edelleen lähettäminen on alakäsite lähettämiseksi ja että alkuperäiseen lähettämiseen ja edelleen lähettämiseen sovelletaan eri säännöksiä.”

Kommenttimme HE luonnoksen sivulla 64 olevaan kirjaukseen:

Mielestämme momentti selkiyttää alkuperäisen ja edelleen lähettämisen erillisyyttä ja on selvyyden vuoksi syytä säilyttää, eikä sitä tule poistaa. Sen sijaan sekaannusta on omiaan lisäämään se, että alkuperäiseksi lähetykseksi esitetään katsottavaksi lähetys, joka tapahtuu samanaikaisesti kuin saman lähettäjäyrityksen lähetys maanpäällisessä verkossa. Tämä vastaa sitä millaista lähettämistä on pidettävä edelleen lähettämisenä, kuten aiemmin olemme todenneet.

Teema: Käsitteen alkuperämaaperiaate käyttö HE luonnoksessa

HE luonnokseen sisältyvät kirjaukset :

Sivu 30: ”Rajat ylittävistä lähetystoiminnasta nimenomaan satelliitin välityksellä säädetään tekijänoikeuslain 64 a §:ssä. Kyseiset säännökset on tarpeen ulottaa koskemaan myös verkkolähetysdirektiivin mukaisia lähetystyyppejä ja verkossa tarjottavien oheispalveluiden tarjoamista.”

Sivu 34: ”Tähän kokonaisuuteen kuuluvat myös uudet 64b §:ään ehdotettavat direktiivin edellyttämän alkuperämaaperiaatteen sisältävät säännökset maantieteelliset rajat ylittävästä radio- tai televisiolähetyksestä.”

Kommenttimme HE luonnoksen sivuilla 30 ja 34 oleviin kirjauksiin:

Verkkolähetysdirektiivin mukaan verkko-oheispalvelujen oikeuksien hankkimiseen sovelletaan alkuperämaan periaatetta. Direktiivi ei edellytä eikä toisaalta myöskään mahdollista alkuperämaaperiaatteen ulottamista koskemaan oikeuksien hankkimista alkuperäiseen lähetystoimintaan. Ehdotus on liian laaja. Alkuperämaaperiaate tulisi rajata direktiivin mukaisesti koskemaan vain lähettäjäyriyten verkko-oheispalveluja.

Direktiivin edellyttämän alkuperämaaperiaatteen soveltamisen ulottaminen verkko-oheispalveluihin on hyvin yksinkertaisesti toteutettavissa esimerkiksi ottamalla mallia siitä, kuinka direktiivi on tältä osin saatettu voimaan Ruotsissa:

”61 b § När ett radio- eller tv-företag gör sin utsändning av ett radio eller tv-program eller en upptagning av programmet tillgänglig för allmänheten i en tjänst via internet ska den upphovsrättsligt relevanta åtgärden anses ske i det land där företaget huvudsakligen är etablerat. (pykälä jatkuu)”

Epävirallinen käännös:

”61 b Kun radio- tai televisioyriys saattaa radio- tai televisio-ohjelman lähetyksensä tai ohjelman tallenteensa yleisön saataville Internet-palvelun kautta, katsotaan tekijänoikeudellisesti merkittävän toimen tapahtuvan siinä maassa, jossa on yrityksen pääasiallinen kotipaikka. (pykälä jatkuu).”

Teema: Direct injection eli lähettäminen suoran siirron menetelmällä

HE luonnoksen sisältämät kirjaukset:

Sivu 13: ”Direktiivin 8 artikla näyttäisi siten tarjoavan jäsenvaltioille mahdollisuuden luoda toimivia oikeudellisia ratkaisuja niihin tilanteisiin, joissa syntyy palveluita, joiden osalta ei ole kysymys alkuperäisestä lähetystoiminnasta eikä varsinaisesti myöskään edelleenlähettämisestä.”

”Kysymys on varsin poikkeuksellisesta tilanteesta, joka sijoittautuu puhtaan alkuperäisen lähetystoiminnan ja edelleenlähettämisen välimaastoon.”

Sivu 35: ”Ehdotuksen mukaan Suomessa ei käytettäisi hyväksi verkkolähetysdirektiivin tarjoamaa kansallista liikkumavaraa, jonka perusteella olisi mahdollista säätää, että jakelijayriitys voisi hankkia kaikki tarvitsemansa oikeudet pakollisen kollektiivisen hallinnon perusteella

yhteishallinnointiorganisaatiolta samalla tavoin kuin edelleen lähettämisen tilanteessa silloin, kun lähettäjäyritys teosta itse lähettämättä siirtää ohjelmasignaalin jakelijayritykselle, joka saattaa teoksen yleisön saataviin omaan lukuunsa.”

Sivu 64: ”Verkkolähetydirektiivin 8 artiklan 2 kohta mahdollistaa pakolliseen kollektiiviseen lisensointiin perustuvat ratkaisu ns. puuttuvien tai täydentävien oikeuksien hankkimiseksi ohjelmien lähettämistä varten. Koska Suomen markkinoilla ei tiettävästi ole olemassa tilannetta, jossa lähettäjäyritykset eivät itse lähettäisi ohjelmiaan, ei tässä vaiheessa ole mahdollista tarkemmin arvioida tarvetta ulottaa sopimuslisensointijärjestelmä koskemaan kyseessä olevaan tilannetta laajemmin kuin mitä nykyisin sovelletaan alkuperäiseen lähetystoimintaan.”

Sivu 85: ”Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, jolla toimeenpannaan verkkolähetydirektiivin 8 artiklan 1 kohta. ”

Kommenttimme HE luonnoksen sivuilla 13, 35, 64 ja 85 sisältyviin kirjauksiin:

Suoran siirron menetelmällä tapahtuva lähettäminen on virheellisesti esitetty sijoitettavaksi alkuperäistä lähettämistä koskevaan pykälään (25 f §), vaikka HE luonnoksessakin nimenomaisesti useassa kohdin todetaan, että kyse ei ole alkuperäisestä lähetystoiminnasta eikä varsinaisesti myöskään edelleen lähettamisestä.

Direktiivin mukaan direct injection tarkoittaa tilannetta, jossa lähetystoimintaa harjoittavat organisaatiot lähettävät ohjelmat suoratoistomenetelmällä ainoastaan signaalien jakelijoille ilman, että ohjelmia lähetään suoraan yleisölle, ja näiden signaalien jakelijat lähettävät signaalit käyttäjilleen ohjelmien katselemista varten. Tällöin kyseessä on yksi ja sama yleisölle välittäminen, johon sekä lähetystoimintaa harjoittavat organisaatiot että signaalien jakelijat osallistuvat omilla osuuksillaan. Näissä tilanteissa lähetystoimintaa harjoittavien organisaatioiden ja signaalien jakelijoiden on saatava oikeudenhaltijoiden lupa omiin osuuksiinsa tässä yhdessä ja samassa yleisölle välittämisessä. Direct injection tilanteissa ei siis ole alkuperäistä lähettämistä eivätkä nämä tilanteet ole edelleen lähettämistä.

Direct injectionissa on kyse uudenlainen yleisölle välittämisen tapa, joka ei ole alkuperäistä lähettämistä eikä edelleen lähettämistä. Alkuperäisen lähettämisen, edelleen lähettämisen ja direct injection tilanteiden tulkintaan liittyviä EUT:n ratkaisuja on useita. Yksi verkkolähetydirektiivin säätämisen keskeisistä tavoitteista onkin ollut selkiyttää alkuperäisen lähettämisen, edelleen lähettämisen ja direct injection tilanteiden tulkintaa ja EU-lainsäädäntöä tältä osin. Onkin hyvä, että verkkolähetydirektiivi tarjoaa nyt näiden tilanteiden tulkintaan selkeitä säännöksiä, jotka auttavat näiden eri lähetysmuotojen määrittelyyn ja hallinnointiin. Valitettavasti HE luonnos ei direktiivin tapaan selkiytä edellä mainittujen lähetystilanteiden erottelua ja tulkintaa, vaan vaikeuttaa entisestäänkin näiden tilanteiden analysointia ja määrittelyä.

Koska direct injection -tilanteissa on kyse teosten massakäytöstä, josta sopiminen suoran sopimisen keinoin on käytännössä mahdotonta, tulee niihin soveltaa kollektiivisen hallinnoinnin tarjoamaa helpotettua lupien hankintaa. Edellä kuvatuista syistä tulee direct injectionista säätää

tekijänoikeuslakiin erillinen ja selkiyttävä pykälä perusteluineen ja sisällyttää siihen verkkolähetysdirektiivin tarjoama kansallinen liikkumavara oikeuksien kollektiiviseen hankkimiseen.

Edellä todettua kansallista liikkumavaraa ei esitetä HE luonnoksessa käytettäväksi, sillä perusteella, että on arvioitu ettei Suomessa esiinny direktiivin 8 artiklassa tarkoitettuja tilanteita (lähettämistä suoran siirron menetelmällä). Se, että jotain ilmiötä ei vielä tällä hetkellä tapahdu Suomessa, ei ole peruste olla sääntelemättä ainoasta käytännössä toimivasta tavasta lisensoida näitä tulevaisuuden ohjelmien lähettämistilanteita. Ristiriitaisesti sen kanssa, ettei HE luonnoksessa esitetä direct injectioniin sovellettavaksi kollektiivista hallinnointia, on kuitenkin toisaalla HE luonnoksessa päädytty esittämään, että suoran siirron menetelmällä tapahtuvaan lähettämiseen voidaan myöntää alkuperäistä lähettämistä koskevan kollektiivisen sopimuslisenassin TekL 25 f §:n mukainen lupa. Tältä osin esityksessä on selkeä looginen ristiriita.

Ruotsin tilanne on toiminnallisesti samankaltainen kuin Suomessa, direct injection tilanteita ei käytännössä toistaiseksi ole. Direktiivin implementoinnissa on kuitenkin päädytty toisenlaiseen ratkaisuun kuin mitä HE luonnos esittää. Direct injectionista on säädetty Ruotsissa erillinen pykälä ja sen lisensointiin sovelletaan kollektiivista hallinnointia. Asia on Ruotsissa ratkaistu selkeästi ja yksinkertaisesti säätämällä direct injectionista oma erillinen pykälä ja että näitä tilanteita hallinnoidaan kollektiivisesti yleisen sopimuslisenassin avulla:

”49 b § Om någon sänder ut en radioeller tv-sändning som ett radio eller tv-företag tillhandahåller denne utan att radio- eller tvföretaget samtidigt sänder ut innehållet, ska radio- eller tvföretaget anses delta i överföringen till allmänheten av de verk och andra prestationer som skyddas enligt denna lag och som ingår i utsändningen.”

Epävirallinen käännös:

”49 b § Jos joku lähettää radio- tai televisioyhtiön hänelle tarjoaman radio- tai televisiolähetyksen ilman, että radio- tai televisioyhtiö samanaikaisesti lähettää sisältöä yleisölle, katsotaan radio- tai televisioyhtiön osallistuvan lähetykseen sisältyvien teosten ja muiden tämän lain nojalla suojattujen esitysten yleisölle välittämiseen.”

Näin tulisi Suomessakin tehdä. Direktiivissä direct injectionista on oma artikla ja määritelmä. Ottaen huomioon ilmiöön liittyvät lukuisat EUT:n ratkaisut, direktiivin tarkoitus sekä siihen liittyvä tekninen ja oikeudellinen vaatimus, tulee direct injectionista säätää erillinen ja selkiyttävä pykälä asianmukaisine perusteluineen tekijänoikeuslakiin ja soveltaa näihin tilanteisiin direktiivin mahdollistamaa kollektiivista hallinnointia, joka on käytännössä ainoa toimiva malli direct injectionin lisensointiin.

Teema: HE luonnoksen väite siitä, että jakelu yritykset toimivat ainoastaan signaalien jakelijoina ja lähettäjä yritykset ovat hankkineet oikeudet koko lähetysketjuun.

HE luonnoksen kirjaus sivulla 85:

”Säännöksen mukaista tilannetta, jossa lähettäjä yritys ei lainkaan lähetä lähetystä omaan lukuunsa, ei tällä hetkellä tunneta Suomen verkkolähetysmarkkinassa. Nykyisin jakelu yritykset toimivat ainoastaan signaalien teknisinä jakelijoina, ja lähettäjä yritykset hankkivat tekijöiltä oikeudet koko lähetysketjuun.”

Kommenttimme sivulla 85 olevaan HE luonnoksen kirjaukseen:

Mihin perustuu käsitys siitä, että ”nykyisin jakelu yritykset toimivat ainoastaan signaalien teknisinä jakelijoina ja lähettäjä yritykset hankkivat tekijöiltä oikeudet koko lähetysketjuun”? Tämä ei pidä paikkaansa. Suomessa jakelijat, kaapelioperaattorit, toimivat samalla tavalla kuin muissa pohjoismaissa (kuten Telia) ja EU:ssa. Niiden toiminnassa on kysymys tekijänoikeudellisesta edelleen lähettämistä. Kopiosto on lisensoinut kotimaisille operaattoreille ulkomaalaisten tv-lähetysten edelleen lähettämistä 1980-luvulta lähtien. Lisäksi Kopiostolla ja sen jäsenjärjestöillä on hallinnoinnissaan tuhansilta av-tekijöiltä oikeuksia edelleen lähettämiseen ja yleisölle välittämiseen kaapeliteitse, joiden osalta teosten käytöstä ei ole sovittu. Edellä HE luonnoksessa todettu ei tältä osin pidä paikkaansa.

Kaapeli yritykset eivät toimi HE luonnoksessa väitetyllä tavalla ”ainoastaan signaalien teknisinä jakelijoina”. Kaapeli yritykset eivät laskuta lähettäjä yritys teknisestä jakelusta, toisin kuin maanpäällisessä verkossa toimiva, jakelukapasiteettia lähettäjä yritysille tarjoava ja myyvä Digita, joka toimii aidosti signaalien teknisenä jakelijana. Digitan, teknisen jakelijan, ja kaapelioperaattorien toiminnallinen ja liiketoiminnallinen logiikka eroaa ratkaisevasti. Tätä kuvaa hyvin LVM:n Televisioala Suomessa 2014 julkaisu:

”Maanpäällisen jakelun kustannukset ovat luokkaa 6-7 % Suomen tv-alan liikevaihdosta. Kaapelijakelijat taas eivät veloita tv-yhtiöiltä jakelupalvelusta, vaan niiden ansainta perustuu tilaajamaksuihin. Koska maanpäällisen jakelun osuus katselusta jatkossa vähenee internetjakelun kasvaessa, maanpäällisen jakelun laskennallinen katsojakohtainen kustannus nousee. Lähetystavan luonteen johdosta lähetysverkon kustannukset eivät riipu vastaanottajamäärästä.”

Miten voidaan väittää kaapelioperaattorien toimivan ”signaalien teknisinä jakelijoina”, kuten Digita, jos ne eivät laskuta asiakkaitaan lainkaan tästä jakelusta? On selvää, että kaapelioperaattorien liiketoiminta perustuu LVM:n selvityksen kuvaamalla tavalla muuhun kuin jakelupalveluiden tarjoamiseen lähettäjä yritysille. Kuvaamme tätä Digitan ja kaapelioperaattorien toiminnan eroavuutta tarkemmin edelleen lähettämistä käsittelevässä vastauksessamme.

Myöskään väite siitä, että lähettäjäyritykset hankkisivat tekijöiltä oikeudet koko lähetysketjuun, ei pidä paikkaansa, jos sillä tarkoitetaan sitä, että lähettäjäyritykset hankkisivat tekijöiltä 100 % oikeuksia kaikkiin eri jakelutapoihin ja kolmansien toimijoiden harjoittamaan sisällön hyödyntämiseen omassa liiketoiminnassaan, kuten edelleen lähettämässä tapahtuu. Ohjelmahankintasopimuksissa käsityksemme mukaan hankitaan pääasiassa tarkoin maantieteellisesti ja jakelutapoihin rajattuja lähetys- ja catch up oikeuksia, ei suinkaan kaiken kattavia oikeuksia kaikkiin eri jakelutapoihin ja ikuisiksi ajoiksi. Kopioston hallinnointiin on siirretty merkittävä määrä tekijöiden edelleen lähettämisen ja yleisölle välittämisen oikeuksia, eikä niistä ole kattavasti sovittu lähettäjäyritysten kanssa.

7.2. Radio- ja televisio-ohjelmien edelleenlähettäminen

Tekijänoikeuslain 25 h §:ssä säädetään radio- ja televisiolähetysten samanaikaisesta ja muuttamattomasta edelleenlähettämisestä. Säännöksillä virtaviivaistetaan lisensiointimarkkinoiden toimintaa tilanteessa, jossa oikeuksien hankkiminen voisi muuten olla haastavaa. Ehdotetuilla säännöksillä pantaisiin täytäntöön verkkolähetysdirektiivin säännökset ja selkeytettäisiin edelleenlähettämistä koskevia säännöksiä. Lisäksi ehdotetaan, että myös lähettäjäyritysten verkko-oheispalveluiden edelleen lähettäminen olisi mahdollista hankkimalla tarvittavat oikeudet yhteishallinnointiorganisaatiolta sekä edellyttäen, että myös lähettäjäyrityksen suostumus on saatu. Taustalla on se, että verkko-oheispalveluihin usein estetään pääsy asettamalla teknisiä esteitä, ns. maarajoituksia. Esimerkiksi Ruotsin SVT:n kanavien edelleenlähettämiseen on mahdollista hankkia oikeuksia keskitetysti, mutta tämä ei ole koskenut SVT:n verkko-oheispalveluita. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Esitämme, että HE luonnos palautetaan lausunrossamme tarkemmin kerrotuista syistä verkkolähetysdirektiivinkin osalta uudelleen valmisteluun.

Direktiivi tulee implementoida Suomen tekijänoikeuslakiin niin, että sen tarkoitus ja sanamuodot toteutuvat. HE luonnoksesta tulee riisua pois kaikki sellainen, joka ei liity verkkolähetysdirektiivin implementointiin. Käsityksemme mukaan verkkolähetysdirektiivi tulisi implementoida seuraavasti:

1. Edelleen lähettäminen tulee säätää verkkolähetysdirektiivin mukaisesti siten, että lähetysignaalin vastaanottotavalla ei ole merkitystä edelleen lähettämisen tekijänoikeudellisessa arvioimisessa.

2. Kotimaisten televisiokanavien edelleen lähettämiseen liittyy tekijöiden merkittävä, suuruusluokaltaan verkkotallennuspalveluihin verrattavissa oleva taloudellinen intressi (10-20 milj. euroa), jota ei saa HE luonnoksen esittämällä tavalla hävittää.

3. Edelleen lähettämistä (25 h §) ei voida ulottaa kattamaan kansainvälisten sopimusten ja direktiivin vastaisesti verkko-oheispalveluita (VOD) HE luonnoksen esittämällä tavalla.

4. Edelleen lähettämiseen tulee säätää direktiivien edellyttämä pakollinen kollektiivinen hallinnointi.
5. 25 h § on jo teknologianeutraali. Direktiivin edellyttämän teknologianeutraaliuden ulottamiseen lähettäjäyritysten siirtyneisiin oikeuksiin riittää se, että 25 h §:n 2 momentista poistetaan ”kaapeleitse”.
6. Nykyisen 25 h § 2 momentin mukaisesti lähettäjäyhtiölle siirtyneet oikeudet tulee jatkossakin olla direktiivien edellyttämällä tavalla pakollisen kollektiivihallinnoinnin ulkopuolella. Nykyinen 25 h §:n 2 momentti tulee tästä syystä säilyttää, kuitenkin ”kaapeleitse” sana poistaen kuten edellä on esitetty.
7. Direktiivin 2 artiklan määritelmät olisi syytä selvyyden vuoksi ja erilaisten tilanteiden määrittelyn helpottamiseksi implementoida tekijänoikeuslakiin.
8. Koska HE luonnos käsittelee edustamillemme oikeudenhaltijoille erittäin merkittäviä kysymyksiä ja se on lausunrossamme kuvatuilla tavoilla poikkeuksellisen puutteellisesti valmisteltu, perusteltu, osin ristiriitainen ja keskeiseltä sisällöltään virheellinen, esitämme, että HE luonnos palautetaan verkkolähetydirektiivin implementoinnin osalta uudelleen valmisteluun.

KANTAMME PERUSTELUT:

Kommentteja sähköisen kyselyn johdantokappaleeseen 7.2. (edelleen lähettäminen)

1. Kannatamme direktiivin 7 artiklan implementointia siten, että kollektiivihallinnointia sovelletaan myös kotimaisen alkuperäisen lähettämisen edelleen lähettämiseen kotimaassa. Edelleen lähettämisen hallinnointiin on säädettävä direktiivin edellyttämä pakollinen kollektiivinen hallinnointi.
2. Vastustamme edelleen lähettämisen käsitteen laajentamista kansainvälisten sopimusten ja direktiivien vastaisesti lähettäjäyritysten verkossa tarjoamiin oheispalveluihin
3. Tekijänoikeuslain 25 h § sääntelee edelleen lähettämiseen liittyvää sopimuslisenssiä muiden oikeudenhaltijoiden kuin lähettäjäyhtiön oikeuksien osalta. Lähettäjäyhtiön oikeuksista säädellään

tekijänoikeuslain 48 §:ssä. HE luonnoksen sisältämää mainintaa lähettäjäyrittäjien ”suostumuksesta” ei tarvita 25 h §:ään. Näin on menetelty myös verkkotallennuspalveluita koskevassa 25 l §:ssä.

4. Direktiivin edellyttämä teknologianeutraalisuus on jo toteutettu nykyisessä tekijänoikeuslain 25 h §:n 1 momentissa. Direktiivin implementointi edellyttää ainoastaan sen, että 25 h §:n 2 momentista poistetaan ”kaapeleitse”.

5. Verkko-oheispalvelujen tarjoaminen ei ole edelleen lähettämistä, eikä sitä voida sellaiseksi kansallisesti säätää. Toisin kuin HE luonnoksessa väitetään, Tanskassakaan oheispalveluita ei ole määritelty edelleen lähettämiseksi, eikä niitä edelleen lähettämisenä lisensoida. Tanskassa sen sijaan on pitkälle kehittyneet kotimaisten tv-kanavien edelleen lähetysmarkkinat, joiden lisensoinnin kautta tanskalaisille oikeudenhaltijoille tilitetään vuosittain merkittäviä korvauksia.

6. EU:ssa on nähty tarpeelliseksi helpottaa oikeuksien hankkimista edelleen lähettämiseen ja sen vuoksi on aiemmin säädetty Satelliitti- ja kaapelidirektiivi sekä nyt implementoitava verkkolähetysdirektiivi. Tähän liittyvää tarvetta ei ole tunnustettu lähettäjäyhtiöiden verkossa tarjottavien oheispalvelujen osalta, tähän liittyvää direktiiviä ole valmisteilla. Verkkolähetysdirektiivi sääntelee ainoastaan siitä, että lähettäjäyrittäjien oheispalveluihin on sovellettava alkuperämaaperiaatetta. Ajatus oheispalveluiden määrittelemisestä edelleen lähettämiseksi ja näiden palveluiden kollektiivinen lisensointi tätä kautta on kansainvälisten sopimusten ja direktiivien vastaista, eikä vastaavaa ole tietojemme mukaan missään esitetty tai siitä edes keskusteltu. Lähettäjäyrittäjien oheispalveluita ei voida kansallisesti säätää edelleen lähettämiseksi, jota ne eivät ole.

7. Syynä siihen, että SVT Play palvelut eivät ole katsottavissa Suomen alueella Ahvenanmaalla on oikeudenhaltijoiden Ruotsissa harjoittama sopimustoiminta, jossa on sovittu näiden palveluiden rajoittuvan Ruotsin alueelle. Hallituksen esityksen tavoitteena on mahdollistaa SVT Play palveluiden katsominen Ahvenanmaalla vastoin palveluntarjoajan ja oikeudenhaltijoiden välisiä sopimuksia. Tätä ei voida pitää asiallisena perusteena sopimuslisenssin säätämiseksi, joka merkitsisi käytännössä ruotsalaisten oikeudenhaltijoiden, tuotantoyhtiöiden ja SVT:n sopimusvapauden kaventamista.

Lausunnon antaminen sähköisesti ryhmiteltynä kahteen kysymykseen alkuperäisestä lähettamisestä – jota direktiivi ei käsittele - ja edelleen lähettamisestä on haasteellista ottaen huomioon käsiteltävien kysymyksien moniulotteisuus ja liittyminen toisiinsa. Verkkolähetysdirektiivin osalta kysymykset olisi ollut luontevampaa ryhmitellä direktiivin rakenteen mukaisesti: lähettäjäyrittäjien oheispalvelut, edelleen lähettäminen ja direct injection. Lausuntopalvelussa tekstiä ei ollut juurikaan mahdollista muokata esim. lihavoineilla, eikä ollut mahdollista liittää tekstiin sisältöä avaavia ja havainnollistavia kuvia. Tämä olisi helpottanut lausunnon tekemistä ja sen sisällön omaksumista. Olemme toimittaneet opetus- ja kulttuuriministeriölle tekstin muokkauksia ja kuvia sisältävän

samasanaisen pdf-version lausunnotamme. Olemme valmiit tarvittaessa täydentämään ja tarkentamaan lausuntoamme.

YLEISIÄ KOMMENTTEJA HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ

Verkkolähetysdirektiivi on säädetty selkiyttämään edelleen lähettämisen tulkintaa muun muassa tilanteissa, joissa edelleen lähettäjä vastaanottaa signaalin muilla tavoin kuin vastaanottamalla sen maanpäällisestä alkuperäisestä lähetyksestä ja edelleen lähettämistä harjoitetaan muilla tekniikoilla kuin perinteisten kaapeliverkkojen käyttämällä teknologialla. Direktiivi myös selkiyttää ja määrittelee edelleen lähettämisen, alkuperäisen lähettämisen ja suoran siirron menetelmällä (direct injection) tapahtuvan yleisölle välittämisen rajapintoja, joita EU-tuomioistuin on joutunut useissa tapauksissa käsittelemään. Verkkolähetysdirektiivin edelleen lähettämistä koskevassa määritelmässä todetaan selkeästi, että riippumatta tavasta, jolla edelleen lähetyksen toteuttava osapuoli saa ohjelmasignaalit ei ole vaikutusta sen arvioimiseen onko kyse edelleen lähettamisestä vai ei. Se, että tämä todetaan nyt direktiivissä ja implementoidaan Suomen tekijänoikeuslakiin, on hyvä ja selkiyttävä asia. Implementointi tulee tehdä siten, että direktiivin tarkoitus toteutuu.

Toisin kuin HE luonnos väittää, direktiivin 3 artikla ei edellytä alkuperäiseen lähetykseen, sen käsitteeseen tai hallinnointiin liittyviä, edelleen lähettämiseen olennaisesti vaikuttavia muutoksia. HE luonnos käytännössä hävittäisi kotimaisten televisiokanavien edelleen lähettämisen tilanteissa, joissa alkuperäisellä lähettäjäyhtiöllä on samanaikaista lähetystä maanpäällisessä verkossa. Tämä voitaisiin toteuttaa yksinkertaisesti niin, että alkuperäinen lähettäjäyhtiö ja samanaikaista ja muuttamatonta lähettämistä harjoittava operaattori toteaisivat sopimuksessaan, että operaattorin toiminnassa olisi kyse vain alkuperäisen lähetyksen teknisestä toteuttamisesta. Taloudellisesti HE luonnos merkitsisi av-oikeudenhaltijoille noin 10-20 miljoonan euron vuotuisen lisensointipotentialin hävittämistä sitä kautta, että kotimaisten televisiokanavien edelleen lähettäminen määriteltäisiin alkuperäiseksi lähettämiseksi. Tätä on yritetty aiemminkin HE 305/2014 yhteydessä, jolloin sivistysvaliokunta sen esti - eikä tämä saa tälläkään kerralla onnistua.

Teema: Kaapelitelevisio-operaattorien ja Digitan toiminnan eroavaisuus

Toisin kuin HE luonnos esittää, kotimaisten kaapelioperaattorien harjoittamassa alkuperäisen ja muuttamattoman lähetyksen jakelussa ei ole kysymys alkuperäisen lähetyksen teknisestä toteuttamisesta. Kotimaiset kaapelioperaattorit hyödyntävät alkuperäisiä tv-lähetyksiä liiketoiminnassaan monin eri tavoin. Kotimaisten tv-kanavien edelleen lähettäminen muodostaa operaattoreiden kaapelitelevisiotoiminnan perustan. Ilman kotimaisten televisiokanavien edelleen lähettämistä laajamittainen kaapelitelevisiotoiminta olisi Suomessa mahdotonta. Kaapelioperaattorit perivät tällä hetkellä kaapelitelevision perusmaksuina noin 130 miljoonaa euroa vuodessa

(Tilastokeskus: Televisiotoiminnan (antenni + kaapeli + satelliitti) tuotot 2000-2019) ja nämä tulot ovat kasvaneet merkittävästi viimeisten 20 vuoden aikana. Kotimaisten kanavien edelleen lähettäminen mahdollistaa operaattoreille merkittävän asiakaskannan, josta ne hyötyvät taloudellisesti ja jota ne voivat hyödyntää monin eri tavoin. Suomessa on tällä hetkellä noin 1,6 miljoonaa kaapelikotitaloutta, joille operaattorit voivat tarjota myös muita palveluita kuten maksutu- ja vuokravideopalveluita (VOD). Edellä mainittua monipuolista ja kuluttajarajapinnassa toimivaa liiketoimintaa ei voida pitää lähettäjäyritysten lähetysten teknisenä toteuttamisena vaan lähetysvirtaa monipuolisesti hyödyntävänä itsenäisenä liiketoimintana, joka muodostaa tv-sisältöä toiminnassaan hyödyntävän toisen talouden (second economy) verrattuna alkuperäiseen lähetystoimintaan (first economy).

Suomessa televisiolähetysten teknistä jakelupalvelua ja lähetyskapasiteettia maanpäällisessä lähetyksessä tarjoaa ja myy Digita Oy. Suomalaisista kaapelioperaattoreista poiketen Digita ei laskuta loppukäyttäjiä, vaan lähettäjäyrityksiä tarjoamastaan jakelukapasiteetista. Kaapelioperaattorien ja Digitan välistä liiketoimintalogiikan eroa kuvataan hyvin LVM:n selvityksessä Televisioala Suomessa 2014:

”Maanpäällisen jakelun kustannukset ovat luokkaa 6-7 % Suomen tv-alan liikevaihdosta. Kaapelijakelijat taas eivät veloita tv-yhtiöiltä jakelupalvelusta, vaan niiden ansainta perustuu tilaajamaksuihin. Koska maanpäällisen jakelun osuus katselusta jatkossa vähenee internetjakelun kasvaessa, maanpäällisen jakelun laskennallinen katsojakohtainen kustannus nousee. Lähetystavan luonteen johdosta lähetyksverkon kustannukset eivät riipu vastaanottajamäärästä.”

Tämänhetkisen hinnastonsa mukaan Digita laskuttaa asiakkailleen tarjoamasta jakelukapasiteetista 57 941 euroa kuukaudessa 1Mbit/s siirrosta kanavanipussa A, jossa jaellaan seuraavia televisiokanavia: Yle TV1, Yle TV2, MTV3, Nelonen, Yle Teema, AVA, Koti TV ja Infokanava. Yhden tv-kanavan jakelu vaatii noin 2,63 Mbit/s/kk, joten tämän mukaisesti laskien vuositasolla yhden televisiokanavien jakelu kanavanipussa A maksaisi noin 1,8 miljoonaa euroa. Kaapelioperaattoreilla ei ole vastaavaa hinnastoa.

Digitan maanpäällisen lähetyksverkon jakelubusiness on merkittävää liiketoimintaa. Ylen entinen toimitusjohtaja Lauri Kivinen arvioi Helsingin Sanomille Ylen maksavan Digitalle jakelusta vuosittain 40,3 miljoonaa euroa vuonna 2013, mikä vastaa noin puolta Digitan koko liikevaihdosta, joka vuonna 2020 oli 80,2 miljoonaa euroa. LVM:n edellä mainitun selvityksen mukaan kaapelijakelijat eivät veloita tv-yhtiötä lainkaan jakelupalvelusta, vaan niiden ansainta perustuu tilaajamaksuihin.

Digita toimii yritykseltä yritykselle (b-to-b) liiketoiminnassa tarjoten lähettäjäyrityksille pelkästään teknistä lähetykskapasiteettia. Digita harjoittaa jakelutoimintaa rajallisilla maanpäällisillä taajuuksilla, jonka takia Digita toimii valtioneuvoston myöntämän toimiluvan nojalla. Kaapelioperaattorit eivät tarvitse vastaavaa lupaa. Toisin kuin kaapelioperaattorit, Digita ei voi harjoittaa verkossaan liiketoimintaa kuluttajarajapinnassa, joka on siltä toimilupaehtojen mukaan kielletty. Digitan toimiluvassa todetaan:

“Luvanhaltijalla ei ole oikeutta toimia itse palveluyrityksenä toimiluvan kohteena olevassa verkossa.” 7.9.2017, LVM/1154/07/2017.

Kaapelioperaattorien toiminta sen sijaan perustuu siihen, että ne toimivat palveluyrityksenä omassa verkossaan.

Kaapelioperaattoreiden toimintalogiikka eroaa ratkaisevasti Digitan toiminnasta. Niitä ei voida verrata toisiinsa, eikä kaapelioperaattoreita voida pitää televisiolähetysten teknisinä jakelijoina, kuten HE luonnos väittää. Kaapelioperaattorien toiminta perustuu kuluttajarajapinnassa tapahtuvaan (b-to-c) liiketoimintaan. Suomalaiset kaapelioperaattorit eivät toimi Digitan kaltaisina lähetyksen teknisinä tarjoajina, eivätkä ne laskuta lähettäjäyrityksiä jakelukapasiteetista tavalla, jota voitaisiin millään tavoin verrata Digitan toimintaan.

Alkuperäisen lähetyksen samanaikainen ja muuttamaton lähettäminen on kansainvälisten sopimusten (Bern 11bis artiklan 1 kappaleen 2 alakohta) ja direktiivien (SatCab direktiivin (93/83/ETY) ja verkkolähetyksdirektiivin (EU 2019/789) mukaan tekijänoikeudellisesti edelleen lähettämistä, johon tarvitaan oikeudenhaltijoiden lupa. Luvan hankkimista edelleen lähettämiseen on katsottu tarpeelliseksi helpottaa kollektiivisten lupamekanismien avulla, koska edelleen lähettämistä harjoittavan operaattorin on käytännössä mahdotonta hankkia kattavia ja oikeusvarmoja lupia suoran sopimisen keinoin kyseessä olevien teosten ja oikeudenhaltijoiden runsaslukuisuuden ja sopimusten tekemiseen käytettävissä olevan rajallisen ajan takia. Suomen tekijänoikeuslaissa edellä mainittua helpotettua ja keskitettyä kollektiivista luvan hankkimista on toteutettu edelleen lähettämiseen liittyvän sopimuslisenssin kautta (25 h §). Samankaltaista keskitettyä luvanantomekanismia (yhden luukun -periaate) toteutetaan Suomen tekijänoikeuslaissa myös verkkotallennuspalveluiden lisensoimisessa (25 l §). SatCab- ja verkkolähetyksdirektiivit edellyttävät pakollista kollektiivista hallinnointia rajat ylittävien lähetysten edelleen lähettämisen lisensointiin, jollainen verkkolähetyksdirektiivin implementoinnin yhteydessä tulee säätää tekijänoikeuslakiin.

Teema: Kotimaisten televisiokanavien edelleen lähettäminen

Jotta HE luonnoksen ja kotimaisten televisiokanavien edelleen lähettämiseen liittyviä asioita ja jännitteitä voi ymmärtää, on hyvä tuntee sen taustaa. HE luonnos ei ole syntynyt tyhjiöön, vaan se on pitkän historian looginen jatkumo.

Kotimaisten kanavien edelleen lähettämistä ei ole Suomessa koskaan lisensoitu toisin kuin kaikissa muissa EU-maissa kaapelijakelun alusta lähtien. Kaapelijakelun alkuvaiheessa palveluiden

lisensoimattomuus perustui tekijänoikeusjärjestöjen (Kopioisto ja Teosto) eduskunnalle antamiin sitoumuksiin. Näiden sitoumusten syyt ja perusteet eivät ole kaikilta osin tiedossa ja nykyisten toimijoiden arvioitavissa. Jälkikäteen voidaan todeta, että niiden antaminen saattoi olla merkittävä virhe oikeudenhaltijoiden kannalta. Sitoumusmenettelyn aikana kotimaisten kanavien kaapeliverkoissa tapahtuva edelleen lähettäminen kasvoi merkittävästi ja toimintaan osallistuvat tahot (lähettäjäyritykset, operaattorit ja taloyhtiöt) pääsivät hyötymään televisio-ohjelmien edelleen lähettämisestä ilman oikeudenhaltijoille maksettavia korvauksia toisin kuin samaan aikaan muissa verrokkimaissa, joissa kotimaisten kanavien kollektiivinen lisensointi vakiintui ja kerrytti oikeudenhaltijoille merkittäviä korvauksia. Tällä hetkellä edelleen lähettäminen on eurooppalaisten av-tekijänoikeusjärjestöjen merkittävin lisensointialue ja suurin osa edelleen lähettämisen korvauksista kertyy kunkin maan kotimaisten tv-kanavien lisensoinnista.

Toinen perussy syy kotimaisten televisiokanavien edelleen lähettämisen lisensoimattomuuteen oli se, että Suomen tekijänoikeuslaista poistettiin (1.1.2006) siirtovelvoitteen alaiseen edelleen lähettämiseen (25 i §) liittynyt tekijöiden korvausoikeus. Kun siirtovelvoite samaan aikaan ulottui kattamaan lähes kaikkien kotimaisten tv-kanavien edelleen lähettämisen, johti tämä tilanteeseen, jossa kotimaisten tv-kanavien edelleen lähettämisen lisensoiminen ei ollut mahdollista.

Tekijänoikeusjärjestöt Kopioisto, Teosto ja Gramex tekivät EU-komissiolle valituksen siirtovelvoitteeseen liittyvän tekijöiden korvausoikeuden EU-direktiivien vastaisesta poistamisesta (helmikuu 2007). Tämä johti siihen, että EU-komissio antoi Suomelle virallisen huomautuksen direktiivien vastaisesta lainsäädännöstä (helmikuu 2014), jonka seurauksena tekijöiden korvausoikeus palautettiin tekijänoikeuslain 25 i §:ään 1.6.2015.

Kun kävi ilmi, että siirtovelvoite tullaan palauttamaan tekijänoikeuslakiin, aloitti Kopioisto neuvottelutunnustelut kaapelioperaattoreiden kanssa lisensoinnin aloittamisesta. Kopioisto yritti yli kahden vuoden ajan aloittaa lisensointineuvotteluja operaattoreiden kanssa, siinä onnistumatta. Koska kaapelioperaattorit kiistivät lisensoinnin tarpeen, käynnisti Kopioisto oikeusprosessin asian ratkaisemiseksi. Tätä kirjoitettaessa tapauksen käsittely korkeimmassa oikeudessa on vielä kesken.

HE luonnos vaikuttaisi sisältävän lähes sellaisenaan kaapelioperaattoreiden ja joidenkin lähettäjäyritysten vuosien varrella käyttämiä lobbausargumentteja ja vielä kesken olevassa oikeusprosessissa esitettyjä väitteitä. HE luonnoksen toteutuminen esitettyssä muodossa toteuttaisi lähettäjäyritysten ja operaattorien pitkäaikaisen toiveen hävittää edelleen lähettäminen määrittelemällä se osaksi alkuperäistä lähettämistä. Tästä HE luonnoksessa on edelleen lähettämisen osalta kysymys ja se on sen julkilausumaton tavoite – käsitehämäys.

Edelleen lähettämisellä on oikeudenhaltijoille merkittävä taloudellinen merkitys. Kopioisto on aiemmin must carrysta säädettäessä ilmoittanut eduskunnan sivistys- ja liikennevaliokunnille vuonna 2014, että kotimaisten televisiokanavien edelleen lähettämisen lisensoinnin suuntaa antava tariffi

tulisi olemaan 0,0328 euroa/kotitalous/kanava. Kun huomioidaan, että Suomessa on tällä hetkellä noin 1 600 000 kaapelikotitaloutta ja 17 vapaasti vastaanotettavaa televisiokanavaa voidaan laskea, että vuosittainen lisensiointipotentiali olisi mittaluokaltaan noin 10,7 miljoonaa euroa vuodessa. Tämä on samaa suuruusluokkaa kuin vuodesta 2015 alkaen tekijänoikeuslakiin säädetyn sopimuslisenssin (25 l §) perusteella lisensoidun verkkotallennuspalvelun lisensiointitulo.

Verkkolähetysdirektiivi olisi implementoitavissa ja on jo implementoitu monissa maissa lähinnä teknisenä päivityksenä satelliitti- ja kaapelidirektiiviin, ilman merkittäviä poliittisia jännitteitä. Näin tulisi menetellä myös Suomessa. Suomessa ollaan kuitenkin edellä kuvatun taustan vuoksi tilanteessa, jossa HE luonnoksen seurauksena operaattoreiden mahdollisuus hyödyntää av-tekijöiden ja tuottajien tekemää sisältöä jatkossakin korvauksetta liiketoiminnassaan mahdollistettaisiin lain tasolla määrittelemällä televisiokanavien edelleen lähettäminen alkuperäiseksi lähettämiseksi. Näin ei ole menetelty missään muussa maassa, eikä sellaista ole tietojemme mukaan edes esitetty. Tämä ei missään nimessä ole nyt implementoitavan verkkolähetysdirektiivin tarkoitus. Se ei myöskään vastaa miltään osin sitä, miten edelleen lähettäminen on määritelty direktiiveissä ja kansainvälisissä sopimuksissa, EU-tuomioistuimen ratkaisussa ja mikä on ollut vakiintunut lisensiointikäytäntö muissa EU-maissa vuosikymmeniä. Tämä HE luonnoksen ei läpinäkyvästi ja peitellysti sisältämä oikeudenhaltijoiden vastainen lopputulos ei saa toteutua, eikä Suomessa voida kansallisesti säätää vastoin edellä mainittuja Suomea sitovia oikeuslähteitä. Ihmettelemme, miksi tekijänoikeusasioista vastaava ministeriö on päättänyt esittämään tältä osin näin virheellistä, puolueellista ja tekijävastaista implementointia. HE luonnos tulee tältä osin ehdottomasti palauttaa uudelleen valmisteluun.

HE luonnoksen yksityiskohtainen kommentointi teemoittain

Teema: edelleen lähettäminen

HE luonnoksen kirjaus sivulla 12:

”Edelleenlähetysellä tarkoitetaan direktiivin mukaan alkuperäisen lähetyksen samanaikaista, muuttamatonta ja lyhentämätöntä edelleenlähetystä muun osapuolen toimesta tai lukuun kuin sen lähetystoimintaa harjoittavan organisaation, joka lähettää alkuperäistä lähetystä”

Kommenttimme HE luonnoksen sivulla 12 olevaan kirjaukseen:

Edelleen lähettämisen käsite on kansainvälisesti hyvin vakiintunut ja sitä on määritelty muun muassa Bernin sopimuksessa (Bern 11bis artiklan 1 kappaleen 2 alakohta), SatCab - direktiivissä (93/83/ETY) ja nyt implementoitavassa verkkolähetysdirektiivissä edellä esitetysti. Määritelmän mukaan tulisi olla selkeää, mitä pidetään edelleen lähettämisenä. HE luonnos tulisi implementoida siten, että Bernin sopimuksen, SatCab direktiivin ja verkkolähetysdirektiivin selkeä määritelmä säilyisi kirkkaana ja johdonmukaisena läpi HE luonnoksen, eikä HE luonnoksen ehdotusta

25 f §:n säätämisestä edelleen lähettämisen kansainvälisesti vakiintuneen käsitteen vastaisesti voida toteuttaa.

HE luonnoksen kirjaus sivulla 30:

”Se, onko kysymys alkuperäisestä lähetyksestä vai lähetyksen edelleen lähettämisestä, ei siten määräydy sen mukaan, millä teknologialla lähetys tapahtuu. Ratkaisevaa on, kattavatko alkuperäistä lähetystoimintaa varten hankitut oikeudet jakelukanavan vai ei. Edelleen lähettämistä ei myöskään ole Suomessa pidetty mahdollisena ilman alkuperäistä lähetystä, jota voisi lähettää edelleen.”

Kommenttimme HE luonnoksen sivulla 30 olevaan kirjaukseen:

Mihin tämä esitetty väite perustuu? Tämä ei pidä paikkaansa. Toiminnan tosiasiallinen ja oikeudellinen luonne sekä toimijoiden rooli määrittelevät, onko kyse edelleen lähettämisestä. Sillä, mitä alkuperäisestä lähettämistä ja teknologioista on sovittu, ei ole merkitystä edelleen lähettämisen tekijänoikeudellisen arvioinnin suhteen.

Kuten yllä on todettu, edelleen lähettämisen kansainvälisten sopimusten ja direktiivien mukainen määritelmä on toiminnallinen, se edellyttää alkuperäistä lähettämistä, jota muu osapuoli edelleen lähettää. Edelleen lähettäminen ei ole kansallisesti määriteltävissä, se on jo kansainvälisesti sitovasti määritelty, eikä Suomi voi poiketa näistä määritelmistä.

HE luonnoksen sivulla 86 oleva kirjaus:

”Lähetyksen katsotaan tapahtuvan edelleen lähettäjän toimesta, kun edelleen lähettäjä tarjoaa pääsyn lähetykseen uudelle yleisölle omaan lukuunsa.”

Kommenttimme HE luonnoksen sivulla 86 olevaan kirjaukseen:

Tämä toteamus ei pidä tarkkaan ottaen paikkaansa. EUT:n oikeuskäytännön mukaan uuden yleisön vaatimus ei ole välttämätön edellytys edelleen lähettämiseksi.

Teema: pakollinen kollektiivinen hallinnointi

HE luonnoksen sivulla 30 oleva kirjaus:

”Verkkolähetyksdirektiivi ja satelliitti- ja kaapelidirektiivi edellyttävät, että oikeudet ovat hankittavissa pakollisen kollektiivisen lisensioinnin kautta.”

Kommenttimme HE luonnoksen sivulla 30 olevaan kirjaukseen:

Tämä toteamus ei pidä paikkaansa. Mainitut direktiivit edellyttävät, että oikeudenhaltijat voivat käyttää oikeuttaan myöntää tai evätä lupa edelleen lähettämiseen vain yhteishallinnointiorganisaation välityksellä. Tämä ei ole optio. Verkkolähetysdirektiivin edellyttämä pakollinen kollektiivinen hallinnointi tulee säätää tässä yhteydessä Suomen lakiin.

HE luonnoksen sivulla 30 oleva kirjaus:

Sivu 30: ”Verkkolähetysdirektiivissä on selvennetty, että Pohjoismaissa käytettyä sopimuslisenssijärjestelmää voidaan käyttää jatkossakin.”

Sivu 88: ”Edelleen lähettämiseen sovellettaisiin jatkossakin oikeuksien pakollista kollektiivista hallinnointia, jota on Suomessa toteutettu sopimuslisenssijärjestelmän avulla.”

Kommenttimme HE luonnoksen sivulla 30 olevaan kirjaukseen:

Mielestämme direktiivi ei sisällä selvennystä siitä, että Pohjoismaissa käytettyä sopimuslisenssijärjestelmää voidaan käyttää jatkossakin.

Suomessa tulee nyt käytössä olevan sopimuslisenssijärjestelmän sijaan ottaa käyttöön direktiivin edellyttämä pakollinen kollektiivihallinnointi. Tämä ei ole optio, vaan direktiivi edellyttää tämän säätämistä.

Direktiivi edellyttää tekijöiden yksinoikeutta edelleen lähettämiseen. Suomessa siirtovelvoitteen alaiseen edelleen lähettämiseen (25 i §) on säädetty vain korvausoikeus, joka palautettiin tekijänoikeuslakiin komission huomautuksen jälkeen 1.6.2015. Tässä yhteydessä tulee säätää tekijöille yksinoikeus myös siirtovelvoitteen alaiseen edelleen lähettämiseen (25 i §) direktiivin mukaisesti. Direktiivi edellyttää tätä, eikä kyseessä ole kansallisesti sovellettava optio.

Teema: Teknologianeutraalisuus

HE luonnoksen kirjaukset:

Sivu 29: ”Suomessa alkuperäiseen lähetystoimintaan ja edelleen lähettämiseen liittyvän sääntelyn lähtö- kohtana on teknologianeutraalisuus.”

Sivu 30: ”Huolimatta siitä, että sääntelyn lähtökohtaa on Suomessa pidetty teknologianeutraalina, tekijän- oikeuslain kirjoitustapaa ei kaikilta osin voida pitää teknologianeutraalina. Nyt kun EU:n sääntelykehys on muuttunut yhä teknologianeutraalimmaksi, tekijänoikeuslain säännösten muotoiluissa on tarpeen ottaa huomioon tämä kehityssuunta ja päivittää käytettyjä käsitteitä.”

Sivu 31: Yleiset säännökset radio- ja televisiolähetysten edelleen lähettämistä säädetään tekijänoikeuslain 25 h §:ssä. Säännökset koskevat sanamuotonsa mukaan ainoastaan kaapeleitse tapahtuvaa edelleen lähettämistä. Säännösten sanamuotoa on tältä osin direktiivin valossa päivitettävä.”

Sivu 34: ”Edelleen lähettämisen osalta sääntelyn tekniikkaneutraali lähtökohta vahvistettaisiin poistamalla viittaukset kaapelitse tapahtuvaan edelleen lähettämiseen.”

Sivu 43: ”Suomessa on perinteisesti tulkittu edelleen lähettämisen teknologianeutraalisti, ...”

Sivu 86: ”Pykälää ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan verkkolähetysdirektiivin vaatimuksia, erityisesti sääntelyn tekniikkaneutraalisuuden osalta.”

Kommenttimme HE luonnoksen sivulla 29, 30, 31, 34, 43 ja 86 oleviin kirjauksiin:

Pitää paikkansa, että edelleen lähettämiseen liittyvän sääntelyn lähtökohtana on teknologianeuraalisuus. Kopiosto ry on edelleen lähettämistä lisensioivana sopimuslissenssijärjestönä tarjonnut edelleen lähetyslupia teknologianeutraalisti eri jakelutekniikoille vakiintuneesti jo toistakymmentä vuotta.

Päinvastoin kuin HE luonnoksessa on väitetty, tekijänoikeuslain 25 h §:n 1 momentti nimenomaan on sanamuotonsa mukaan teknologianeutraali. Siinä ei mainita sanaa ”kaapeleitse” lainkaan.

TekL 25 h § 1 mom. :

”Radio- tai televisiolähetykseen sisältyvän teoksen saa lähetystä muuttamatta sopimuslissenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, lähettää edelleen yleisön vastaanotettavaksi samanaikaisesti alkuperäisen lähetyskän kanssa.”

Tekijänoikeuslain 25 h §:n 2 ja 3 momenteissa mainitaan ”kaapeleitse”. Tämä johtuu siitä, että kyseiset momentit liittyvät SatCab-direktiivin (93/83/ETY) edellyttämällä tavalla ainoastaan rajat ylittävien lähetysten kaapeleitse tapahtuvaan edelleen lähettämiseen Suomessa.

Tekijänoikeuslain 25 h §:n 2 momentilla on toteutettu SatCab-direktiivin vaatimus siitä, että lähettäjäyhtiölle siirtyneet oikeudet on rajattava pakollisen kollektiivihallinnon ulkopuolelle. Vastaava vaatimus sisältyy verkkolähetysdirektiiviin, minkä vuoksi 2 momenttia ei voida esitetysti poistaa. Esityksen mukainen 2 momentin poistaminen olisi SatCab-direktiivin ja verkkolähetysdirektiivin vastaista ja johtaisi tilanteeseen, jossa lähettäjäyhtyritykselle siirtyneet oikeudet olisivat sopimuslissenssin piirissä direktiivin vastaisesti.

Koska verkkolähetyksdirektiivi laajentaa myös rajat ylittävien lähetysten edelleen lähettämisen teknologianeutraaliksi, tulee nykyisen 25 h §:n 2 ja 3 momenteista poistaa sana ”kaapeleitse”. Tämä riittää direktiivin implementointiin.

Teema: kotimaisten lähetysten edelleen lähettäminen

HE luonnoksen sivulla 13 oleva kirjaus :

”Direktiivi koskee maantieteelliset rajat ylittävää lähetystoimintaa, mutta selvyyden vuoksi direktiivin 7 artiklassa todetaan, että jäsenvaltiot voivat soveltaa säännöksiä myös niissä tilanteissa, joissa lähetystoiminta ei ole maantieteellisiä rajoja ylittävää.”

”Sen sijaan ehdotuksessa hyödynnettäisiin direktiivin tarjoamaa liikkumavaraa säätää, että edelleen lähettämistä koskevia sääntöjä voidaan soveltaa myös silloin, jos sekä alkuperäinen lähetystoiminta että edelleen lähettäminen tapahtuu Suomessa.”

Kommenttimme HE luonnoksen sivulla 13 olevaan kirjaukseen:

On hyvä, että artikla 7 mukaista optiota käytetään ja siten sovelletaan verkkolähetyksdirektiivin III luvun ja SatCab-direktiivin III luvun sääntöjä tilanteisiin, joissa alkuperäinen lähetys ja edelleen lähetys tapahtuvat molemmat Suomessa. Tältä osin on huomattava, että Suomen tekijänoikeuslaki on jo nykyisin ollut neutraali sen suhteen, onko kyse ulkomaisen vai kotimaisen lähetysten edelleen lähettamisestä. Molempiin sovelletaan kollektiivista hallinnointia.

Teema: Tapa, jolla edelleen lähettäjä saa signaalin, ei ole oikeudellista merkitystä

HE luonnoksen kirjaukset:

Sivu 13: ”Samaan tapaan direktiivin 2 artiklan 2 kohdassa todetaan, että tavalla, jolla edelleenlähetysten toteuttava osapuoli saa ohjelmasignaalit lähetystoimintaa harjoittavalta organisaatiolta edelleenlähettämistä varten, ei ole merkitystä.”

Sivu 86: ”Tavalla, jolla edelleen lähettäjä saa signaalin, ei ole oikeudellista merkitystä”

Kommentit HE luonnoksen sivulla 13 ja 86 oleviin kirjauksiin:

Direktiivi on tältä osin hyvin selkeä lausueessaan, että kun lähetystoimintaa harjoittavat organisaatiot lähettävät ohjelmasignaalin suoraan yleisölle ja näin toteuttavat alkuperäisen välittämisen ja

samanaikaisesti myös siirtävät signaalit toisille organisaatioille suoran siirron menetelmällä esimerkiksi varmistaakseen signaalien laadun edelleen lähetystä varten, näiden muiden organisaatioiden toteuttamat lähetykset katsotaan yleisölle välittämiseksi, joka on erillinen lähetystoimintaa harjoittavan organisaation toteuttamasta välittämisestä. Näissä tilanteissa olisi sovellettava verkkolähetydirektiivissä ja SatCab-direktiivissä (93/83/ETY) vahvistettuja edelleen lähetystä koskevia sääntöjä.

Verkkolähetydirektiivissä todetaan selkeästi, että riippumatta tavasta, jolla edelleen lähetysten toteuttava osapuoli saa ohjelmasignaalit ei ole vaikutusta sen arvioimiseen, onko kyse edelleen lähettämisestä vai ei. Se, että tämä todetaan nyt direktiivissä ja implementoidaan Suomen tekijänoikeuslakiin, on hyvä ja selkiyttävä asia. Kopioston kantana on aina ollut se, että tällä teknisellä seikalla ei ole vaikutusta edelleen lähettämisen tekijänoikeudelliseen tulkintaan, kuten verkkolähetydirektiivissä nyt selkeästi todetaan ja on ollut pohjoismainen käytäntö jo pitkään.

HE luonnoksen 25 f § on ongelmallinen, koska se hävittää edellä kuvatun, verkkolähetydirektiivin mukaisen edelleen lähettämisen määrittelemällä se alkuperäiseksi lähettämiseksi. Tämä toteutuu sitä kautta, että HE luonnoksen 25 f §:n mukaan maanpäällisessä lähetysverkossa tapahtuvan lähettämisen kanssa samanaikaisesti tapahtuva jakelu ei olisikaan edelleen lähettämistä - jota se direktiivien ja kansainvälisten sopimusten mukaan on - vaan alkuperäistä lähettämistä.

HE luonnoksen 25 f § on SatCab- ja verkkolähetydirektiivien ja Bernin sopimuksen (11bis artiklan 1 kappaleen 2 alakohta) vastainen, eikä niin voida Suomessa kansallisesti säännellä.

HE luonnoksen 25 f §:n toteutuminen merkitsisi av-oikeudenhaltijoille erittäin merkittävän, noin 10-20 miljoonan vuotuisen lisensiointipotentialin menettämistä.

Teema: Lähettäjäyhtiön suostumus

HE luonnoksen kirjaukset:

Sivu 30: ”Edelleen lähettäminen on kuitenkin sallittua ainoastaan silloin, kun alkuperäisestä lähetyksestä vastaava lähettäjäyhtiö antaa edelleen lähetykseen luvan.”

Sivu 86: ” Edelleen lähettäminen edellyttää siten alkuperäistä lähetystä, jota lähetetään edelleen, ja suostumusta edelleen lähettämiseen lähettäjäyhtiöltä, jonka toimesta tai valvonnassa ja vastuulla alkuperäinen lähetys on tapahtunut.”

”Pykälän 1 momentissa myös selvennettäisiin, että radio- ja televisiolähetyksiin sisältyvän teoksen edelleen lähettäminen edellyttää teoksen tekijöiden lisäksi myös lähettäjäyhtiön suostumusta.

Muutos olisi linjassa voimassa olevan 48 §:n kanssa, jossa säädetään lähettäjäyhtymien yksinoikeudesta lähetykseensä. Säännös vastaa verkkolähetyksidirektiivin 4 artiklan 1 kohtaa, jossa edellytetään, että ohjelmiin liittyvät oikeudet hallinnoidaan pakollisen kollektiivisen hallinnoinnin kautta, sekä direktiivin 5 artiklan 1 kohtaa, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että oikeuksien pakollista kollektiivista hallinnointia ei sovelleta lähetystoimintaa harjoittavien organisaatioiden omia lähetyksiä koskeviin edelleenlähetysoikeuksiin siitä riippumatta, ovatko kyseiset oikeudet niiden omia vai ovatko oikeudenhaltijat siirtäneet kyseiset oikeudet niille.”

Kommentit HE luonnoksen sivulla 30 ja 86 oleviin kirjauksiin:

Tekijänoikeuslain 48 §:n mukaan radio- tai televisiolähetystä ei lähettäjäyhtymien suostumuksetta saa lähettää edelleen. Tästä seuraa, että edelleen lähettäminen ei ole sallittua ilman lähettäjäyhtymien lupaa. Erillisen lähettäjäyhtymien epämääräisen ja epätäsmällisen ”suostumuksen” vaatimusta sopimuslisenssiluvan myöntämisen yhteyteen ei siten ole esitetyn mukaisesti tarpeen. Myöskään verkkotallennuspalveluja koskevassa pykälässä (25 l §) ei ole mainintaa siitä, että verkkotallennuspalveluihin tarvitaan lähettäjäyhtymien lupa. Tämä käy ilmi 48 §:n kautta – verkkotallentaminen ei ole mahdollista ilman lähettäjäyhtymien lupaa. Tähän liittyvä maininta ei ole tarpeen muiden oikeudenhaltijoiden, kuin lähettäjäyhtymien oikeuksien lisensiointia käsittelevään pykälään, eikä se asiallisesti kuulu sen piiriin.

Voimassa olevan lain mukaan lähettäjäyhtymien lupa lähetyksen edelleen lähettämiseen on tarpeen vain, kun kyse on toisesta ETA-maasta peräisin olevan lähetyksen edelleen lähettämisestä. Tältä osin esitetään nyt muutosta siten, että suostumusta edellytetään myös kotimaiselta lähettäjäyhtymiltä.

Esitetyssä muodossa 25 h §:n 2 momentti on myös epätäsmällinen sen suhteen, että liittykö lähettäjäyhtymien suostumus sopimuslisenssin käyttämiseen vai lähettäjäyhtymien signaali-oikeuteen (48§).

Joka tapauksessa nykyisen 25 h § 2 momentin mukaisesti lähettäjäyhtymille siirtyneet oikeudet tulee olla direktiivien edellyttämällä tavalla pakollisen kollektiivihallinnoinnin ulkopuolella. Verkkolähetyksidirektiivissä tämä vaatimus on artiklassa 5. TekL 25 h §:n 2 momentin poistamista ja korvaamista lähettäjäyhtymien suostumuksella ei mitenkään voida tulkita siten, että lähettäjäyhtymille siirtyneet oikeudet ovat pakollisen kollektiivihallinnoinnin ulkopuolella.

Edellä mainitusta syystä nykyinen 25 h §:n 2 momentti tulee säilyttää, jotta on selvää, että lähettäjäyhtymille siirtyneet oikeudet eivät kuulu sopimuslisenssiluvan piiriin direktiivien edellyttämällä tavalla. Teknologianeutraaliuden myötä 2 momentista voidaan poistaa sanat ”kaapeleitse”.

HE luonnoksen sivulla 87 oleva kirjaus:

Sivu 87: ”Voimassa olevan 25 h §:n 2 momentin mukaan 1 momentissa säädettyä ei sovelleta muusta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta peräisin olevaan lähetykseen sisältyvän teoksen edelleen lähettämiseen kaapeleitse, jos sen tekijä on luovuttanut oikeuden sen edelleen lähettämiseen kaapeleitse sille lähettäjäyrittäjälle, jonka lähetystä edelleen lähettäminen koskee. Säännöksellä on varmistettu, että lähettäjäyrittäjä voi estää ohjelmansa edelleen lähettämisen kaapeleitse sille maantieteelliselle alueelle, jolle se on itse hankkinut lähetysoikeuksia. Säännös olisi tarpeeton siltä osin, kuin voimassa olevan 48 §:n 1 momentin ja 25 h §:n 1 momenttiin ehdotettavan muutoksen mukaisesti lähetyksen edelleen lähettäminen edellyttää lähettäjäyrittäjän suostumusta.”

Kommenttimme HE luonnoksen sivulla 87 olevaan kirjaukseen:

Esitetty tulkinta ei mielestämme pidä paikkaansa. Säännöksellä on varmistettu SatCab-direktiivin (93/83/ETY) implementoinnin yhteydessä, että kyseisen direktiivin artiklan 10 mukainen pakollinen kollektiivihallinnointi ei ulotu lähettäjäyhtiölle siirtyneisiin oikeuksiin.

Sama vaatimus sisältyy siis nyt myös verkkolähetykdirektiiviin (artikla 5), minkä vuoksi TekL 25 h §:n 2 momenttia ei voida poistaa esitetysti.

Teema: Verkko-oheispalvelujen tarjoaminen olisi edelleen lähettämistä

HE luonnoksen kirjaukset:

Sivu 31: ”Edelleen lähettämiseen liittyy myös kansallisia muutostarpeita. Nykyinen tekijänoikeuslaki ei mahdollista sitä, että alkuperäisen lähetystoiminnan harjoittajan tarjoamat verkko-oheispalvelut voitaisiin lähettää edelleen.”

Sivu 43: ”Ehdotuksella olisi tältä osin merkittävää vaikutusta ainoastaan siltä osin, että ehdotukseen on sisällytetty mahdollisuus hankkia lupa sopimuslisenssijärjestelmän nojalla myös lähettäjäyrittäjän verkko-oheispalvelun edelleen lähettämiseksi rajatulle yleisölle. Nykytilanteessa tekijänoikeuslaki ei mahdollista, että tekijänoikeuden yhteishallinnointiorganisaatio voisi myöntää lupaa verkko-oheispalveluiden edelleenlähettämiseen.”

Sivu 86: ”Pykälää ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan verkkolähetykdirektiivin vaatimuksia, erityisesti sääntelyn tekniikkaneutraalisuuden osalta. Pykälää muutettaisiin myös sisällöllisesti sen varmistamiseksi, että edelleen lähettäminen voisi koskea myös 25 f §:ssä tarkoitettun oheispalvelun edelleen lähettämistä.”

Kommentit HE luonnoksen sivulla 31 ja 43 oleviin kirjauksiin:

Nykyinen tekijänoikeuslaki ei mahdollista verkko-oheispalvelujen edelleen lähettämistä. Verkko-oheispalvelujen tarjoaminen ei ole edelleen lähettämistä. Ei ole mahdollista kansallisesti säätää, että jokin mikä ei ole edelleen lähettämistä, olisi sitä. Edelleen lähettämässä on kyse yleisölle

välittämisestä. Verkko-oheispalveluissa on kyse pyynnöstä tapahtuvasta yleisölle välittämisestä ja kappaleen valmistamisesta, jotka eivät ole lähettämistä eivätkä voi olla edelleen lähettämistä. On syytä huomata, että toisin kuin HE luonnoksessa väitetään, verkkolähetysdirektiivi ei sisällä esitettyä vaatimusta eikä se tätä myöskään mahdollista.

Edelleen lähettämisen käsite ei ole kansallisesti määriteltävissä. Suomen lain tulee olla Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten (Bern) ja EU direktiivien mukainen (SatCab, verkkolähetysdirektiivi ja InfoSoc). Oheispalvelut eivät kuulu edelleen lähettämisen määritelmän piiriin aiemmin kuvatuista syistä, eikä niitä voida kansallisesti säätää edelleen lähettämisen käsitteeseen kuuluviksi.

EU:ssa on nähty tarpeelliseksi helpottaa oikeuksien hankkimista televisio-ohjelmien edelleen lähettämiseen ja sen vuoksi on säädetty SatCab-direktiivi ja verkkolähetysdirektiivi. Verkko-oheispalvelujen osalta ei ole nähty vastaavaa tarvetta.

Edelleen lähettämistä lisensoivana järjestönä toimiminen edellyttää sitä, että kyseisellä järjestöllä on merkittävä määrä kyseisen alan tekijöiden edelleen lähettämisen oikeuksia hallinnoitavanaan. Esimerkiksi Kopiostolla on laaja kotimainen ja kansainvälinen edustavuus edelleen lähettämiseen liittyen. Oheispalveluiden lisensointi edellyttäisi laajasti kappaleen valmistamisen ja yleisölle välittämisen on-demand oikeuksia, joita edelleen lähettämistä hallinnoivilla tekijänoikeusjärjestöillä ei välttämättä ole hallinnoinnissaan. Jo pelkästään tästä syystä oheispalvelujen kollektiivinen lisensointi sopimuslisenssin avulla HE luonnoksen esittämällä tavalla ei onnistuisi pelkästään edelleen lähettämiseen liittyvän pykälän muuttamisen kautta – joka olisi lisäksi edellä kuvatulla tavalla kansainvälisten sopimusten, EU direktiivien ja EUT:n ratkaisujen vastaista.

HE luonnoksen kirjaukset:

Sivu 31: ”Maarajoitukset liittyvät siihen, että lähetystoiminnan harjoittajat ovat hankkineet ainoastaan maantieteellisesti rajoitettuja oikeuksia ja näin ollen lähetystoiminnan harjoittajat ovat velvollisia rajoittamaan yleisön pääsy ohjelmiin. Kyseisiä maarajoituksia voidaan sinänsä ohittaa VPN-palvelujen avulla, mutta tällöin eivät tekijänoikeuden haltijat kuitenkaan saa käytöstä asianmukaisia korvauksia. Asiasta aiheutuu ongelmia erityisesti Ahvenanmaalla, jolla on läheiset kulttuuriset ja kielelliset suhteet Ruotsiin. Ahvenanmaalla voidaan edelleen lähettää Ruotsin television (SVT) lähetyksiä, mutta tällä hetkellä sopimuslisenssin turvin ei ole mahdollista sopia SVT:n verkko-oheispalveluiden (SVT Play) edelleen lähettämistä Ahvenanmaalla.”

Sivut 34-35: ”Tekijänoikeuslain 25 h §:ää ehdotetaan myös muutettavaksi siten, että sopimuslisenssin perusteella olisi mahdollista lähettää edelleen myös lähettäjäyrityksen oheispalvelua. Sääntelytarve juontaa tältä osin juurensa Ahvenanmaan esille tuomaan ongelmaan, jonka mukaan Ruotsin television oheispalvelu SVT Play ei maarajoituksista johtuen ole saatavilla Ahvenanmaalla.”

Kommentit HE luonnoksen sivulla 31, 34 ja 35 oleviin kirjauksiin:

HE luonnoksessa esitetyt perustelut tuntuvat hyvin erikoisilta. Ongelmana tunnutaan pitävän sitä, että Ruotsin lähettäjäyrittäjä SVT on toimintaansa säätelevän lain mukaisesti ostanut käyttöönsä sellaiset oikeudet, jotka kattavat vain Ruotsin alueen, eivätkä SVT Play palvelut näy Suomessa, Ahvenanmaalla. Onko tällainen, naapurimaassa harjoitettava sopimustoiminta ”ongelma” Suomessa? Sopimuslisenssiä esitetään käytettäväksi tämän sopimusvapauden ja suoran sopimisen yli.

Maarajoitukset johtunevat tuotantoyhtiöiden ja lähettäjäyhtiöiden sopimuksista. Ei kai sitä voidaan käyttää perusteluna, että koska esimerkiksi VPN-palvelujen avulla voidaan rajoituksia laittomasti kiertää, ohitetaan naapurimaahan, Suomeen säädettävän sopimuslisenssin avulla oikeudenhaltijoiden ja käyttäjien tahtotila. Saati perustella tällä tavalla vakiintuneiden tekijänoikeuskäsitteiden ja sopimusvapauden syrjäyttämistä.

HE luonnoksen kirjaukset:

Sivu 66: ”Tanskan tekijänoikeuslain 35 §:n 5 momentin mukaan sopimuslisenssin nojalla voidaan lähettää edelleen myös ohjelmia, jotka ovat saatavilla siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana (ns. on demand -pohjaisesti). Edellytyksenä on, että edelleen lähettämisen yleiset edellytykset täyttyvät. Tanskan malli on erityisen kiinnostava juuri edelleen lähettämiseen liittyvän aika-aspektin osalta, sillä edelleen lähettämisen samanaikaisuuskriteerin katsotaan täyttyvän, jos edelleen lähetetty ohjelma on saatavilla samaan aikaan, mukaan lukien samanmittaisen ajan, kuin alkuperäinen ohjelma. Tanskan säännös mahdollistaa näin ollen lähettäjäyrittäjien verkko-oheispalveluissa julkaistujen ohjelmien edelleen lähettämisen.”

Sivu 86: ”Käytännössä oheispalvelun samanaikainen ja muuttamaton edelleen lähettäminen voidaan toteuttaa ns. peilisivuston (”mirror site”) avulla, mikä takaa sen, että aineisto on yleisön saatavilla vain sen ajan ja siinä muodossa kuin se on saatavilla alkuperäisellä alustalla.” ”Ehdotettu ratkaisu vastaisi Tanskan tekijänoikeuslain 35 §:n 5 momentin sääntelymallia.”

Kommentit HE luonnoksen sivulla 66 ja 86 oleviin kirjauksiin:

Kahden on demand -palvelun tarjoaminen samanaikaisesti kahden eri toimijan toimesta ei ole sama asia kuin alkuperäisen lähetyksen samanaikainen ja muuttamaton edelleen lähettäminen. Tällaiselle tulkinnalle ei ole saatavissa verkkolähetysdirektiivistä tai mistään muistakaan oikeuslähteistä minkäänlaista tukea.

Toisin kuin HE luonnoksessa väitetään, ehdotettu ratkaisu ei vastaa Tanskan tekijänoikeuslain 35 §:n 5 momentin sääntelymallia, saati että peilisivuston tarjoamista pidettäisiin Tanskassa edelleen lähettämisenä. Tältä osin esitetty tulkinta on pahasti virheellinen. Tanskan tekijänoikeuslain 35 § 5 momentilla on mahdollistettu peilisivustojen lisensointi sopimuslisenssin nojalla, mutta ei tosiaan HE luonnoksen väittämällä tavalla edelleen lähettämisenä, koska kyse ei tekijänoikeudellisesti ole

eikä voi olla edelleen lähettämistä. Tanskan tekijänoikeuslain 35 §:n 5 momentissa todetaan lisäksi nimenomaisesti, että sopimuslissenssilupa kattaa myös kappaleen valmistamisen.

Lisäksi on syytä huomioida, että Tanskassa oheispalvelujen lissensiointi erityisen sopimuslissenssin nojalla on käytännössä koskenut ainoastaan tanskalaisten lähettäjäyhtiöiden verkko-oheispalveluja Tanskassa – ei rajat ylittäviä palveluita.

Sen sijaan Tanskassa on erittäin pitkälle kehittynyt ja vakiintunut edelleen lähetystoiminta, jota on vuosikymmeniä lissensioitu kattavasti myös kotimaisten televisiolähetysten osalta Tanskan tekijänoikeuslain 35 §:n perusteella. Mikäli HE luonnos päättyisi laiksi Suomessa, ei tähän olisi käytännössä enää mahdollisuuksia Suomessa.

Teema: 25h §:n 4 momentin poistaminen ja muutos 48 §:ään

HE luonnoksen sivulla 86 oleva kirjaus:

Sivut 87-88: ”Pykälän 4 momentti ehdotetaan poistettavaksi. Voimassa olevan momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettuja sopimuslissenssisäännöksiä sovelletaan johtimitse lähetettävään radio- tai televisiolähettykseen vain, jos alkuperäinen lähetys on peräisin muusta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta. Säännös on epäselvä ja sitä on mahdollista tulkita niin, että sopimuslissenssijärjestelmään ei ole mahdollista tukeutua silloin, kun kysymys on Suomesta peräisin olevan lähetyksen edelleen lähettämistä. Lisäksi momentissa oleva erottelu, tapahtuuko alkuperäinen lähetys johtimitse vai johtimitta, on omiaan aiheuttamaan tulkintaongelmia. Ehdotetun muutoksen tarkoituksena on selventää sääntelyä ja muuttaa sääntelyä tältä osin teknologianeutraaliksi.”

Kommentti HE luonnoksen sivulla 87-88 oleviin kirjauksiin:

Kyseinen 4 momentti ei ole epäselvä. Se tarkoittaa, että kotimaista alkuperäistä kaapelilähetystä ei voida sopimuslissenssin nojalla edelleen lähettää. Verkkolähetysdirektiivi ei edellytä 4 momentin poistoa, eikä sitä ole tarpeen poistaa.

HE luonnoksen sivulla 98 oleva kirjaus:

Sivu 98: ”Lisäksi viittausta 25 h §:ään muutettaisiin siten, että viittaus koskisi koko pykälää eikä ainoastaan sen 1 momenttia. Momentista poistettaisiin myös sana ”kaapeleitse” edelleen lähettämisen yhteydessä sekä säännös, jonka mukaan muusta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta peräisin olevan lähetyksen edelleen lähettämiseen sovelletaan 25 h §:n 1 momentin ja 25 i §:n 1 momentin säännösten sijasta, mitä 25 h §:n 3 momentissa säädetään. Muutos on linjassa 25 h §:ään ehdotettujen muutosten kanssa.”

Kommentti HE luonnoksen sivulla 98 olevaan kirjaukseen:

Voimassa olevan TekL 48 §:ssä olevien viittaussäännösten mukaan lähettäjäyhtiön lupa lähetyksen edelleen lähettämiseen on tarpeen vain, kun lähetys on peräisin muusta ETA-valtiosta. Toisin sanoen kotimaisen lähetyksen edelleen lähettämiseen ei tarvita lähettäjäyhtiön lupaa. HE luonnoksessa esitetyillä muutoksilla TekL 25 h §:ään ja 48 §:n viittaussäännöksiin tämä oikeustila on tarkoitus muuttaa siten, että myös kotimaisen lähettäjäyhtiön suostumus vaaditaan sen lähetyksen edelleen lähettämiseen.

Edellä todettua muutosta ei HE luonnoksessa mitenkään tuoda ilmi, saati perustella syitä esitetylle muutokselle. Vaikuttaa siltä, että muutos on tarkoitus tehdä huomiota herättämättä.

Vastustamme esitettyä muutosta, koska asiasta ei avoimesti kerrota eikä muutokselle esitetä miltään osin perusteluja.

8.1. Tekijän korvausoikeus ja korvausten kohtuullistaminen

Esitys sisältää muutoksia tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden aseman parantamiseksi hyödyntämissopimuksissa. DSM-direktiivin 18 artiklassa säädetään yleisestä periaatteesta, jonka mukaan tekijä tai esittävä taiteilija on oikeutettu asianmukaiseen korvaukseen teosten kaupallisesta hyödyntämisestä, ja 20 artiklassa korvausta koskevan sopimusehdon sovittelusta muuttuneista olosuhteista johtuen. Voimassa olevan tekijänoikeuslain 29 §:ssä säädetään (direktiiviä laajemmin) kohtuuttoman sopimusehdon sovittelusta, ja pykälän perusteella on mahdollista kohtuullistaa niin alun perin kohtuutonta sopimusehtoa kuin reagoida muuttuneista olosuhteista johtuvaan kohtuullistamistarpeeseen. Näin ollen ehdotetaan vain huomioon otettavien kriteerien laajentamista vastaamaan paremmin direktiivissä lueteltuja arviointikriteerejä. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Kopiosto ei vastaa tähän kysymykseen. Kopioston jäsenjärjestöt ilmaisevat omissa lausunnoissaan kantansa.

8.2. Tekijän oikeus selvitykseen teosten kaupallisesta hyödyntämisestä

Ehdotetun tekijänoikeuslain 30 §:n tarkoituksena on turvata tekijälle mahdollisuus saada tietoa teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä. Kysymys on uudesta, pakottavasta säännöksestä. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Kopiosto ei vastaa tähän kysymykseen. Kopioston jäsenjärjestöt ilmaisevat omissa lausunnoissaan kantansa.

8.3. Tekijän oikeus perua oikeudenluovutus

Ehdotetussa 31 §:ssä säädettäisiin tekijän oikeudesta perua oikeudenluovutus, mikäli teosta ei ole hyödynnetty laissa säädetyssä ajassa. Kysymys on pakottavasta säännöksestä, mistä johtuen nykyiset tahdonvaltaiset, teostyyppikohtaiset säännökset poistettaisiin tekijänoikeuslaista. Ainoana poikkeuksena olisivat elokuvateoksia koskevat säännökset, jotka säilyisivät ennallaan, mutta muuttuisivat pakottaviksi. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Kopiosto ei vastaa tähän kysymykseen. Kopioston jäsenjärjestöt ilmaisevat omissa lausunnoissaan kantansa.

8.4. Kustannussopimuksia koskevasta erityissäätelystä

Ehdotetussa 35 – 37 §:ssä säädettäisiin kustannussopimuksista. Säännöksiä on muutettu tavoitteena modernisoida voimassa olevia kustannussopimukseen liittyviä säännöksiä. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Kopiosto ei vastaa tähän kysymykseen. Kopioston jäsenjärjestöt ilmaisevat omissa lausunnoissaan kantansa.

8.5. Tekijän oikeus rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli

Ehdotetussa 38 §:ssä säädettäisiin tekijän oikeudesta rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

- Rinnakkaistallennusta koskeva esitys tulee poistaa kokonaan lakiesityksestä.
- Ehdotettu säännös ei perustu mihinkään direktiiviin.
- Ehdotettu säännös on tekijän perusoikeuksien, suhteellisuusperiaatteen ja sopimusvapauden vastainen.
- Esityksen perusteluissa ei ole huomioitu lainkaan sopimusoikeudellisia sitovia periaatteita ja kansainvälisissä sopimuksissa lainvalintaa koskevia tilanteita.

Ehdotettu säännös tieteellisen artikkelin rinnakkaistallentamisesta ei perustu nyt implementoitavaan DSM-direktiiviin eikä myöskään aikaisempiin direktiiveihin. Säännöksen säätämiseksi ei ole perusteita, minkä vuoksi se tulee poistaa esityksestä.

On tärkeää, että tutkijat saavat itse päättää, miten heidän tekemiään tekijänoikeudellisesti suojattuja tuotoksia hyödynnetään ja missä niitä julkaistaan. Tutkijoiden tekijänoikeuksilla on erityinen yhteys tutkimuksen ja korkeimman opetuksen vapauteen. Tutkimuksen vapautta ei ole ilman oikeutta päättää julkaisutavasta ja -kanavista. Tekijänoikeudet kuuluvat myös tutkijan perusoikeudellisesti suojattuihin varallisuusoikeuksiin.

Luonnoksen s. 31 viitataan, että Suomen sitoumukset tutkimusartikkelien avoimeen julkaisemiseen edellyttäisivät, että rinnakkaistallentaminen avoimiin julkaisuarkistoihin maksutta kaikkien saataville mahdollistetaan nykyistä paremmin. Luonnoksessa ei kuitenkaan yksilöidä, mihin sitoumuksiin perustuu sellainen edellytys, että kaikki tieteelliset artikkelit pitäisi julkaista maksutta kaikkien saatavilla. Tällaisia sitoumuksia ei sisälly ainakaan mihinkään Suomea sitovaan kansainväliseen sopimukseen tai lainsäädäntöön.

Taustalla on ilmeisesti keskustelu tieteen avoimuudesta. Viime vuosina tieteen avoimuuden nimissä on alettu vaatimaan, että kaikkien tieteellisten julkaisujen pitäisi olla saatavilla ilmaiseksi. Tieteen avoimuus ja julkaisuus eivät vaadi maksuttomuutta. Tieteen avoimuus tarkoittaa mahdollisuutta päästä tutkimustiedon äärelle, ei julkaisujen ilmaista saatavuutta. Ei ilmaisia julkaisuja ole olemassakaan. Kaikki palvelut ja julkaisu vaativat resursseja, ylläpitoa ja laadunvalvontaa. Vaatimukset ilmaisesta saatavuudesta ovat omiaan vaarantamaan kansallisen tiedekustantamisen, pahimmassa tapauksessa kotimaiset tiedejulkaisut vähitellen lakkaavat kokonaan.

Rinnakkaistallentaminen puuttuu kohtuuttomasti tekijän omaisuuden suojaan, tutkimuksen ja korkeimman opetuksen vapauteen, kustantajien elinkeinovapauteen sekä yksilöiden sopimusvapauteen. Yksilön varallisuusoikeuksiin kuuluvan oikeuden ja sananvapauden rajoittaminen ja kaventaminen esitetyllä tavalla vaatii tarkempia perusteluja ja myös kolmen kohdan testin arvioimista. Kyse ei ole varsinaisesti tekijän oikeudesta vaan tekijän 2 §:n yksinoikeuden kaventamisesta ja perusoikeuksiin kuuluvien oikeuksien rajoittamisesta. TekL 2 §:n mukaisesti yksinoikeuksiin kuuluu oikeus päättää, missä ja miten tekijä haluaa julkaista teoksensa. Tekijällä tulee olla myös rajoittamaton oikeus halutessaan luovuttaa yksinomaisia julkaisu-oikeuksia haluamalleen taholle. Tätä oikeutta ei voi rajoittaa ilman painavia perusteita.

Säännöksen 2 momentin mukaan, vaikka teoksella olisi useita tekijöitä, jokainen tekijä saisi rinnakkaistallentaa artikkelin riippumatta muiden tekijöiden suostumuksesta. Tämä loukkaa merkittävästi muiden tekijöiden oikeuksia, eikä miltään osin täytä tekijänoikeuslain 2 §:n oikeuksien rajoittamista koskevan kolmen kohdan testin vaatimuksia. Rinnakkaistallennusoikeus ei voi olla

riippumaton yhteisteoksen kohdalla muiden tekijöiden oikeuksista. Tämä on myös vastoin TekL 6 §:n yhteisteoksen säännöksiä. Tältä osin lakiesityksessä ei ole mitään mainintaakaan.

Esityksen perusteluissa ei ole huomioitu lainkaan tyypillisiä tilanteita, joissa tutkijan tekemään julkaisusopimukseen liittyy elementtejä Suomen tai EU:n ulkopuolisiin maihin, esimerkiksi jos kustantaja on yhdysvaltalainen ja sopimuksessa on valittu sovellettavaksi laiksi Yhdysvaltain laki ja toimivaltaiseksi tuomioistuimeksi jonkun Yhdysvaltain osavaltion tuomioistuin. Tällaisissa tilanteissa ei Suomen tekijänoikeuslain rinnakkaistallennusta koskevalla pakottavallakaan säännöksellä ole mitään vaikutusta tai merkitystä. Julkaistessaan artikkelin avoimesti verkossa, tutkija loukkaa sopimusta ja on siitä vastuussa sopimuksen perusteella yhdysvaltalaiselle kustantajalle.

Luonnoksestakin käy ilmi, että tosiasiaa sääntelyn taustalla ovat korkeakoulujen rahoitusongelmat ja kansainvälisten tiedekustantajien sähköisten aineistojen lisenssimaksut. Tutkijoiden perusoikeuksien kaventaminen ei ratkaise tätä ongelmaa, vaan saattaa kotimaiset tutkijat eriarvoiseen asemaan ulkomaisiin tutkijoihin nähden sekä kuolettaa kotimaisen tiedekustantamisen kokonaan. Tuskinpa korkeakoulut myöskään lopettavat kansainvälisten tiedekustantajien sähköisten aineistojen tilauksia, vaikka kotimaisten tutkijoiden artikkelit olisivatkin maksutta heidän omissa julkaisuarkistoissansa saatavilla.

Ehdotettu 38 § on kaikilta osin tekijän perusoikeuksien, suhteellisuusperiaatteen ja kolmen kohdan testin vastainen. Säännös tulee poistaa lakiesityksestä kokonaan.

8.6. Esittävän taiteilijan yksinoikeuden laajentaminen

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tekijänoikeuslain 45 §:ää siten, että kuvatallenteelle tallennetun esityksen tekijänoikeudellinen suoja laajenisi vastaamaan lähtökohtaisesti äänitallenteelle tallennetun esityksen oikeuksia. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Kannatamme esittävien taiteilijoiden oikeuksien laajentamista vastaamaan paremmin pohjoismaista käytäntöä.

8.7. Tekijänoikeuksista vapaista (public domain) teoksista otetut valokuvat (TekL 49 a §, DSM-direktiivin 14 artikla)

Valokuvaajan lähioikeutta ehdotetaan kavennettavaksi siten, että valokuva teoksesta, jonka suoja-aika on päättynyt, ei tulisi valokuvaajan lähioikeussuojan piiriin. Tavoitteena on varmistaa, että toisella suojamuodolla ei voida estää tekijänoikeudesta vapaiden (public domain) teosten käyttämistä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

- Muutos perustuu direktiiviin, mutta direktiivi koskee ainoastaan kuvataiteen teoksia.
- Lakipykälän kohta tulee korjata kattamaan vain kuvataiteen teoksia, joiden suoja-aika on päättynyt.

DSM-direktiivin 14 artikla koskee ainoastaan valokuvia, jotka on otettu kuvataiteen teoksista, joiden suoja-aika on umpeutunut. Direktiivi ei siis koske yleisesti valokuvia, jotka on otettu mistä tahansa teoksesta, jonka suoja-aika on umpeutunut, kuten nyt ehdotetussa lakiluonnoksessa on virheellisesti säädetty. Tällainen rajoitussäännös ei ole direktiivin mukainen. TekL 49 a §:n uusi 4 momentti tulee korjata direktiivin 14 artiklan sanamuodon mukaiseksi. Sama virhe tulee korjata luonnoksen perustelujen teksteihin sivulle 37 ja 98. Myös perusoikeuspunnintaa koskevassa osiossa s. 126 tulee puhua kuvataideteoksesta otetusta valokuvasta, ei teoksesta otetusta valokuvasta.

DSM-direktiivin 14 artikla ei myöskään koske yleisesti visuaalisia teoksia tai museoesineitä, muistomerkkejä tai muinaisjäännöksiä taikka elokuvia tai elokuvista otettuja still-kuvia. Tällaista rajoitusta ei ole myöskään tietoyhteiskuntadirektiivin sallittujen rajoitusten ja poikkeusten luettelossa. Tästä syystä luonnoksen s. 98 tulee poistaa koko tätä koskeva kappale. Kappaleessa viitattu Komission kulttuuriaineiston digitoinnista sekä digitaalisesta säilyttämisestä antama suositus ei liity tähän DSM-direktiivin 14 artiklaan millään tavalla. Tällaiset asiaan kuulumattomat viittaukset tulee poistaa lopullisesta hallituksen esityksestä.

9.1. "Lyhyet otteet"

DSM-direktiivin 15 artiklan mukaisesta lehtikustantajan lähioikeudesta säädettäisiin tekijänoikeuslain 50 §:ssä. Uudella lähioikeudella suojattaisiin lehtikustantajan oikeutta määrätä lehtijulkaisun saattamisesta yleisön saataviin tietoverkoissa tietoyhteiskuntapalvelun tarjoajan toimesta. Direktiivissä suojan kohde jää jokseenkin avoimeksi, ja suojan kohde on rekonstruoitu siten, että se mahdollisimman hyvin kattaisi sellaiset käyttömuodot (käyttö uutisiseuranta- ja uutiskoostepalveluissa), joita direktiivissä on tavoiteltu. Eräänä haasteena on kysymys siitä, miten tulisi suhtautua direktiivin säännökseen, jonka mukaan suojan piiriin eivät kuulu "erittäin lyhyet otteet tai yksittäiset sanat". Direktiivissä ei määritellä tarkkaa rajaa sille, minkälaiset otteet ovat sallittuja, eikä sellaista aseteta myöskään 50 §:ssä. Sen sijaan säännöksessä lähtökohtana on, että myös epäolennaisten otteiden toistuva käyttö voi loukata tekijänoikeutta, ja sen perusteella on ehdotettu sanamuotoa, joka vastaa nykyistä tietokantasuojaa (tietokantadirektiivissä on vastaavanlainen konstruktio, eli myös tietokannan epäolennaisten osien toistuva käyttö voi kuulua yksinoikeuden piiriin). Valmistelun aikana työpajoissa toivottiin, että ainakin otsikko olisi laissa säädetty "vapaaksi". Jos pidätte tarpeellisena, että laissa säädetään tietty sana- tai merkkimäärä, jonka käyttö olisi aina sallittua, niin minkä pituinen sana- tai merkkimäärän tulisi olla? Miten vastaavasti määriteltäisiin muiden suojan kohteiden (esim. valokuva tai audiovisuaalinen aineisto) osalta sallitun käytön määrä?

Lehtikustantajan lähioikeuden suojan kohteena on koko julkaisu, artikkeli tai sen osa. Lähioikeussuojan ulkopuolelle jäävien tarkkojen sana- tai merkkirajojen säätäminen ei ole tarpeellista. Käytännössä selvän rajan tekeminen on lähes mahdotonta: direktiivinkään mukaan arvioinnissa ei tule ottaa kriteeriksi pelkästään yksittäisen otteen laajuutta, vaan se, kuinka toistuvaa, systemaattista ja sisällöllisesti laajamittaista tietoyhteiskuntapalvelun tarjoajan toteuttama käyttö kokonaisuutena arvioiden on ollut. Selkeää mittapuuta rajanvetoon ei siis voi ennakoita määrittää, vaan asia ratkeaa aina kokonaisarvioinnin kautta.

Laissa ei tule myöskään säätää otsikkoa vapaaksi. Otsikkoa voidaan pitää jo lähtökohtaisesti lehden olennaisena osana ja tältä osin otsikon käyttämistä tietoyhteiskuntapalvelun tarjoajan käytössä tulee arvioida tapauskohtaisesti niin kuin muidenkin lehden olennaisten osin käyttöä.

Muiden suojan kohteiden osalta esim. valokuvien ja audiovisuaalisen aineiston käyttö tulee perustua olemassa oleviin tekijänoikeuden poikkeuksiin tai rajoituksiin. Erillistä uutta sääntelyä tältä osin ei tarvita.

9.2. Lehden toisintaminen toisessa sanoma- tai aikakauslehdessä (voimassa oleva TekL 23 §)

Valmistelussa on arvioitu, että voimassa olevan TekL 23 §:n säilyttäminen ei ole mahdollista, sillä siinä on olennaisesti kysymys sanoma- tai aikakauslehden kilpailijan (toisen sanoma- tai aikakauslehden taholta, joka on samalla myös tietoyhteiskunnan palvelu) oikeudesta toisintaa sanoma- tai aikakauslehdessä julkaistu artikkeli, joka lienee lähtökohtaisesti laajempi kuin ”erittäin lyhyt ote tai yksittäiset sanat”. Yhdyttekö tähän arvioon? Jos ette, millä perustein tulisi katsoa, että kilpaileva sanoma- tai aikakauslehti ei käytä hyväkseen sanoma- tai aikakauslehden tekemiä investointeja sisällöntuotantoon, jonka johdosta uutisartikkelin toisintaminen olisi sallittua suoraan lain nojalla, kun sen sijaan vastaavan pituisen otteen käyttäminen esimerkiksi uutiskooste- tai uutisseurantapalvelussa olisi kiellettyä?

Vastustamme esitystä, voimassa oleva TekL 23 § tulee säilyttää muuttumattomana. Sillä on selvä käytännön merkitys ja vakiintunut käyttöalue lehdistön toiminnassa ja säännös edistää sananvapauden toteutumista. Lakiin voitaisiin, nykyisen käytännön mukaisesti lisätä maininta, että kirjoituksen ottaminen lehdestä toiseen lehteen edellyttää kuitenkin, että se tapahtuu hyvän tavan mukaisesti.

9.3. Internetin hakupalvelut

Direktiivin 15 artiklassa tai sen esitöissä ei ole mainintaa siitä, että sanoma- ja aikakauslehden lähioikeudella olisi vaikutusta internetin hakupalveluihin (esim. Google hakupalvelu, Bing, Ecosia ym). Lähtökohtaisesti voidaan katsoa, että direktiivillä ei ole tarkoitettu olevan vaikutusta hakupalveluiden toimintaan ja että direktiivissä olevaa viittausta siihen, että linkittäminen ei kuulu yksinoikeuden piiriin, voidaan tulkita samansuuntaisesti. Toisaalta direktiivissä ei nimenomaisesti myöskään suljeta pois tämänkaltaisia tietoyhteiskuntapalveluiden tarjoajia yksinoikeuden soveltamisalasta. Onko sanoma- tai aikakauslehden lähioikeussuojan yhteydessä tarpeen ottaa kantaa hakupalveluiden toimintaan? Jos on, miten asiaan tulisi ottaa kantaa esityksessä?

HE luonnoksen perusteluissa tulee todeta selvästi, että lehtikustantajan lähioikeussuoja voi kohdistua myös hakupalvelutoimintaan, mikäli suojan piirissä oleva sisältöä käytetään hakupalveluissa tavalla, joka kuuluu suojan piiriin. Internetin hakupalveluiden jättäminen kategorisesti suojan ulkopuolelle ei ole perusteltua. Lehtikustantajan suojan piiriin kuuluvan sisällön hyödyntämistä hakupalveluissa tulee arvioida tasavertaisesti muidenkin tietoyhteiskunnan palveluiden tarjoajien kanssa. Internetin hakupalvelut voivat olla hyvin erilaisia hyödyntäessään lehtien sisältöjä. Hallituksen esityksen luonnoksessa mainittuja uutiskooste- ja mediaseurantapalveluita voidaan hyvin pitää erikoistuneina hakupalveluina. Lisäksi haluamme

korostaa, että direktiivissä ei myöskään nimenomaisesti suljeta pois yksinoikeuden soveltamisalasta hakupalveluiden tarjoajia.

HE luonnoksen 50 §:n 2 momentin mukaan lähioikeussuojaa ei sovelleta hyperlinkkeihin lehteen sisältyvään julkaisuun. Hallituksen esityksen perusteluihin tulisi kuitenkin selvyuden vuoksi lisätä maininta siitä, että yksittäisiä sanoja tai hyvin lyhyitä otteita laajempi lehtijulkaisun käyttö hyperlinkissä tai sen yhteydessä edellyttää kuitenkin julkaisun kustantajan lupaa.

9.4. Tekijöiden osuus lehtikustantajan saamista korvauksista

Ehdotuksen (ja DSM-direktiivin) mukaan tekijällä on oikeus asianmukaiseen osuuteen lehtikustantajan saamista korvauksesta. Tulisiko tekijöiden osuutta määritellä tarkemmin laissa? Jos katsotte, että tekijöiden osuus korvauksesta tulee määritellä, tulisiko sen olla prosenttiosuus vai jotain muuta? Minkä suuruinen osuus?

-

9.5. Tarve sopimuslissenssisäännökselle tekijöiden korvausosuuden hoitamiseksi

Sanoma- ja aikakauslehdet sisältävät suuren määrän eri aineistoja. Jotta lehtikustantajat välttyisivät neuvottelemasta kunkin tekijänoikeuden haltijan kanssa erikseen asianmukaisista korvauksista, voi olla molemmille osapuolille helpompaa, että asia hoidettaisiin sopimuslissenssisäännöksellä joka mahdollistaisi sen, että lehtikustantaja voisi neuvotella yhteishallinnointiorganisaation kanssa keskitetysti korvausosuudesta ja korvaukset tilitettäisiin organisaation kautta tekijänoikeuden haltijoille. Pitäisikö lakiehdotukseen lisätä asiaa koskeva sopimuslissenssisäännös? Voitte halutessane perustella kantaanne lyhyesti vastauksenne yhteydessä.

Kyllä [Kannatamme muutettuna.]

Jos yllä oleva vastauskenttä loppui kesken, voitte jatkaa tässä.

Kannatamme sopimuslissenssisäännöksen säätämistä edellyttäen, että se toteuttaa sopimuslissenssille luonteenomaisen laajennetun käyttöluvan mahdollisuuden eikä rajoitu korvausten jakoon. Sopimuslissenssi ei sovellu näin määritellyn erityiskysymyksen ratkaisemiseen. Sopimuslissenssi on käyttäjälle annettu, lain määrittämällä tavalla laajennettu lupa.

Sopimuslissenssi on mielestämme tarpeellinen kustantajan verkkokäyttöä koskevan lähioikeuden avulla toteutettavan sopimustoiminnan tueksi, jotta käyttäjä saa kaikki tarvitsemansa oikeudet. Sen sijaan sopimuslissenssi ei ole korvauksen jakoa koskeva menettelytapa. Sopimuslissenssin eräs erityispiirre on sen tarjoama mahdollisuus jakaa korvaukset pääsääntöisesti ns. kollektiivisesti. Tältä osin sopimuslissenssi tarjoaa nyt kyseessä olevassa yhteydessä käyttökelpoisia mahdollisuuksia. Asia tulee kuitenkin hoitaa säätämällä tavallinen sopimuslissenssi, kuten Tanskassa on tehty. Vaikka sopimuslissenssin vaikutus ulottuisi vain Suomeen, valtuutusten perusteella sopimus voisi ulottua myös Suomen rajojen ulkopuolelle. Suomalaisten lehtien päämarkkina on kuitenkin Suomi, joten sopimuslissenssistä olisi tässä joka tapauksessa hyötyä lisensioinnin tukena. Lisäksi sopimuslissenssin tarjoamat korvauksenjaon tavat olisivat käytettävissä.

9.6. Sanoma- tai aikakauslehden lähioikeussuoja - arvio ehdotetusta TekL 50 §:stä kokonaisuudessaan

Arvioikaa nyt ratkaisua kokonaisuudessaan. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja tai muutosehdotuksia

Kannatamme esitettyä sanoma- ja aikakauslehden uutta ehdotettua lähioikeussuojaa.

Ehdotamme lisäksi lehtikustantajan lähioikeuden ja lehtijulkaisuihin sisältyvien teosten lisensoinnin tukemiseksi säädettäväksi tavanomainen erillinen sopimuslissenssisäännös. Sopimuslissenssin tulee kattaa myös kustantajan lähioikeussuojan piirissä olevien julkaisujen yksittäisten teosten tai muun suojan haltijan tekijänoikeuslain mukaiset oikeudet. Mikäli käyttäjälle tarjottava lisenssi koskisi vain lehtikustantajan lähioikeutta, voidaan uutta sopimuslissenssiä soveltaa siinä lissenssisopimuksessa vain tämän oikeuden osalta.

Vaikka sopimuslissenssin vaikutus ulottuisi vain Suomeen, valtuutusten osalta sopimus voisi ulottua myös Suomen rajojen ulkopuolelle. Suomalaisten lehtien päämarkkina on Suomi, sopimuslissenssistä olisi tässä joka tapauksessa hyötyä lisensoinnin apuna.

Hallituksen esityksen luonnoksessa on sivulla 46 todettu, että lähioikeudella ei ole vaikutusta yksityiseen ja ei-kaupalliseen tiedonvälitykseen, kuten esimerkiksi kansalaisten mahdollisuuksiin välittää uutisia sosiaalisessa mediassa. Väärinkäsitysten välttämiseksi perusteluihin on ehdottomasti lisättävä maininta siitä, että vaikka lähioikeus ei koske yksityistä tai ei-kaupallista tiedonvälitystä, muut tekijänoikeuslain mukaiset suojat ovat edelleen voimassa. Tältä osin yksityisten henkilöiden viestinnässä tulee edelleen hankkia tekijöiltä tai oikeudenhaltijoilta käyttölupa teosten käyttöön esimerkiksi sosiaalisen median palvelussa, ellei käyttö voi perustua tekijänoikeuden rajoitussäännöksiin.

Lisäksi esitämme, että kustantajan lähioikeuden tulee olla ehdotetun 6 a luvun soveltamisalan piirissä samalla tavalla kuin muutkin lähioikeuden suojan kohteet. Kaikkien alojen tulisi yhdenvertaisesti hyötyä uuden 6 a luvun säännöksistä. Lisäksi kun otetaan huomioon jakamisalustojen nopeasti kehittyvät markkinat ja monipuolistuvat palvelut, on lehtikustantajien lähioikeuden lisensoinnin kannalta välttämätöntä, että lähioikeutta ei suljeta verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuun ulkopuolelle.

10.1. Onko ratkaisussa riittävästi huomioitu eri perusoikeuksien välistä tasapainoa?

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien vastuusta säädettäisiin tekijänoikeuslain uudessa 6 a luvussa. Sen mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja olisi vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta, joka aiheutuu

siitä, että sisällön tuottaja (direktiivissä käytetään ilmaisua ”käyttäjä”) on tallentanut palveluun aineistoa, joka loukkaa tekijänoikeutta. Palvelun tarjoaja ei kuitenkaan olisi vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta, jos palvelun tarjoaja on ryhtynyt asianmukaisiin ja oikeasuhtaisiin toimenpiteisiin luvan hankkimiseksi tekijältä tai estänyt tekijän tai tämän puolesta toimivan pyynnöstä pääsyn tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon. Direktiivin mukaisilla säännöksillä vahvistetaan tekijänoikeuden toimeenpanoa verkkosisällönjakopalveluissa ja tekijän mahdollisuutta määrätä teoksestaan. Direktiivin vaatimusten mukaisesti säädettäisiin siitä, miten tulisi välttää sitä, että estetään pääsy tekijänoikeutta loukkaamattomaan aineistoon, sekä keinoista, joilla direktiivin vaatimusten mukaisesti parannetaan sisällön tuottajien oikeusturvaa. Direktiivin sääntely on hyvin perusoikeusherkkää ja direktiivin toimeenpanossa on otettava huomioon tekijöiden omistusoikeus, palvelun tarjoajien elinkeinovapaus ja sisällön tuottajien sananvapaus. Direktiivin toimeenpanossa on pyritty perusoikeusmyönteiseen ja eri perusoikeuksien välistä tasapainoa huomioivaan täytäntöönpanoon. Onko tässä tavoitteessa onnistuttu yleisellä tasolla? Ellei, millä perusteella katsotte, että ehdotettu sääntely on perusoikeuksien vastainen?

Ei

Tässä voitte perustella tarkemmin. Perustelkaa mielellään viittaamalla siihen perustuslakivaliokunnan, EU-tuomioistuimen tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuun, johon tukeudutte. Kertokaa myös, miten esitystä tulee mielestänne korjata, ja perustelkaa muutosehdotukset perusoikeuksien toteutumisen kannalta.

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

10.2. Sananvapautta koskevien tekijänoikeuden rajoitusten vahvistaminen (uusi TekL 23 §)

Ehdotetussa uudessa 23 §:ssä säädettäisiin oikeudesta käyttää teosta toisessa teoksessa, eli tarkemmin sanottuna mahdollisuudesta käyttää teosta karikatyyrissä, parodiassa ja pastississa sekä teoksen satunnaisesta sisällyttämisestä toiseen teokseen. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

- DSM-direktiivin 17 artiklan 7 kohta ei edellytä uusia rajoitussäännöksiä kansalliseen lakiin. Suomessa nämä on jo mahdollistettu olemassa olevilla rajoitussäännöksillä.
- Ehdotettu 23 §:n 2 momentti (teoksen satunnainen sisällyttäminen) ei ole 17 artiklan 7 kohdan edellyttämä poikkeus. Tämä uusi rajoitus tulee poistaa esityksestä.
- Mikäli katsotaan tarpeelliseksi säätää parodiaa, karikatyyriä ja pastissia koskeva uusi rajoitussäännös, tulee se säätää ainoastaan koskemaan verkkosisältöpalveluja koskevaa 6 a lukua, kuten Ruotsissa.
- Jos säädettäisiin ns. parodiapoikkeus, lain perusteluissa tulee todeta, että karikatyyrissä, parodiassa ja pastississa tulee aina huomioida tekijän moraaliset oikeudet sekä henkilön yksityisyyden ja kunnian suoja. Hyvän tavan vastaisena voidaan pitää henkilöä loukkaavia tai tekijän kunniaa (respektioikeuksia) loukkaavaa parodiaa, pastissia ja karikatyyriä.

- Parodian käsitettä ei voida laajentaa yleisesti kattamaan kaikenlaisia meemejä. Ollakseen sallittu parodiapoikkeuksen nojalla, tulee meemin olla parodialuonteinen ja täyttää sallitun parodian edellytykset.

Ensisijaisesti vastustamme ehdotettua 23 §:ää. Joka tapauksessa tulee poistaa ehdotettu 23 §:n 2 momentti ja 23§ 1 momentti tulee muuttaa koskemaan ainoastaan verkkosisältöpalveluja, kuten Ruotsissa on tehty.

DSM-direktiivin 17 artiklan 7 kohta ei edellytä uusien rajoitussäännösten säätämistä kansalliseen lakiin. 17 artiklan 7 kohdassa todetaan, että jäsenvaltion on varmistettava, että käyttäjät voivat käyttää lainauksia, arvostelua, selostusta sekä teosten käyttöä parodiassa, karikatyyrissä tai pastississa ladatakseen sisällönjakopalveluihin käyttäjälähtöistä sisältöä. Suomessa nämä on jo mahdollistettu olemassa olevilla rajoitussäännöksillä.

Meemien osalta ehdotuksessa viitataan Euroopan parlamentin ja komission tiedotteeseen ja sen perusteella katsotaan, että meemit olisivat myös tämän parodiapoikkeuksen piirissä. Vaikka sananvapaus on tärkeä perusoikeus, tulee rajoituksia säädettäessä ja niitä tulkittaessa huomioida kolmen kohdan testi sekä myös tekijöiden oikeudet. Rajoitussäännöksen tulee olla tarkkarajainen ja sitä tulee aina tulkita suppeasti. Parodian käsitettä ei voida laajentaa yleisesti kattamaan kaikenlaisia meemejä. Ollakseen sallittu parodiapoikkeuksen nojalla, tulee meemin olla parodialuonteinen ja täyttää sallitun parodian edellytykset. EUT on todennut Deckmyn -tapauksessa, että parodian olennaisia tunnusmerkkejä ovat, että siinä viitataan olemassa olevaan teokseen, mutta poiketaan siitä havaittavissa olevalla tavalla ja toisaalta se on huumorin tai pilailun ilmentymä. Meemin tulee myös täyttää nämä parodian tunnusmerkit, jotta se voisi olla rajoituksen sallima. Tämä tulee selkeästi mainita myös lain perusteluissa, mikäli parodiapoikkeus säädetään tekijänoikeuslakiimme.

Lain perusteluissa tulee todeta, että karikatyyrissä, parodiassa ja pastississa (ja meemeissä) tulee aina huomioida tekijän moraaliset oikeudet sekä henkilön yksityisyyden ja kunnian suoja. Hyvän tavan vastaisena voidaan pitää henkilöä loukkaavia tai tekijän kunniaa (respektioikeuksia) loukkaavaa parodiaa, pastissia, karikatyyriä tai meemiä. Pastissin osalta on todettava perusteluissa, että taidejäljennöksiäkään ei voida pitää hyvän tavan mukaisena pastissina.

Satunnainen sisällyttäminen ei liity lainaukseen, arvosteluun ja selostukseen, kuten luonnoksen s. 25 viimeisessä lauseessa todetaan. DSM-direktiivin 17 artiklan 7 kohdan a-alakohdassa mainitut ”lainaukset, arvostelu ja selostus” vastaavat selvästi siteerausoikeutta, joka meillä on jo tekijänoikeuslaissa (22 § ja 25 §). Tämän lisäksi tähän direktiivin kohtaan liittyviä rajoitussäännöksiä ovat myös tekijänoikeuslain nykyinen 23, 25 b ja 25 c §. Uutta rajoitussäännöstä ei ole tarpeen säätää 17 artiklan 7 kohdan johdosta. Rajoitussäännöksiä ei koskaan tule tulkita laajentavasti. Tämä on myös direktiivien rajoitusten ja poikkeusten tulkintaperiaate. Ehdotettu 23 § 2 momentti ei sisälly lainkaan direktiivin 17 artiklan 7 kohdan a eikä b kohtiin. Ehdotettu 23 §:n 2 momentti tulee poistaa.

Jos säännöstä jostain syystä ei poistettaisi, tulee esitöissä selkeästi todeta, että teoksen satunnaista sisällyttämistä ei ole teoksen hyödyntäminen omassa teoksessa tai luomisessa.

Luonnoksen s. 83 viitataan virheellisesti nykyisen lain 25 §:n 2 momentin sisältöön. Kyseinen säännös koskee taideteosten, ei teosten, sisällyttämistä valokuvaan, elokuvaan tai televisio-ohjelmaan, jos toisintamisella on toisarvoinen merkitys.

10.3. Pykäläkohtaiset huomiot uudesta 6a luvusta

a. TekL 55 a §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuusta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

b. Ehdotetussa 55 b §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan tiedonantovelvoitteesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

c. Ehdotetussa 55 c §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta estää yleisön pääsy aineistoon. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

d. Ehdotetussa 55 d §:ssä säädettäisiin kiellosta esittää perusteettomia poistovaatimuksia. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

e. Ehdotetussa 55 e §:ssä säädettäisiin sisällön tuottajalle annettavasta ilmoituksesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

f. Ehdotetussa 55 f §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta tarjota keinoja erimielisyyksien selvittelyyn palvelussa. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

g. Ehdotetussa 55 g §:ssä säädettäisiin palauttamispyyntöä. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

h. Ehdotetussa 55 h §:ssä säädettäisiin tekijänoikeusriitalautakunnasta. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

i. Ehdotetussa 55 i §:ssä säädettäisiin asian käsittelystä tekijänoikeusriitalautakunnassa. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

j. Ehdotetussa 55 j §:ssä säädettäisiin tekijänoikeusriitalautakunnan ratkaisujen julkisuudesta. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

k. Ehdotetussa 55 k §:ssä säädettäisiin hyvityksestä ja vahingonkorvauksesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

l. Ehdotetussa 55 l §:ssä säädettäisiin hyvityksestä ja vahingonkorvauksesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

m. Ehdotetussa 55 m §:ssä säädettäisiin riitojen käsittelyä koskevista sopimusehdoista. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Perustelujen osalta viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet.

11.1. Neuvottelumekanismi (13 artikla)

DSM-direktiivin 13 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava mahdollisuus saada apua puolueettomalta elimeltä tai sovittelijalta sopimusneuvotteluissa audiovisuaalisten teosten saattamiseksi yleisön saataviin tilausvideopalveluissa. Valmistelussa on arvioitu, että lainsäädäntömme ei aseta esteitä sille, että osapuolet, joilla on lisensiointiin liittyviä vaikeuksia, voivat saada apua sopimukseen pääsemiseksi, esimerkiksi sovittelijoilta asianajajaliiton kautta tai Keskuskauppakamarin sovittelijoilta? Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miksi?

Kopiosto ei vastaa tähän kysymykseen. Kopioston jäsenjärjestöt ilmaisevat omissa lausunnoissaan kantansa.

11.2. Kustantajan oikeus hyvityksiin (16 artikla)

DSM-direktiivin 16 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että kustantajalla on oikeus osuuteen siirrettyjen oikeuksien nojalla maksetuista hyvityksistä. Tekijänoikeuslain 19 §:n mukaan tekijä ei voi luovuttaa toiselle oikeuttaan lainauskorvaukseen, eikä oikeus lainauskorvaukseen siirry kustantajalle kustannussopimuksen nojalla. Vastaavasti tekijänoikeuslain 26 a §:ssä säädettyä hyvitystä yksityisestä kopiointista maksetaan vain alkuperäisille oikeudenhaltijoille, eikä hyvitykseen ole subjektiivista oikeutta. Valokopiointia koskevan tekijänoikeuden rajoituksen nojalla kerättävät korvaukset maksetaan

käytännössä yhteishallinnointiorganisaation tilityssääntöjen perusteella, mikä mahdollistaa myös korvausten maksamisen kustantajille. Valmistelussa nykytilannetta ei ole pidetty tarpeellisena muuttaa. Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miksi?

Kopiosto ei vastaa tähän kysymykseen. Kopioston jäsenjärjestöt ilmaisevat omissa lausunnoissaan kantansa.

11.3. Vaihtoehtoinen riitojenratkaisumenettely (DSM-direktiivin 21 artikla)

DSM-direktiivin vaihtoehtoista riitojenratkaisumenettelyä koskevan 21 artiklan osalta ei ehdoteta muutoksia voimassaolevaan tekijänoikeussäätelyyn. Valmistelussa on katsottu, että nykyinen lainsäädäntö ei aseta esteitä vapaaehtoisten vaihtoehtoisten riidanratkaisumenetelmien käytölle ja sille, että tekijä tai esittävä taiteilija voisi valtuuttaa esimerkiksi tekijöitä tai esittäviä taiteilijoita edustavan organisaation toimimaan puolestaan myös vapaaehtoisessa vaihtoehtoisessa riidanratkaisussa, kuten välimiesmenettelyssä tai sovittelussa. Yhdyttekö tähän näkemykseen? Jos ette, miksi?

Kopiosto ei vastaa tähän kysymykseen. Kopioston jäsenjärjestöt ilmaisevat omissa lausunnoissaan kantansa.

12.1. Kuvailu tekijänoikeusjärjestelmän yleisestä merkityksestä

Esityksen vaikutusarvioinnissa (luku 4.2.) on kuvailtu tekijänoikeusjärjestelmän merkitystä yleisesti. Kuvailuun ei ole lisätty sellaista taustatietoa, joka ilmenee jo HE-luonnoksen 1 ja 2 luvusta, joissa kuvaillaan direktiivien sisältöä ja kansallista sääntelytarvetta. Kuvailuun on sisällytetty tekijänoikeusjärjestelmän kansantaloudellista merkitystä, tekijänoikeuden merkitystä luovien alojen ammattilaisten ja luovien alojen yritysten kannalta, sekä laajemmin osana yhteiskunnan tiedonvälitystä ja innovaatioiden edistämistä. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Esitysluonnokseen ei sisälly kunnollista vaikutusarviota, joka kuuluisi välttämättömästi normaaliin lainvalmisteluun ja jota eri sidosryhmien ja intressipiirien lausunnot täydentäisivät. Vaikutusarvioiden teko jää tässä menettelyssä lausunnonantajien huoleksi. Tätä ei voida pitää kohtuullisena erityisesti ottaen huomioon esitysluonnoksen mutkikkuus, monien esitysten meneminen direktiivejä pidemmälle sekä poikkeavuus aiemmasta pohjoismaisesta tekijänoikeustraditiosta sekä esitysten ja lausunnon antamiselle varattu lyhyt aika.

Olemme lisänneet kuhunkin esitysluonnoksen asiakohtaan vaikutusarviota koskevia näkemyksiämme. Vaikutusarvioiden puute on erityisen huolestuttavaa siksi, että esitykseen sisältyy lukuisia erilaisia käyttäjien eduksi säädettyjä uusia rajoituksia, joiden kokonaisvaikutus jää käsittelemättä.

Esimerkiksi ehdotetaan hyvin laajaa opetuspoikkeusta verkkoympäristöön (14 § 1mom). Sen vaikutusta kustannustoimintaan kärjistää julkisten toimijoiden eduksi säädetty pakkolisenssi oppimateriaalin kokoamiseksi verkkoon (18 §) sekä 64 c§:n esitys, joka ei rajaa teosten jakamista opetuksessa muihin EU-maihin direktiivin tarkoittamalla tavalla vain opetuksen havainnollistamiseen, vaan laajentaa rajat ylittävän käytön koskemaan kaikkea uudessa, hyvin

laajassa rajoituspykälässä 14 §:n 1 momentissa tarkoitettua teosten käyttöä. Minkäänlaista kokonaisarviota kustannustoiminnalle tästä kokonaisuudesta aiheutuvista riskeistä ei tehdä.

Vastaavasti erittelemättä jää av-teosten oikeudenhaltijoille kotimaisten kanavien edelleen lähettämisen lisensioinnin estämisestä aiheutuva tulonmenetys. Sen suuruusluokaksi voidaan Kopioston aiemmin eduskunnan sivistys- sekä liikenne- ja viestintävaliokunnille antamien ilmoitusten ja pohjoismaisten vertailutietojen perusteella arvioida noin 10 - 20 miljoonaa euroa.

12.2. Ehdotusten vaikutukset asiaryhmittäin

a. Tekijänoikeuden rajoituksia ja sopimuslissenssiä koskevat ehdotukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Opetuksen osalta nykyinen kontrolloitu sopimuslissenssimenettely korvataan epämääräisellä opetusta koskevalla rajoituksella, johon ei sisälly minkäänlaista sopimusmekanismia, saati asiakassuhdetta. Tehty taloudellinen vaikutusarviointi on perusteiltaan virheellinen. Rajoituksen ulottuvuus menee paljon laajemmalle kuin direktiivin edellyttämä opetuksen havainnollistaminen teoksia digitaalisesti käyttämällä, se vaarantaa oppimateriaalikustantamisen ja tuhoaa ammattimaisten tekijöiden ja kustantajien turvaksi rakennetun sopimuslissenssijärjestelmän ja sen ympärille syntyneen talouden.

Ehdotuksella on merkittäviä taloudellisia vaikutuksia niin valtion talouteen kuin myös koulutuksenjärjestäjien ja kuntien talouteen. Nykyinen sopimus Opetushallituksen ja Kopioston välillä kattaa opetuksen varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Korkeakoulut ja vapaan sivistystyön oppilaitokset eivät ole nykyisen Opetushallituksen määrärahan ja sopimuksen piirissä. Näiden lisääminen korvauksen piiriin kasvattaa arviolta ainakin 6 MEUR valtion menoja. Lisäksi rajoitussäännöksen piiriin tulee sellaisia teoksia, jotka eivät nykyisin ole sopimuksen piirissä, kuten elokuvat ja tietokoneohjelmat ja -pelit. On myös oletettavaa, että teosten käyttö kasvaa aikaisemmasta, mistä syystä esityksestä aiheutuu merkittävästi suuremmat kustannukset kuin tällä hetkellä valtion talousarviossa on luparatkaisujen hankintaan varattu. Mikäli tämä ehdotettu laki tulisi voimaan jo ensi vuoden aikana, tulisi tämä huomioida jo ensi vuoden valtion talousarviossa.

Tämän lisäksi, jos valtio ei hanki näille koulutusasteille keskitetysti rajoitussäännöksen ulkopuolelle jäävien käyttötarpeiden osalta täydentäviä käyttöluovia, jää näiden lupien hankkiminen koulutuksenjärjestäjien vastuulle, josta syystä nykyiseen keskitettyyn sopimusratkaisuun verrattuna ehdotettu sääntely kasvattaisi merkittävästi hallinnollista taakkaa kunnissa ja koulutuksenjärjestäjissä nykyisestä.

Esitys kaventaa merkittävästi myös oikeudenhaltijoiden oikeutettuja etuja. Ehdotettu rajoitussäännös sallisi esimerkiksi kokonaisten nuottijulkaisujen, romaanien, tietokirjojen, elokuvien ja muiden teosten ja julkaisujen kopioimisen ja jakamisen opiskelijoiden saataville. Tämä on omiaan korvaamaan alkuperäistuotteiden hankinnan ja on selvä, että tämä on ristiriidassa teoksen

tai muun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa ja sillä on tekijöille ja oikeudenhaltijoille merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

TekL 21 §:ään ehdotetun muutoksen vaikutuksia ei ole luonnoksessa arvioitu lainkaan. Elokuvien ja tv-ohjelmien esittämiseen opetuksessa on saatavilla lupia ja näillä on merkittävä taloudellinen vaikutus oikeudenhaltijoille. Av-teosten esittämisen siirtäminen korvauksettomaksi ja vapaaksi vähentää kotimaisten av-tekijöiden korvaustuloja suoraan 1,8 MEUR.

b. Sopimusehtojen sääntelyyn (tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asema sopimussuhteissa) liittyvien muutosten vaikutukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Kopiosto ei vastaa tähän kysymykseen. Kopioston jäsenjärjestöt ilmaisevat omissa lausunnoissaan kantansa.

c. Tekijänoikeuden lähioikeuksiin ehdotettujen muutosten pääasialliset vaikutukset (esittävien taiteilijoiden suojan laajentaminen, lehtikustantajan lähioikeus). Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Lehtikustantajan lähioikeussuojan pääasialliset vaikutukset on kuvattu esitysluonnoksessa ylimalkaisesti. Kuvailua tulisi täydentää ja täsmentää.

Lehtikustantajan lähioikeussuojan yhteydessä tulisi mainita selkeästi myös yleiset hakupalvelut (esimerkiksi Google Search ja Microsoft Bing) mahdollisina lehtikustantajan lähioikeuden käyttäjinä. Esimerkiksi silloin, kun hakupalvelut hyödyntävät lehtijulkaisun epäolennaisiakin osia esitysluonnoksen perusteluissa kuvatulla tavalla, tulee uusi lähioikeussuoja ulottua myös hakupalveluihin.

Mikäli lehtikustantajan lähioikeus ei soveltuisi tietoverkon hakupalveluihin, vesittyisi suoja Suomessa merkittäväällä tavalla. Se ei ole DSM-direktiivin tavoite, eikä tarkoitus. Esimerkiksi Tanskassa ja Ranskassa lehtikustantajan lähioikeus kattaa lain esitöiden mukaan tietoverkon hakupalvelut. Mikäli lainsäätäjä tekisi Suomessa päätöksen, että uusi lähioikeus ei ulottuisi hakupalveluihin, tulisi valinta perustella ja päätöksen vaikutukset avata ja arvioida.

Lisäksi lehtikustantajat tulisi jatkovalmistelussa kirjata nimenomaisesti uuden 6a luvun oikeudenhaltijoiden joukkoon. Mikäli näin ei tapahdu, ei lähioikeudesta ole tukea lehtikustantajien neuvotteluaseman luomisesta suhteessa verkkosisällönjakopalveluiden tarjoajiin ja niiden toimintaan tietoverkossa.

Lehtikustantajan lähioikeussuojassa on kysymys ennen kaikkea siitä, että myös Suomeen rakennetaan lehtikustantajien neuvottelu- ja sopimisasemaa suhteessa suuriin alustayhtiöihin tukevaa lainsäädäntöä esitöineen. Tulevaisuuden kannalta olennaista on, että lainsäädäntö

esitöineen tukee lehtikustantajia erityisesti suhteessa suuriin tietoyhteiskunnan palveluntarjoajiin ja verkkosisällönjakopalveluiden tarjoajiin. Uuden sääntelyn keskeinen tavoite ja vaikutus tulisi olla lehtikustantajien neuvotteluaseman vahvistaminen.

Suomessa toimivat muun muassa seuraavat uutiskooste- ja uutisseurantapalvelut Meltwater, Retriever, M-Brain ja Cision. Uutiskooste- ja uutisseurantapalvelut myös hakevat uutisia tietoverkosta. Ne ovat tyypiltään erikoistuneita hakukoneita. Tietojemme mukaan Suomessa toimiva iso, kansainvälinen uutiskoostepalvelu on Google News (Index), johon lehtikustantaja voi mennä mukaan sitoutumalla tietoyhteiskunnan palveluntarjoajan, Googlen yksipuolisiin sopimusehtoihin tietoverkossa. Lehtikustantajalla ei ole neuvottelumahdollisuutta.

d. Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuuta koskevan sääntelyn vaikutukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Kuvailussa on merkittäviä virheitä ja puutteita. Viittaamme siihen mitä Luovan työn tekijät ja yrittäjät – Lyhty ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) ovat asiasta lausuneet kohdissa 10.1., 10.2. ja 10.3.

13. Kysymyksiä perusoikeusarvioinnista

HE-luonnoksen 12 luvussa esitystä arvioidaan perusoikeuksien toteutumisen ja lainsäätämisyjärjestyksen kannalta. Onko analyysissä puutteita, esimerkiksi puuttuuko sellaista perustuslakivaliokunnan tai EU-tuomioistuimen ratkaisukäytäntöä, joka olisi asian arvioimisessa tarpeen ottaa huomioon? Jos puuttuu, mitä tulisi lisätä?

Esityksessä perusoikeuksien välinen tasapaino ei toteudu, joten olemme edellä esittäneet tasapainoisemmat ratkaisut.

Tekijän yksinoikeuden yksi keskeisimmistä tarkoituksista on luovaa työtä kannustava vaikutus. Luovan työn merkitys yhteiskunnalle ja taloudelle on merkittävä. Tässä esityksessä rajoitussäännösten maksimointi ja direktiivien sallimia rajoituksia laajempi säätäminen ovat omiaan heikentämään luovan työn kannustimia. Luonnoksen perusoikeudellisessa arvioinnissa tämä on jäänyt vähälle huomiolle.

Saatettaessa tietoyhteiskuntadirektiiviä voimaan kansalliseen lainsäädäntöön hallituksen esityksessä (HE 28/2004, s. 141) todettiin, että perusoikeuksien ja tekijänoikeuden rajoitussäännösten välistä suhdetta on ensinnäkin tarkasteltava siitä näkökulmasta, mikä merkitys rajoitussäännöksillä on perusoikeuksien toteutumisen kannalta. Toiseksi on tarkasteltava sitä, miten tekijänoikeutta perustuslaissa turvattuna omaisuutena ja elinkeinovapauden kohteena tasapainotetaan muiden perusoikeuksien kanssa.

Viimeksi mainittuun näkökulmaan sisältyy myös kysymys siitä, milloin jokin rajoitussäännös vie pohjan tekijänoikeuden normaalilta, järkevältä ja kohtuulliselta käytöltä. Esimerkiksi joidenkin rajoitussäännösten soveltaminen digitaalisessa ympäristössä voi muodostua kohtuuttoman laajaksi

rajoitukseksi. Tämä vahvistetaan tietoyhteiskuntadirektiivin johdantokappaleessa 44: ”Jäsenvaltioiden säätäessä näistä poikkeuksista tai rajoituksista olisi erityisesti otettava huomioon lisääntynyt taloudellinen vaikutus, joka tällaisilla poikkeuksilla tai rajoituksilla voi olla uudessa sähköisessä ympäristössä. Tämän vuoksi tiettyjen poikkeusten tai rajoitusten soveltamisalan on ehkä oltava entistäkin rajoitetumpi silloin, kun kyse on tekijänoikeudella suojattujen teosten tai muun aineiston tietyistä uusista käyttötavoista.” Nämä näkökulmat tulee ottaa edelleen lähtökohdaksi rajoituksia säädettäessä ja tehtäessä perusoikeuksien punnintaa.

EUT on oikeuskäytännössään todennut, että jäsenvaltioiden on pannessaan direktiivejä täytäntöön huolehdittava, että ne nojautuvat sellaiseen direktiivien tulkintaan, jolla voidaan varmistaa yhteisön oikeusjärjestyksessä suojattujen eri perusoikeuksien välinen asianmukainen tasapaino. (Tuomio 29.1.2008, *Productores de Música de España (Promusicae) v. Telefónica de España SAU*, C-275/06, ECLI:EU:C:2008:54, kohta 68)

Tekijänoikeuslainsäädännössä tasapainoillaan tekijänoikeuden haltijan ja käyttäjien välisessä suhteessa. Kuten perustuslakivaliokunnan lausunnossa 7/2005 on todettu, tekijänoikeus luetaan perustuslain 15 §:ssä turvattua omaisuuden suojaan nauttiviin varallisuusarvoisiin immateriaalioikeuksiin (HE 309/1993 vp, s. 62/II, PeVL 1/1995 vp, s. 1/II). Tekijän moraalisisilla oikeuksilla on liittymäkohtia perustuslain 10 §:ssä turvattuun kunnian suojaan, 7 §:ään sisältyviin tahdonvapauteen ja itsemääräämisoikeuteen samoin kuin perustuslain 16 §:ssä turvattuihin sivistyksellisiin oikeuksiin (PeVL 28/2004 vp, s. 4).

Kuten perustuslakivaliokunnan lausunnossa 7/2005 todetaan, perusoikeussäännösten vaikutus ns. horisontaalisuhteisiin välittyy perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan yleensä perusoikeuksia konkretisoivan tavallisen lainsäädännön välityksellä (HE 309/1993 vp, s. 29/I). Tällaisessa asetelmassa on tärkeää, että kaikki sääntelyn kannalta merkitykselliset perusoikeudet tulevat lainsäädännössä tasapainoisella tavalla huomioon otetuiksi. Sääntely ei saa esimerkiksi johtaa sen enempää tekijänoikeuden haltijoiden kuin teosten käyttäjienkään oikeuksien kohtuuttomaan rajoittamiseen. Nyt esitetty sääntelyssä eivät tekijöiden ja käyttäjien perusoikeudet ole tasapainossa. Tekijöiden ja oikeudenhaltijoiden perusoikeudellisia oikeuksia kavennetaan useissa esitetyissä rajoituksissa kohtuuttomasti.

Vaikka rajoituksilla olisikin taustalla sananvapauteen, sivistyksellisiin ja muihin tärkeisiin yhteiskunnallisiin syihin liittyviä perusteita, on näiden yhteiskunnallisten syiden osalta löydettävä tasapaino tekijöiden omaisuuden suojan, elinkeinon vapauden ja muiden oikeutettujen etujen kanssa. Tässä esityksessä ei valitettavasti ole tasapainoa saavutettu, eikä mielestämme aina aidosti tavoiteltukaan. Useat ehdotetuista säännöksistä ylittävät sallitut rajoitukset ja rajoittavat kohtuuttomasti oikeudenhaltijoiden oikeutettuja etuja. Lausunnossamme olemme edellä esittäneet tasapainoisemmat ratkaisut, jotka eivät johtaisi oikeudenhaltijoiden oikeuksien kohtuuttomaan rajoittamiseen kuitenkin huomioiden tärkeät yhteiskunnalliset ja sivistykselliset oikeudet.

Monissa DSM-direktiivin vaatimissa muutoskohdissa paras tasapaino saavutetaan hyödyntämällä juuri käyttäjien ja oikeudenhaltijoiden välisen tasapainon hallitsemista varten alun pitäen säädetyt sopimuslissensijärjestelyt. Ne ovat direktiivien sallimia kollektiivisia lupajärjestelyjä ja omiaan tasapainottamaan tekijänoikeutta suhteessa merkittäviin yhteiskunnallisiin etuihin. Sopimuslissensissäännöksen säätäminen on mahdollinen myös sellaisissa käyttötilanteissa, joissa direktiivi ei salli tekijän yksinoikeuden rajoittamista.

Sopimuslissensijärjestelmässä voidaan yhteiskunnallisesti tärkeät käyttäjien edut huomioida myös väliesmenettelyn kautta, mikäli sopimukseen ei päästäisi neuvotteluosapuolien välillä. Sopimuslissenssi on todettu EU-oikeudessa oikeuksien hallinnointijärjestelyksi – ei rajoitukseksi. Järjestön ulkopuolisten tekijöiden oikeuksia turvaa korvausoikeus yhtäläisin, jopa joissakin tilanteissa järjestön edustamaa oikeudenhaltijaa paremmin ehdoin sekä kielto-oikeus.

HE luonnoksen 25 f §:n sisältyvä ja kotimaisten televisiokanavien edelleen lähettämisen lissensioinnin estymisestä aiheutuva tulonmenetyk on suuruusluokaltaan Kapioston aiemmin eduskunnan sivistys- sekä liikenne- ja viestintävaliokunnille antamien ilmoitusten ja pohjoismaisten vertailutietojen perusteella noin 10-20 miljoonaa euroa. Tätä direktiivien ja Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten vastaista esitystä voidaan pitää merkittävänä ja perusteettomana puuttumisena koti- ja ulkomaisten oikeudenhaltijoiden sopimusvapauteen ja omaisuuden suojaan.

14. Muut yksityiskohdat, joista haluatte lausua

Onko esityksessä muita yksityiskohtia, joita haluatte kommentoida, kuten siirtymäsäännökset, lakien voimaantulo, lain seuranta ja toimeenpano tai jotain muuta vastaavaa?

Hallituksen esitysluonnos on niin vakavasti puutteellinen, että se tulee palauttaa uudelleen valmisteluun tai muuten perusteelliseen jatkovalmisteluun. Myös uusi lausuntokierros on tässä tapauksessa uuden HE luonnoksen valmistuttua välttämätön. Hallituksen esitys on valmistuttuaan lähetettävä lainsäädännön arviointineuvoston käsiteltäväksi.

Lain siirtymäsäännöksissä tulee lain voimaan tulon osalta varata riittävä aika esimerkiksi mahdollisten sopimusmuutosten valmisteluun ja toteuttamiseen. Erityisesti opetuskäyttöä koskevan 14 §:n kohdalla keskellä kalenterivuotta tapahtuva lain voimaantulo häiritsisi kohtuuttomasti olemassa olevaa sopimustoimintaa, sillä nykyiset lissensiosopimukset on solmittu kalenterivuosisperusteisesti.

Emme pidä onnistuneena näin laajan ja osin radikaalin esitysluonnoksen palautteen antamiseen nyt valittua menettelytapaa, jossa vastaajat pakotetaan vastaamaan eräin kohdin johdatteleviin kysymyksiin. Tämä palautteen keruutapa ei ole omiaan tuottamaan valmisteluun tasapainoista kokonaisinformaatiota.

Yhteenveto keskeisistä huomioista

Tässä voitte halutessanne esittää lyhyen yhteenvedon lausuntonne keskeisistä huomioista ja kannanotoista.

Yhteenvetona toteamme, että

1. Esitys ei ole oikeasuuntainen sen enempää yksityiskohtien kuin kokonaisuudenkaan kannalta.
2. Ehdotettu 14 §:n 1 momentti ei ole DSM- ja tietoyhteiskuntadirektiivien sallima rajoitus ja poikkeus eikä täytä ns. kolmen kohdan testin edellytyksiä. Esitämme ratkaisuna direktiivin 5 artiklan 2 kohdan mukaisesti, että sopimuslisenssi säilytetään ensisijaisena teosten käytön opetuksessa mahdollistavana keinona ja sitä täydentämään säädetään opetuksen havainnollistamista koskeva, direktiivin mukainen rajoitussäännös siltä osin, kun saatavilla ei ole lisenssiä (= Ruotsissa valittu ratkaisu). Rajoitussäännöksen ulkopuolelle tulee jättää nuotit ja koulutusmarkkinoille suunnatut teokset.
3. Opetuskäyttöä koskevassa sopimuslisenssisäännöksen tulee kattaa yleisön saataville saattaminen millä tahansa tavalla opetuksessa ja tieteellisessä tutkimuksessa.
4. DSM-direktiivin 5 artiklan 3 kohdan mukaisesti myös sopimuslisenssin osalta tulee teosten ja muun suojatun aineiston käyttö katsoa tapahtuvaksi yksinomaan siinä jäsenvaltiossa, johon oppilaitos on sijoittautunut.
5. Ehdotettu 18 § ei ole direktiivien sallima rajoitus ja poikkeus, minkä vuoksi ehdotetut muutokset 18 §:ään tulee poistaa esityksestä.
6. TekL 21 § tulee säilyttää nykyisessä muodossaan. Ehdotetut muutokset eivät ole DSM-direktiivin edellyttämiä. AV-teosten käyttö opetuksessa voidaan tehokkaimmin järjestää säätämällä sopimuslisenssin ensisijaisuudesta opetuskäytön luparatkaisuna ja 14 §:n sopimuslisenssi kattamaan kaikenlainen yleisön saataville saattaminen, kuten julkinen esittäminen.
7. Esitystä tulee tarkentaa siltä osin, mitkä kulttuuriperintölaitokset kuuluvat säännösten piiriin. Ehdotettu muutos on liian laaja ja epätarkka.
8. Direktiivin 8 artikla koskee ainoastaan kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia tai muita suojan kohteita. Direktiivin johdosta säädettävät, teosten käyttöä kulttuuriperintölaitoksissa koskevat lakimuutokset on rajoitettava koskemaan ainoastaan kaupallisessa tarkoituksessa julkaistuja teoksia.

9. HE luonnos tulee palauttaa verkkolähetydirektiivinkin osalta uudelleen valmisteluun. Direktiivi tulee implementoida Suomen tekijänoikeuslakiin niin, että sen tarkoitus ja sanamuodot toteutuvat. HE:stä tulee riisua pois kaikki sellainen, joka ei liity verkkolähetydirektiivin implementointiin.
10. Televisiokanavien edelleen lähettämistä ei saa hävittää määrittelemällä se alkuperäiseksi lähettämiseksi HE luonnoksen 25 f §:n esittämällä tavalla, vastoin kansainvälisiä sopimuksia, direktiivejä ja EUT:n ratkaisuja. Verkkolähetydirektiivi ei edellytä 25 f §:n sääntelyä, eikä nykyiseen 25 f §:n tule tehdä tässä yhteydessä muutoksia.
11. Ohjelmien lähettamisestä suoran siirron menetelmällä (direct injection) tulee valmistella ja säätää oma pykälä.
12. Edelleen lähettäminen tulee säätää verkkolähetydirektiivin mukaisesti siten, että lähetyssignaalin vastaanottotavalla ei ole merkitystä edelleen lähettämisen tekijänoikeudellisessa arvioimisessa. Edelleen lähettämistä (25 h §) ei voida ulottaa kattamaan kansainvälisten sopimusten ja direktiivin vastaisesti verkko-ohjelmia (VOD) HE:n esittämällä tavalla.
13. Edelleen lähettämiseen tulee säätää direktiivien edellyttämä pakollinen kollektiivinen hallinnointi.
14. Rinnakkaistallennusta koskeva esitys tulee poistaa kokonaan lakiesityksestä. Ehdotettu säännös on tekijän perusoikeuksien, suhteellisuusperiaatteen ja sopimusvapauden vastainen eikä perustu DSM- tai muuhunkaan direktiiviin.
15. Kannatamme esitettyä sanoma- ja aikakauslehden uutta lähioikeussuojaa.
16. Lehtikustantajan lähioikeuden ja lehtijulkaisuihin sisältyvien teosten lisensoinnin tukemiseksi tulee säätää sopimuslisensointisäännös. Sopimuslisensointi tulee kattaa kustantajan lähioikeuden lisäksi lehtijulkaisujen yksittäisten teosten tai muun suojan haltijan tekijänoikeuslain mukaiset oikeudet.
17. Esitys ei ole oikeasuuntainen myöskään DSM-direktiivin 17 artiklan voimaansaattamisen osalta. Esitetty 6 a -luku on palautettava valmisteluun ja kirjoitettava perusteluineen uudestaan direktiivin sanamuotoja ja logiikkaa mahdollisimman tarkkaan seuraten. Lain säätämisen yhteydessä tulee harkita sopimuslisensoinnin säätämistä verkkosisällönjakopalveluiden osalta lisensoinnin tueksi (art 17).

18. Karikatyyriä, parodiaa, pastissia sekä teoksen satunnaista sisällyttämistä toiseen teokseen koskeva rajoitussäännös tulee poistaa.

19. Tässä samassa yhteydessä tulee TekL 13 a § ja 25 g §:n 2 momentti päivittää vastaamaan käyttäjien tarpeita ja muiden Pohjoismaiden lainsäädäntöä sekä säätää av-teoksiin rajoittuva yleinen sopimuslisenssi.

Yksityiskohtaiset kannanotomme ja ratkaisuehdotuksemme olemme tuoneet edellä perustellusti esille.

Niiranen Valtteri
Kopioisto ry

Salmela Kirsi
Kopioisto ry